

บทที่ 5

จรรยา 15 วิชา 8 และเศรษฐกิจพอเพียงในระดับโลกุตตระ (บทวิเคราะห์)

ในบทนี้จะเป็นการศึกษาวิเคราะห์เชิงลึกในองค์ความรู้ของแนวทางการปฏิบัติจรรยา 15 วิชา 8 อย่างเข้มข้น จนมีผลเข้าสู่โลกุตตระ ซึ่งองค์ความรู้เช่นนี้ ถูกนำไปปฏิบัติร่วมกันในความเป็นชุมชนวิถีพอเพียง ก็ย่อมเป็นมิติใหม่ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีเป้าหมายพัฒนามนุษย์ที่มีผลสัมฤทธิ์ให้พออยู่พอกินทางโลกวัตถุ แล้วยังยกระดับจิตวิญญาณมนุษย์ผู้ฝึกฝนตนเข้าสู่โลกุตตระได้ด้วย

หัวข้อการค้นคว้าเจาะลึกอย่างเข้มข้นมี 2 ประเด็น คือ

(1) การปฏิบัติจรรยา 15 วิชา 8 ในระดับโลกุตตระที่ส่งเสริมสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 ที่สั่งสมลงสู่สัมมาสมาธิอันเป็นอริยะที่มีผลสองทางในหรือไปสู่โลกุตตระรวมเรียกว่า สัมมัตตะ 10 อันเป็นคุณสมบัติของอริยชน

(2) การศึกษาค้นคว้าเชิงประจักษ์ของชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่โลกุตตระ 3 ระดับตามพัฒนาการของการปฏิบัติทฤษฎีหลักจรรยา 15 วิชา 8

5.1 การปฏิบัติจรรยา 15 วิชา 8 ในระดับโลกุตตระ

มีสาระสำคัญ 8 ประเด็น ได้แก่

5.1.1 การวางพื้นฐานในการศึกษาปฏิบัติในลักษณะเป็นการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ (systematic learning) ที่มีเป้าหมาย กระบวนการ วิธีการและผลลัพธ์

5.1.2 ความชัดเจนในความเข้าใจเรื่องการทำสมาธิ (meditation) นั้นต่างกับการทำสัมมาสมาธิ (right concentration) ของพระพุทธเจ้า

5.1.3 การทำสัมมาสมาธิ (right concentration) ที่เป็นโลกุตตระ 3 ระดับ โดยสัมพันธ์กับหลักไตรสิกขา

5.1.4 อริโยสัมมาสมาธิ (noble right concentration) ที่ดำเนินในสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 (สัมมาอริโยอัฐังคิกมรรค) อันอยู่บนพื้นฐานระดับอริยบุคคล 4

5.1.5 การตรวจวัดอริยผลญาณสองประการจากการดำเนินจรรยา 15 วิชา 8 ที่เป็นโลกุตตระ

5.1.5.1 ตรวจอริยญาณด้วยโครงสร้างของญาณ 16 (โสฬศญาณ) ตามลำดับตั้งแต่

ต้นจนถึงมรรคผลนิพพาน เพื่อนำไปสู่ความสมบูรณ์ของอริยผลสองในส่วนของสัมมาญาณ

5.1.5.2 ตรวจสอบอริยผลจิตด้วยโครงสร้างของปัญญาญาณกำหนดรู้ใจอื่น (ในตน) หรือเจโตปริยญาณ 16 อันเป็นญาณรู้ความเจริญขึ้นของจิตในจิตที่เป็นโลกุตระสูงขึ้นไปตามลำดับ ตั้งแต่ต้นจนถึงวิมุต เพื่อนำไปสู่ความสมบูรณ์ของอริยผลสองในส่วนสัมมาวิมุตติญาณทัสสนะ

5.1.6 การตรัสรู้ตามพระพุทธเจ้าอย่างเป็นลำดับ

5.1.7 ผู้ตรัสรู้แท้จริงของพุทธย่อมเป็นไปได้ถึงเสขสีลบุคคตามลำดับ

5.1.8 สรุปผลวิเคราะห์ข้อ 5.1

5.1.1 การวางพื้นฐานในการศึกษาปฏิบัติอย่างเป็นทางการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ (systematic learning) ที่มีเป้าหมาย กระบวนการ วิธีการและผลลัพธ์ ดังนี้

5.1.1.1 เป้าหมายการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ คือการฟื้นทุกข์ทางจิตวิญญาณโดยสิ้นเชิงไม่กลับมากำเริบอีก โดยมีความชัดเจนของความรู้โลกุตระแบบ “วิชา” ของพุทธในกรอบของอริยสัจ 4 “วิชา” คือความรู้พ้นจากความไม่รู้ (อวิชชา) ในทางพุทธมีหลายประการเช่น วิชา 3 (เตวิช โช) ที่ทำให้พระพุทธเจ้าตรัสรู้บุตรสัมมาสัมโพธิญาณ และวิชา 8 ที่พระพุทธองค์ทรงสอน อย่างละเอียดในจรรยา 15 วิชา 8 ในเสขปฏิบัติทาสูตร (สุดตันต. เล่ม 5 มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปิณาสกั, พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง เล่มที่ 13,) ซึ่งเมื่อแตกรายละเอียดลงไปเป็น ญาณทัสสนะได้อีกมากมาย เช่น วิปัสสนาญาณ 9 ญาณ 16 (โสฬสญาณ) ที่โบราณจารย์ร้อยเรียงมาจากญาณ 73 ของพระมหาเถระเจ้าคือ พระสารีบุตรก็เป็นญาณตามคำสอนของพระพุทธเจ้าที่เป็นวิชาทั้งสิ้น ท่านพุทธทาสภิกขุเห็นว่า วิชาใด ๆ ก็ล้วนมีสาระสำคัญร่วมลงได้ใน “วิชา 4” คือ อริยสัจ 4 และได้ให้ความสำคัญด้วยการทำ “อริยสัจจากพระโอษฐ์” ถึง 2 เล่มใหญ่เช่นเดียวกับ “พุทธธรรม” ฉบับปรับปรุงและขยายความของท่านพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) นั้นท่านได้นำเสนอความรู้ที่มีเป้าหมายนำไปสู่โลกุตระภายในกรอบโครงเรื่องของอริยสัจ 4 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2552 พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ : 920-921)

5.1.1.2 กระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบของพุทธคือ ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) กล่าวคือ จรรยา 15 เป็นหมวดที่สังเคราะห์ลงในภาคศีลและสมาธิ ส่วนวิชา 8 สังเคราะห์ลงในภาคปัญญา โดยมีภาคขยายของการยกระดับจิตวิญญาณเป็นไตรสิกขาขั้นอธิด้วยจรรยา 15 วิชา 8 คือจรรยา 15 เป็นเรื่องอริศีลสิกขา อริจิตสิกขา และมีวิชา 8 เป็นอธิปัญญาสิกขาและส่งผลสัมฤทธิ์เป็นไตรสิกขาขั้นที่ไม่ต้องศึกษาแล้ว (ขั้นอเสขะ) เมื่อบรรลุผลเป็นปกติได้แล้วตามกระแส ปฏิจจสมุปปาตสายนิโรธวารที่มีวิชาเป็นตัวตั้งต้น เพราะปฏิจจสมุปปาตก็คือ อริยสัจ 4 ที่เป็นภาคขยายต่อเนื่องอย่างพิศดารนั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับที่พระพรหมคุณาภรณ์เขียนไว้ในพุทธธรรม ดังนี้ “ปฏิจจสมุปปาตเป็นเนื้อหาสำคัญของอริยสัจ และอริยสัจก็มีความหมายครอบคลุม

ปฏิจสมุปปาต” (พระพรหมคุณาภรณ์, อ้างแล้ว : 897) และ “อริยสัจ 4 คือธรรมทั้งหมดมีจุดซึ่งเป็นแก่นแท้ที่อยู่ปฏิจสมุปปาตและนิพพานเท่านั้น” (พระพรหมคุณาภรณ์, อ้างแล้ว : 901)

5.1.1.3 วิธีการเรียนรู้อย่างเป็นระบบที่เป็นวิทยาศาสตร์ทางจิตถึงระดับโลกุตตระได้เมื่อเป็นไปตามหลักกิจของอริยสัจ 4 คือ รู้ (ปริยญา) ละ (ปหานะ) แจ้ง (สังขิกิริยา) เจริญ (ภาวนา) การนำเสนอวิธีการเรียนรู้ที่เป็นระบบใหญ่คือ ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ จะเป็นระบบที่สมบูรณ์จริงต่อเมื่อได้ครบถ้วนตามหลักกิจของอริยสัจ 4 โดยเฉพาะเมื่อลงภาคปฏิบัติที่ปักลงสู่ฐานกายและใจ ที่มีรายละเอียดของสติปัญญา 4 (กาย เวทนา จิต ธรรม) ก็เป็นไปตามหลักกิจของอริยสัจ 4 ได้ และพัฒนาเจาะลึกเข้าสู่ฐานจิตเพื่อปลดปล่อยจิตสู่อิสรภาพสมบูรณ์ได้ด้วยการยกระดับสติปัญญาขึ้นเป็นมหาสติปัญญาด้วยอานาปานสติ 16 อันเป็นภาคกระแสไหลเลื่อนต่อเนื่อง (อุปจาระ) ที่หยั่งลงสู่การเผา (ฌาน) ผลาญกิเลสชั้นละเอียดคือ อนุสัย อาสวะ ให้ดับหมดสิ้นเชิงถึงขั้นตั้งมั่น (อัปปนา) แนบแน่น (พยัปปนา) ยืนหยัด (เจตโสภินีโรปนา) ด้วยโพชฌงค์ 7 ในวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันด้วยสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 ที่ขยายผลปฏิบัติสัมพันธ์แก่กันและกัน ตามหลักโพธิปักขิยธรรม 37 ประการ อันคือภาคสมบูรณ์ของระบบวิธีการเรียนรู้อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ทางจิตของอริยสัจ 4 ที่ถึงระดับปฏิจสมุปปาตสายนิโรธวารที่มีวิชชาเป็นตัวตั้งต้นได้ในขั้นหมดอาสวะจนเป็นอนาสวะแล้วก็ยังเป็นความสมบูรณ์อย่างแท้จริงในกิจของอริยสัจ 4 ในมหาจักรีตาสกสูตรได้ที่เข้าถึงสัจจะอันคัมภีร์แล้ว

5.1.1.4 ผลลัพธ์ของวิชชาจรณสัมปันโนเป็นบุคคลหรือมนุษย์ที่เกิดมีอริยคุณเป็นอริยบุคคล โดยมีตัวแบบ (model) อยู่ 2 ช่วง คือช่วงแรก เป็นช่วงเปลี่ยนผ่านการพัฒนากระดับจิตวิญญาณจากปุถุชนชั้นดีขึ้นไปเป็นกัลยาณชนที่รู้จักการก้าวอย่างเข้าสู่เส้นทางโลกุตตระ และพัฒนาต่อเนื่องเข้าสู่บุคคลผู้อยู่ในภาวะรอยต่อระหว่างปุถุชนกับอริยบุคคลนั่นคือ โคตรภูชนที่เกี่ยวสละสมรรถผลระดับจิต จนมีโคตรภูญาณคือญาณเต็มรอบพร้อมตัด โคตรครอบภาวะปุถุชนเข้าสู่อริยชนได้ ช่วงหลังคือการพัฒนาของอริยชน 4 ระดับที่เมื่อผ่านกระบวนการเรียนรู้ฝึกฝนด้วยจรณะ 15 วิชชา 8 แล้วสามารถเห็นพัฒนาการของอริยบุคคล 8 ตามลำดับตามกรอบหลักของอริยสัจ 4 ในมหาจักรีตาสกสูตรได้อย่างลึกซึ้งพิศดาร

หัวข้อต่อไปทั้งหมดนี้จะเป็นการวิเคราะห์เนื้อหาที่เน้นในเรื่องกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบของพุทธ คือ ไตรสิกขาที่จะสามารถยกระดับไปถึงขั้นอเสขะได้ก็ด้วยการปฏิบัติสัมมาอริยมรรคมีองค์ 8 อันมีสัมมาทิฐิเป็นประธานในการดำเนินชีวิตประจำวันที่ยึดขัดเกลากิเลสออกจากจิตวิญญาณได้ ผลรวมหยั่งลงสู่สัมมาสมาธิ (right concentration) ที่นำมาซึ่งอริยผลสอง คือ สัมมาญาณและสัมมาวิมุติญาณทัสสนะและรวมเรียกองค์รวมทั้งสิบว่าสัมมัตตะ 10 นั้นมีผล

แตกต่างจากการทำสมาธิ (meditation) อันมีอยู่มากมายในลัทธิคำสอนอื่น ๆ ให้เห็นชัดเจนได้อย่างไร

5.1.2 ความชัดเจนในความเข้าใจเรื่องการทำสมาธิ (meditation) ก่อนยุคพระพุทธเจ้า ต่างกับการทำ “ สัมมาสมาธิ ” (right concentration) ของพระพุทธเจ้า

ความชัดเจนในการทำความรู้ความเข้าใจในเรื่องการทำจิตให้สงบคือ การทำสมาธิ (meditation) ที่สอดคล้องกับการดำเนินพฤติกรรมของจิตตามครรลองแห่งโลกียธรรม (Lokiya-dhamma, Mundane) ซึ่งเป็นความรู้ของมนุษยชาติที่มีอยู่ทุกยุคทุกสมัยแม้ก่อนมีพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นนั้น มีความแตกต่างจากการฝึกจิตให้สงบลงเมื่อได้มีการลดละตัดกิเลสได้ คือการทำสัมมาสมาธิ (right concentration) ที่สอดคล้องกับการดำเนินพฤติกรรมให้เกิดพุทธขึ้นในจิตวิญญาณหรือ“พฤติกรรม” ตามครรลองแห่งโลกุตตรธรรม (Lokuttara-dhamma, Supra-Mundane) ที่เป็นองค์ความรู้ในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า

การทำสมาธิ (meditation) ที่ทำจิตให้สงบคือภาสสมาธิ วัตถุประสงค์ที่รูปลาน 4 และมีความสมบูรณ์ในขั้นรูปาน 4 จนถึงระดับที่เรียกว่ามีความชำนาญในการเข้าออกนิโรธสมาบัติ โดยมีวิธีการฝึกให้การทำงานของขั้น 5 หยุดการปรุงแต่ง (สังขาร) ให้น้อยลง ๆ และละเอียดเข้า ๆ จน การรับรู้ (เวทนา) ดับ การกำหนดหมาย (สัญญา) ดับ จึงทำให้การทำงานของธาตุรู้ (วิญญาณ) ดับ ลงไปด้วย นี่คือผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับพระอรหันต์ของพุทธในขั้นที่ต้องสามารถเข้าออกสัญญาเวทิตนิโรธสมาบัติที่หมายเอาผลรวมของนิโรธคือการดับหมดทุกสิ่งของความทุกข์ เพราะขั้น 5 เป็นกองทุกข์การถึงที่สุดของทุกข์เป็นนิโรธได้จึงดับหรือหยุดการทำงานของขั้น 5 ลงแล้วเรียกช่วงเวลานั้นว่า เข้านิโรธสมาบัติได้จึงถือว่าเข้าถึงนิโรธอริยสัจได้ แต่เนื่องจากยังไม่ตายจึงต้องออกจากนิโรธสมาบัติมาขั้น 5 ทำงานในชีวิตปกติ ด้วยเหตุนี้นิโรธอริยสัจของพุทธจึงถูกเข้าใจว่ามีสภาวะดับสูญสิ้นทุกสิ่งจนกระทั่งเป็นความดับมีดของการรับรู้ทั้งหมด นี่คือสภาวะจิตหลุดพ้น (วิมุตตจิต) นี่คือนิโรธ นี่คือนิโรธนี่คือปัญญาตรัสรู้นิโรธของพระพุทธเจ้า (หรือไม่) แม้พระพุทธเจ้าก็ยังเข้าออกนิโรธสมาบัติเช่นนี้มีอยู่ในพระไตรปิฎก (แต่ความจริงเป็นเช่นไรกันแน่) แล้ววิธีการของรูปาน 4 และอรูปลาน 4 ที่เรียกรวมว่ามาน 8 อันเป็นความรู้ในทางโลกิยะได้ปะปนเข้ามาเป็นความรู้หลักในการฝึกฝนเพื่อนำเข้าสู่สมาธิในไตรสิกขาตั้งแต่เมื่อใดไม่ทราบชัด แล้วความสำเร็จข้างต้นนี้จะเรียกว่าเป็นสัมมาสมาธิ (right concentration) ได้หรือไม่ และจะต่างกับสัมมาสมาธิอย่างเดียวกับผู้มีวิชาจรณสัมปัน โนที่พระพุทธเจ้าทรงสอนในเสขปฏิบัติปาฐุตรที่มีรายละเอียดของจรณะ 15 วิชชา 8 โดยสิ้นเชิงหรือไม่ นี่เป็นประเด็นสำคัญที่ต้องศึกษาให้กระจ่างชัดเจน

เพราะการทำสัมมาสมาธิของพระพุทธเจ้าหมายถึง การฝึกฝนพัฒนาจิตให้บริสุทธิ์ยิ่งขึ้นอย่างเป็นระบบด้วยการทำไตรสิกขาขั้น “อริ” ที่เกิดขึ้นเมื่อมีผลจากการลดละตัด

กิเลสเป็นขั้นตอนตามลำดับชัดเจนแน่นอนดังรายละเอียดในข้อ 3 ส่วนการทำจิตสงบเป็นสมาธิทั่วไปนั้นมีประโยชน์เพื่อคลายเครียดหรือลดปัญหาที่ต้องเผชิญเฉพาะหน้าซึ่งอาจจะรวมถึงการให้มีความคิดดีๆเกิดขึ้นหรือมีพลังความสามารถพิเศษทางจิตได้ต่าง ๆ นานา แต่ไม่ได้เน้นผลสัมฤทธิ์ที่ชัดเจนในการมีอธิปัญญาที่สามารถตัดกิเลสตั้งแต่ขั้นหยาบ (กิเลส, ตัณหาคือความอยาก) ชั้นกลาง (นิวรณ์ธรรมคือเครื่องเศร้าหมองของจิต, อุปาทานคือความยึดติดถือมั่น) ชั้นละเอียด (อนุสัยคือกิเลส นอนเนื่องในสันดาน, อาสวะคือสิ่งหมักคองในสันดาน) โดยไม่ได้มีการฝึกฝนตามลำดับอย่างต่อเนื่องไม่ขาดตอนดังนั้นการถึงที่สุดแห่งการพ้นทุกข์นั้นจึงไม่สามารถเป็นจริงได้

5.1.3 การทำสมาธิที่เป็นโลกุตตระ 3 ระดับโดยสัมพันธ์กับหลักไตรสิกขา

5.1.3.1 ระดับการเรียนรู้การทำสมาธิ ตามลำดับขั้นตอนของระบบไตรสิกขาที่สัมพันธ์กับจรณะ 15 วิชชา 8 ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของพระพุทธเจ้า ได้ตรัสสอนเส้นทางการพ้นทุกข์ที่เป็นโลกุตตระด้วยการพัฒนาจิตวิญญาณของมนุษย์ให้บริสุทธิ์จากต้นเหตุแห่งทุกข์ คือ กิเลส ตัณหาความอยาก อุปาทานความยึดติดถือมั่น และอวิชชาความไม่รู้ในอริยสัจ 4 ด้วยหลักการเรียนรู้ฝึกฝนที่เรียกว่า ไตรสิกขา คือ สติ สมาธิ ปัญญา ซึ่งจะต้องพัฒนาขึ้นเป็นไตรสิกขาขั้น อธิคือขั้นเจริญสูงยิ่ง ๆ ขึ้นเมื่อมีการทำกิเลส ตัณหา อุปาทาน ให้ลดน้อยลงไปเป็นลำดับจนถึงขั้นสุดท้ายคือ ไตรสิกขาขั้นอเสขะ ไม่ต้องศึกษาเพราะถึงผลสำเร็จแล้ว เมื่อพ้นกิเลสละเอียด คือ อนุสัย อาสวะ โดยเฉพาะเมื่อถอนอวิชชาสวะสมบูรณ์จนพ้นเครื่องผูกมัดจึงอยู่ด้วยความไม่รู้หรืออวิชชาตั้งโยชน์เข้าถึงอรหัตตผลสำเร็จลงแล้วเป็นลำดับขั้นตอนอย่างชัดเจนด้วยชุดองค์ความรู้ของจรณะ 15 วิชชา 8 อันเป็นการสั่งสมผลสัมฤทธิ์ของโลกุตตระที่เพิ่มขึ้นๆจนสำเร็จสมบูรณ์เป็นโลกุตตรบุคคลอย่างค่อยเป็นค่อยไปตลอดสาย คูแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง จรณะ 15 วิชชา 8 ที่สัมพันธ์กับไตรสิกขาที่สั่งสมผลสัมฤทธิ์ได้โลกุตตระผลเป็นอริยบุคคล 4 ตามลำดับ

จาณะชุดที่ 1 สัมพันธ์กับไตรสิกขา “ขั้นต้น”				จาณะชุดที่ 2-6 สัมพันธ์กับไตรสิกขา “ขั้นอธิ”					
INPUT	PROCESS			OUTPUT		OUTCOME	IMPACT		
จาณะชุดที่ 1									
สังวรศีล	สังวรอินทรีย์ สังวรทวาร 6	โภชนเนมัตตัญญูตา รู้ประมาณการบริโภค	ชาคริยานุโยคะ ทำความเพียรที่ เป็นเครื่องต้น	ศรัทธา (ความเชื่อมั่นปัญหา) (ความเชื่อมั่นมีปัญหา)	พหุสัจจะ (ขั้นเพิ่มสัจจะ) วิริยะ (ความพากเพียร) สติ (ความระลึกได้) ปัญญา ขั้นกลางรอบรู้ บัญ	ฌาน 1 (ตถจริจระ) ฌาน 2 (ปติ) ฌาน 3 (สุข) ฌาน 4 (อุเบกขา)	วิปัสสนาญาณ (รู้ไตรลักษณ์ของกิเลส) (รู้จิตขั้นที่ดับกิเลสได้) (รู้ฤทธิ์ทางใจดับกิเลส) อทรรณญาณ(ระลึกชาติของกิเลส) (รู้วิธีดับกิเลสแก่่งขึ้น) (รู้เกิดดับของกิเลส) (เหตุพิริยภูมิเลสละเอียด) (รู้แจ้งกิเลสสิ้นแล้ว)	เจโตปริยญาณ นุสสติญาณ ญาณ ชาวมกขยญาณ (รู้แจ้งกิเลสสิ้นแล้ว)	
ยังไม่พ้นอบายภูมิ	มีผลให้ก้าวข้ามพ้นอบายภพ			มีผลให้ก้าวข้ามพ้นอวิชชา		มีผลให้ก้าวข้ามพ้นรูปภพ		มีผลให้ก้าวข้ามพ้นอรุปรภพ	
ปฏุชนขั้นดี เป็นกัลยาณชน	กัลยาณชนที่พบทางแยกเข้าสู่เส้นทางโลกุตตระ			พ้นนิรวณได้		โคตรภูจน 3 ชั้น			
				1.ขั้นหยาบ:โคตรภูกาย		2.ขั้นกลาง:โคตรภูจิต		3.ขั้นละเอียด:โคตรภูญาณ	

ภาพที่ 5.1 แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างจาณะ 15 วิชา 8 ที่สัมพันธ์กับไตรสิกขาซึ่งสมผลสัมฤทธิ์ได้โลกุตตระเป็นอริยบุคคล 4 ลำดับ

หมายเหตุ : การหมุนย้อนกลับที่สะท้อนความเจริญขึ้นของวิชาตั้งแต่ข้อ 1-8 ตามลำดับ เกิดขึ้นได้แม้แค่เพียงการปฏิบัติเพียงหนึ่งพฤติกรรม

(1) ระดับไตรสิกขา “ขั้นต้น” เริ่มต้นด้วยพระธรรม 15 วิชชา 8 ชุดที่ 1 ที่สัมพันธ์กับไตรสิกขาตามกรอบของ “กิจในอริยสัจ 4” คือ “รู้-ละ-แจ้ง-เจริญ”

ไตรสิกขา	พระธรรม ชุดที่ 1 (ข้อ 1-4)	กิจในอริยสัจ 4 คือ “รู้-ละ-แจ้ง-เจริญ”
ศีล	สังวรศีล (กำหนดฐานศีลที่พอเหมาะให้เป็น กรรมฐานที่มีผลจับต้องกิเลสจริง)	การกำหนดพฤติกรรมที่ต้องการขัดเกลากิเลสที่ “รู้” ว่ามีการติดเสพยาให้ทุกข์มากในชีวิต
สมาธิ	สังวรอินทรีย์ (สำรวจระวังกิเลสความอยากทาง ทวาร 6 คือ หู ตา จมูก ลิ้น กาย ใจ ในสัมผัส(ผัสสะ) ปัจจุบันขณะที่ทำ ให้ไม่มีหรือดับไปได้)	การ “ละ” กิเลสที่ทำให้มีความรู้สึกทุกข์ (ทุกข์เวทนา) นั้นทำให้มีทิศทางของความรู้สึกทุกข์น้อยลง ก็จะเริ่มมี ความรู้สึกสุข (สุขเวทนา) จากการที่กิเลสเริ่มเบาคลาย สบายใจขึ้นจนคลายเบาว่างๆมากขึ้นไปจนเป็น ความรู้สึกไม่สุขไม่ทุกข์ (อทุกข์ขมสุขเวทนา)
ปัญญา	โภชนมัตตัญญูตา (ประมาณความพอในการบริโภค อุปโภคให้มันน้อยสันโดษพอเหมาะ กับฐานศีล) ชาคริยานุโยคะ (ประกอบความเพียรเป็นเครื่องตื่น รู้การออกจากกิเลสอยู่)	การ “แจ้ง” กิเลสดับลงที่ใจเมื่อใด ก็รู้สึกถึงความเบา ว่างยิ่งขึ้น เป็นอาการ “ใจพอ” แล้วจึงจะ “พอใจ” ใฝ่ดีมี ชั้นเท่ากับการมีศีลที่เจริญขึ้น อย่างแข็งแรงมากยิ่งขึ้น การ “เจริญ” ขึ้นของปัญญา “ตื่นรู้” (Awakening) ที่บัดนี้ รู้เห็นได้ ถึงหนทางที่จิตวิญญาณจะสามารถรอดพ้น จากอำนาจดึงดูดของโลกก็ขณะนั้นมีจริงแล้ว

ภาพที่ 5.2 ระดับไตรสิกขา “ขั้นต้น”

การฝึกฝนปฏิบัติระดับนี้ช่วยยกระดับปุถุชนขึ้นเป็นคนใฝ่ดี (ฉันทะ) ในการใฝ่ธรรมที่เรียกว่า กัลยาณชนที่พบทางแยกเข้าสู่การดำเนินไปตามโลกุตตรธรรมให้ถึงทางพ้นทุกข์ โดยถาวรเป็นลำดับ ด้วยการพัฒนาการประกอบความเพียรเครื่องตื่น (ชาคริยานุโยคะ) อย่างสำคัญ ทำให้เกิดการตื่นรู้ขึ้นของจิตวิญญาณในการก้าวข้ามออกมาจาก (เนกขัมมะ) ภพทั้ง 3 คือ กามภพ รูปภพ และอรุภพได้ ถ้ายังจมอยู่ในภพใดภพหนึ่งออกไม่ได้ก็เท่ากับยังหลับ (ไสยะ) อยู่ในโลกียภพนั้น แต่สัมมาสมาธิ ที่ทำให้เกิดพุทธะ คือ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ได้เพราะสามารถก้าวพ้นโคตรครอบ (โคตรภู) ของภพทั้ง 3 ที่เป็นโลกียภูมิของปุถุชนออกมาเป็นโลกุตตรภูมิของอริยบุคคลได้ตามความรู้ในข้อต่อไป

(2) ระดับไตรสิกขา “ขั้นอธิ” เป็นการยกระดับจิตให้สูงขึ้นๆ คือ “อธิ” ด้วยการดำเนินจรณะ 15 วิชชา 8 ในชุตที่ 2 ถึง ชุตที่ 6 โดยส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญถึงขั้นเปลี่ยนโคตรของภุมิ 3 ขั้น คือ กาย จิต และวิญญาณของผู้ปฏิบัติระดับนี้ว่าเป็นโคตรภูชน โดยมีพัฒนาการมาตามลำดับดังนี้

ขั้นหยาบคือ โคตรภูกาย ดำเนินด้วยจรณะ 15 วิชชา 8 ชุตที่ 1, 2 และ 3
มีผลให้ก้าวข้ามโคตรของภุมิระดับ “กามภพ”

ขั้นกลาง คือ โคตรภูจิต ดำเนินด้วยจรณะ 15 วิชชา 8 ชุตที่ 1 ถึง 4
มีผลให้ก้าวข้ามโคตรของภุมิระดับ “รูปภพ”

ขั้นละเอียด คือ โคตรภูญาณ ดำเนินด้วยจรณะ 15 วิชชา 8 ชุตที่ 1 ถึง 6
มีผลให้ก้าวข้ามโคตรของภุมิระดับ “อรูปภพ”

พร้อมกันนี้ผู้ปฏิบัติก็พยายามเพิ่มพฤติกรรมของศีลมากขึ้นจนครบฐานศีลที่เหมาะสมสำหรับตน

(3) ระดับไตรสิกขา “ขั้นอเสขะ” เป็นความสมบูรณ์เต็มรอบของการฝึกฝนปฏิบัติจรณะ 15 วิชชา 8 ทั้ง 6 ชุต มีผลให้ก้าวข้ามเปลี่ยนผ่านละทิ้งโคตรเดิมของโลกเก่า (อัยงโลโก) ทั้ง 3 ภุมิ คือ กามภพ รูปภพ อรูปภพ ได้ครบถ้วนแล้วเกิดโคตรใหม่ของโลกใหม่ (ปโรโลโก) คืออริยภุมิ 4 ระดับ โดยสัมพันธ์กับฐานศีลขั้นอเสขะ 4 ฐาน ดังนี้

ศีลขั้นอเสขะ ฐานศีล 5 ได้อริยภุมิระดับพระโสดาบันจึงพ้นโลกอบาย
(ปิดอบายภุมิ)

ศีลขั้นอเสขะ ฐานศีล 8 ได้อริยภุมิระดับพระสกิทาคามี จึงพ้นโลกอบาย
โลกกาม

ศีลขั้นอเสขะ ฐานศีล 10 ได้อริยภุมิระดับพระอนาคามี จึงพ้นโลกอบาย โลก
กาม โลกธรรม

ศีลขั้นอเสขะ ฐานศีล 227 และโอวาทปาฏิโมกข์ศีล (ได้แก่ จุลศีล มัชฌิม
ศีล มหาศีล เป็นต้น) ได้อริยภุมิระดับพระอรหันต์ จึงพ้น
โลกทั้งสามจนพ้นโลกอัตตา

5.1.3.2 ระดับการลงมือปฏิบัติ การทำสมาธิที่เป็นโลกุตตระด้วยปหาน 5 และกัจจโนริยสัง 4 ที่สัมพันธ์กับจรณะ 15 วิชชา 8

(1) การทำสมาธิธรรมดามุ่งเน้นผลลัพธ์ คือสภาวะความสงบตั้งมั่นของจิต ได้ผลเป็นฉาน โดยความเจริญของสมาธิที่วัดความสงบด้วยช่วงเวลาสั้นและยาว อันมีผลให้เกิด

ความเจริญเป็นฌานที่ 1 – 4 ตามลำดับ ดังนี้

ขณิกสมาธิ คือ จิตตั้งมั่นเป็นสมาธิชั่วขณะ	[ฌานที่ 1 ↓
อุปจารสมาธิ คือ จิตตั้งมั่นเป็นสมาธิชั่วคราว	[ฌานที่ 2 ↓
อัปนาสมาธิ คือ จิตตั้งมั่นเป็นสมาธิมั่นคงถาวร	[ฌานที่ 3 ↓ ฌานที่ 4

ถือเป็นการทำจิตให้สงบและมีกำลังจิตเพิ่มขึ้นๆ สูงสุดที่ฌานที่ 4 เมื่อเป็นอัปนาสมาธิ แต่ไม่มีการกำหนดบทบาทที่กิเลสถูกประหารลงไปชัดเจน จึงเรียกว่าเป็นสมาธิทำจิตสงบหรือ“เจโตสมถะ”เป็นการทำสมาธิที่มีมาก่อนยุคพระพุทธเจ้า มีความสัมพันธ์ที่เป็นไปของกายและจิตที่มีต่อกันเป็นปกติธรรมดาตามหลักของ “กฎแห่งธรรมนิยาม” (Law of Dhamma Niyama) จึงมีปรากฏคู่กับมนุษยชาติตลอดกาล ไม่ว่าเชื้อชาติ ศาสนา อารยธรรมใด ๆ ก็ล้วนมีอยู่ทั้งสิ้น

สรุปประเด็นสำคัญยิ่ง คือ การทำสมาธิ เพื่อให้จิตสงบลงมีผลเป็นฌาน ซึ่งตรงกันข้ามกับการทำสมาธิของพระพุทธเจ้าที่ทำฌานเพื่อให้เกิดผลเป็นสัมมาสมาธิ โดยมีความชัดเจนในอริปัญญาว่าการทำฌานเป็นการประหารกิเลสชั้นกลางคือนิวรรณ์ 5 ในระดับฐานกายที่กำลังก้าวออกมาจาก (เนกขัมมะ) กามภพและสลายอุปาทานในระดับฐานจิตที่กำลังก้าวออกมาจาก (เนกขัมมะ) รูปภพ

(2) การทำสัมมาสมาธิ ให้เป็นโลกุตตระเกิดเป็นสัมมาอธิจิตตกาวนา ยิ่งๆ ขึ้นนั้นต้องกระทำในระบบไตรสิกขาขั้นอริที่มีกระบวนการปฏิบัติอยู่ที่จรณะ 15 วิชชา 8 และที่สำคัญหัวใจในภาคปฏิบัตินั้นจะต้องดำเนินจรณะ 15 วิชชา 8 ให้ครบถ้วนทั้ง 6 ชุด เพราะในแต่ละชุดเป็นรายละเอียดของเครื่องมือประหารอกุศลกิเลส (ปหาน 5) แต่ละชนิดเพื่อกำจัด กิเลส ตัณหา อุปาทาน อนุสัย อาสวะให้หมดไปทำให้เกิดความบริสุทธิ์ในจิตยิ่ง ๆ ขึ้น (ตารางที่ 7)

การดับของอกุศลไปตามลำดับจึงเป็นความสำเร็จของการทำกิจที่พึงกระทำเพื่อให้เข้าถึงอริยสัจ 4 ซึ่งเป็นการยืนยันว่า การปฏิบัติของการทำสัมมาสมาธิ เป็นโลกุตตระอยู่ในครรลองที่เป็นไปตามกรอบของกิจในอริยสัจ 4 จริง

ตารางที่ 5.1 ความสัมพันธ์ของไตรสิกขาชั้นอริที่สัมพันธ์กับจรณะ 15 วิชชา 8 กับปหาน 5 และการทำกิจในอริยสัง 4

ไตรสิกขา ชั้นอริ	จรณะ 15 วิชชา 8		ปหาน 5	อกุศลที่ต้องถูก ชำระ	กิจในอริยสัง 4
	หมวด	ชุด			
อริศีล	สังวรศีล อปัณณก ปฏิบัติ	ชุดที่ 1	วิกขัมภนปทาน โดยจิตใช้กำลัง กดข่มกิเลสพร้อมกับดู ไตรลักษณ์ของกิเลส	สิ่งมลทินให้ใจ เศร้าหมอง กิเลส	(ปริยญา) “รู้” ข้อศีลที่คัดจับถูกตัว กิเลสที่ปรากฏที่กายได้
		ชุดที่ 2 ชุดที่ 3	ตทั้งคปทาน โดยใช้ปัญญาพิจารณา องค์ธรรมที่เป็นคู่ปราบ กิเลสตัณหาหลงไปจนเกิด บริสุทธีกาย	ความอยาก ค้นหา	(ปหานะ) “ละ” ตัวเหตุ (สมุทัย) ใน เวทนาขณะสัมผัส ปัจจุบันคือ ความอยาก ให้จางคลายจนดับ
อริจิต	ฉาน	ชุดที่ 4	สมุทเฉทปทาน โดยฝึกจิตให้สงบตั้งมั่น ประกอบด้วยอริปัญญา จนบริสุทธิจิต	ความยึดติด ถือนั่นอุปาทาน	(สังกิริยา) “แจ้ง” ในจิตปล่อยวางสลาย จากการยึดกุมอุปาทาน ของจิตได้
อริปัญญา	วิชา	ชุดที่ 5	ปฏิบัติสัทธิปทาน โดยเพิ่มปัญญาองค์ผู้ ตรัสรู้ (โพชฌงค์ 7)	กิเลสนอนเนื่อง ในสันดาน อนุสัย	(ภาวนา) “เจริญ”
		ชุดที่ 6	นิสสรณปทาน เมื่อมีสภาพเต็มรอบจน สลัดถิ่นกิเลสทุกระดับได้ เป็นอัตโนมัตติ	สิ่งหมักคองใน สันดาน อาสวะ	ให้สมบูรณ์หมดอวิชา เข้าถึงธรรมอริยสัง 4

5.1.4 อริยสัมมาสมาธิ (Noble Right Concentration)

5.1.4.1 สัมมาสมาธิ เป็นการฝึกฝนพัฒนาพละจิตเก่าเดิมของปุถุชนไม่ดี (นันทะ) ขึ้นเป็นกัลยาณชนที่เข้าสู่โลกุตระให้สูงขึ้น ๆ (ดูตารางในข้อ 3.1) เป็นการพัฒนาจิตของ โคตรภูชน 3 ชั้นตอน คือ โคตรภูกาย โคตรภูจิต และ โคตรภูญาณ เพื่อไหลเลื่อนจากโคตรภูมิโลกิยะให้เปลี่ยน

ผ่านเข้าสู่โคตรภูมิโลกุตตระได้เป็นจิตวิญญาณใหม่ของอริยชนซึ่งมีผลทำให้ยกระดับขีดความสามารถสูงขึ้นมาฝึกในระดับอริยสัมมาสมาธิของอริยบุคคล 4 ผู้มีวิชาจรณสัมปันโนที่ดำเนินจรณะ 15 วิชา 8 ในระดับผู้สิ้นอาสวะบางส่วน (เสขบุคคล) จนถึงผู้จบสิ้นอาสวะแล้ว (อเสขบุคคล)

5.1.4.2 อริยสัมมาสมาธิ จึงเป็นการดำเนินพฤติกรรมของจิตวิญญาณที่มีวิชาเป็นตัวนำหน้าได้จริงแล้ว เพราะอริยบุคคล 4 ชื่อว่าเป็นผู้มีส่วนของวิชาที่สำเร็จได้ เพราะอาสวะบางส่วนได้สิ้นไปแล้ว ดังนั้นจรณะ 15 วิชา 8 ในระดับอริยสัมมาสมาธิจึงเป็นโลกุตระตลอดสายแน่นอน และสามารถทำความเข้าใจผ่านกรอบความคิดอย่างเป็นระบบโดยเทียบเคียงแล้ว มีความสอดคล้องกันได้ไปในแนวเดียวกับหลักปรัชญาสมุปบาทคือกระแสปัจจัยการของกระบวนการทางจิตวิญญาณเป็นลำดับในมหานิทานสูตรมาแต่ครั้งพุทธกาล ตามตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 5.2 หลักการวิเคราะห์ปัจจัยการเชิงระบบ

หลักวิเคราะห์ปัจจัยการเชิงระบบ Systems Analysis	ปัจจัยนำเข้า Input	กระบวนการ Process	ผลผลิต Output	ผลลัพธ์ Outcome	ผลในที่สุด Impact
จรณะ 15 วิชา 8	สังวรศีล	อปัลลณกปฏิบัติ	ศีลธรรม	ฉาน	วิชา
หลักปัจจัยการกระบวนการ (ธรรมปวัตติ) ทางจิตวิญญาณ	เหตุ	นิทาน	สมุทัย	ปัจจัย	ผล

อริยบุคคล 4 ในอันดับแรกคือ พระโสดาบันในฐานะศีล 5 ก็จะมีเหตุคือ ละอบายมุข 6 ถือศีล 5 เป็นปัจจัยนำเข้า (Input) แล้วมีการดำเนินเรื่องความเป็นไปขององค์ธรรมที่เกี่ยวข้อง คือ นิทานหรือกระบวนการ (Process) ลดละกิเลสอันพระพุทธรเจ้ารับรองว่าเป็นทางปฏิบัติไม่ผิดคืออปัลลณกปฏิบัติ 3 ได้แก่ การสำรวมระวังทวาร 6 (สำรวมอินทรีย์) ประมาณการบริโภคน้ำที่พอเพียงกับศีล (โภชนมัตตัญญุต) กำหนดการทำความเพียรเพื่อการรู้ตื่น (ชาคริยานุโยคะ) ของการหมั่นปฏิบัติตามกรอบศีล 5 เพื่อให้ก้าวออกมาจากโลกอบายนั้นก็จะเป็นการเรียนรู้ขัดเกลากิเลสที่ถูกต้องตรงธรรมฐานศีลของตนให้ลดละจางคลาย ทำให้เกิดมีการสังเคราะห์สภาวะจิตที่เข้าถึงสมุทัยทำให้ละความอยาก (ตัณหา) ได้มากขึ้น จนดับได้อันเป็นกิจในอริยสัง มีผลผลิต (Output) เป็นศีลธรรม 7 คือ จิตที่มีสภาวะดีขึ้นเป็นความเชื่อมั่นในความดี (ศรัทธา) ความละเอียดใจ

ต่อบาปหรือความชั่ว (หิริ) ความเกรงกลัวต่อบาป (โอตตปปะ) ความจริงที่เกิดรู้เท่าทันกิเลสแล้ว ยังได้เห็นความจริงที่สามารถดับกิเลสได้สูงยิ่งขึ้นต่อไป (พาหุสัจจะ) พร้อมกับความมากขึ้น ของความเพียร (วิริยะ) ที่มีความระลึกรู้ (สติ) อย่างรู้ตัวทั่วพร้อมอันเป็นสัมปชัญญะว่าความอยาก (ตัณหา) ได้พร่องอ่อนแรงลงจนดับหายไปได้จริง จนเป็นปัญญาที่พ้นความสงสัย (วิจิกิจฉา) ในการ ก้าวออกมาจาก (เนกขัมมะ) เครื่องเศร้าหมองของจิต (นิเวศธรรม) ได้มีความเจริญขึ้นของสัทธรรม ที่เด่นชัดขึ้น (อินทรีย์ 5) คือ ความเชื่อ (ศรัทธา) ความเพียร (วิริยะ) การระลึกรู้ (สติ) จิตสงบตั้งมั่น (สมาธิ) ความรู้ชัด (ปัญญา) เป็นอินทรีย์พละ 5 อันมีสมาธิเป็นผลลัพธ์ (Outcome) จากสัทธรรม เป็นอริจิตคือ ฌาน

ดังนั้นสัทธรรมจึงส่งผลให้ได้ปัจจัย (สังสมปัจจัยการลง) เป็นฌาน ที่เป็นอริจิตที่สูงขึ้น ๆ มีผลที่ประกอบ (สัมปยุตต์) ด้วยปัญญายิ่งขึ้นสู่วิชาซึ่งก็คือ การเจริญขึ้นของ ปัญญา ปัญญาอินทรีย์ ปัญญาผล (ปัญญาพละ) ที่ส่งผลในที่สุด (Impact) ให้มีองค์ธรรม 6 ของสัมมาทิฏฐิขึ้นอนาสวะคือ ปัญญาปัญญาอินทรีย์ ปัญญาพละดังกล่าวและมีการวิจัยค้นหาโลกุตตร ธรรมเสมอ (สัมมวิจัยสัมโพชฌงค์) จนมีความเห็นชอบชัดเจน (สัมมาทิฏฐิ) ที่ดำเนินประกอบอยู่ ในองค์แห่งมรรค (มัคคังคะ) แล้วก็มีข้อมูลย้อนกลับ (feedback loop) เป็นสภาวะที่จะย้อนสภาพ ของการสละคืน (ปฏินิสสัคคะ) คือมัคคังคะก็จะเป็นเหตุให้สละออกจากฐานเดิมของศีลชั้นอเสขะ ของพระโศดาบันจากศีล 5 ยกขึ้นเป็นฐานใหม่ของศีล 8 ที่ต้องศึกษาสูงขึ้น (เสขศีล) ของพระ สกิทาคามีแล้วมัคคังคะหรือศีลที่เป็นองค์แห่งมรรคใหม่นี้ก็หมุนรอบลงในอภิญญาปฏิบัติคือ ทางปฏิบัติที่ไม่คิดให้เป็นเครื่องดำเนินความเป็นไปขององค์ธรรมต่าง ๆ ที่มีเหตุเกี่ยวเนื่องแก่กันและ กัน (นิทาน) คือยกระดับภาคปฏิบัติที่ไม่คิดในองค์ทั้ง 7 ของสัมมาอริยมรรค อันรวมลงในการ ปฏิบัติสัมมาสมาธิของพระอริยะในขณะที่ดำเนินชีวิตประจำวันอยู่จริงตลอดเวลา มีสัมมาทิฏฐิ เป็นประธานสังสมสัมมาอริยมรรคมีองค์แปด (อริยอัฐังคิกมรรค) ที่รวมลงในที่สุดเป็นความ สมบูรณ์ของสัมมาสมาธิของพระอริยะ คือ อริโยสัมมาสมาธิที่มีผลเป็นวิชา (สัมมาญาณ) และวิมุต (สัมมาวิมุตติญาณทัสสะ) ของอริยสัจ 4 ที่พ้นความไม่รู้วิชาสวะ 8 ถึงข้อสุดท้าย คือ ความไม่รู้ เรื่องปฏิจจสมุปบาท ทำให้มีความรู้ในหลักปัจจัยการของสรรพสิ่งรวมถึงจิตวิญญาณที่พ้นวิชา อันจะมีผลในที่สุด (Impact) หนุนเนื่องให้สร้างเสริมความเจริญที่มีความสมดุลของธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาจิตวิญญาณของมนุษยชาติที่เป็นโลกุตระไปตลอดโดยมีนิพพานเป็น ที่สุด (ปริโยสาน)

5.1.5 การตรวจวัดอริยผลญาณสองประการจากการดำเนินจรณะ 15 วิชา 8 ที่เป็น โลกุตระ

5.1.5.1 ตรวจวัดอริยญาณด้วยโครงสร้างของญาณ 16 (โศภสญาณ) ตามลำดับ ตั้งแต่ต้นจนถึงมรรคผลนิพพาน เพื่อนำไปสู่ความสมบูรณ์ของอริยผลสองในส่วนของสัมมาญาณ ญาณ 16 (โศภสญาณ) เป็นการรวบรวมการวัดผลญาณของหลักสำคัญในการปฏิบัติของพระพุทธเจ้า คือ หลักไตรลักษณ์ หลักไตรสิกขาและหลักอริยสัจ 4 มาร้อยเรียงเป็นลำดับ (ดูแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ของหลักสำคัญของพุทธที่นำสู่อริยญาณ)

(1) หลักไตรลักษณ์ เป็นการดำเนินให้เกิดญาณที่ 1-3 ของญาณ 16 (โศภสญาณ) อันเกิดจากการปฏิบัติพิจารณาสภาพะรูปนามหรือวิปัสสนารูปนาม 3 ชั้น โดยลำดับไม่ขาดตอนที่สัมพันธ์กับจรณะชุดที่ 1 (ดูตารางที่ 9)

ตารางที่ 5.3 วิปัสสนาภาวนารูปนาม

หลักไตรลักษณ์	ญาณที่ 1-3 รูปนาม ของญาณ 16	วิปัสสนาภาวนา 3 ขั้นตอน	จรณะชุดที่ 1	ฐานแห่งสติที่มีเค้าโครงของสติปัญญาฐาน
อนิจจังความไม่เที่ยงของกิเลส	นามรูปปริเฉทญาณ ญาณกำหนดแยก รูปนาม	กระบวนการไตรลักษณ์ (เน้นอนิจจัง)	สังวรศีล สำรวมอินทรีย์ โภชนมัตตัญญุตตา ชาคริยานุโยคะ	ฐานกาย มีศีลปรับแก้กิเลสตัว ทุกข์
ทุกขัง ความเสื่อมลงๆ ของกิเลส	ปัจจุยปริคคหญาณ ญาณกำหนดปรับ ปัจจุยแห่งนามรูป	กระบวนการไตรลักษณ์ (เน้นทุกขัง)		ฐานเวทนา ปรับเปลี่ยน ทุกขเวทนา (จากการไม่เสพยา) ให้ลดน้อยลงเป็นสุขเวทนาจน ดับหมด ไปไม่ทุกข์ไม่สุขเป็น อทุกขมสุขเวทนา
อนัตตา ความดับไปของตัวตน กิเลสเกิดเป็นพฤติกรรมใหม่ของอริสัจ	สัมมสนญาณ ญุตสน พิจารณานามรูป โดยไตรลักษณ์ ครอบถ้วน	กระบวนการไตรลักษณ์ (เน้นอนัตตา)		ฐานจิต รู้สัจถึงจิตที่โปร่งเบา ว่าง เมื่อกิเลสดับลง ไป รู้จัก “ใจพอ” ฐานธรรม เกิดจิตรู้ตื่น Awakening และ “ใจพอ” ใฝ่ดี (ฉันทะ) เห็นดีที่จะพัฒนาจิต ไปสู่โลกุตตระ

การปฏิบัติขั้นตอนนี้ทำให้จิตปุณฺณยกระดับขึ้นเป็นกัลยาณชนที่แรกเริ่มรู้จักทางเลี้ยวแยกเข้าสู่เส้นทางโลกุตตระ เพื่อพัฒนาต่อไปในระดับกัลยาณชนโลกุตตระเมื่อดำเนินจรณะชุดที่ 1 ถึง 3 ครบถ้วนแล้ว

การปฏิบัติจรณะ 15 วิชชา 8 ชุดที่ 1 นี้ต้องกระทำในสัมผัส (ผัสสะ) ปัจจุบันจึงจะเป็นการดำเนินวิปัสสนาภาวนารูปนาม 3 ชั้น (โดยลำดับไม่ขาดตอน) ทำให้เห็นกระบวนการไตรลักษณ์ที่เป็นสภาวะความไม่เที่ยง ตั้งอยู่ไม่ได้ ความดับไปของตัวตนกิเลส มีผลให้เกิดญาณที่ 1 - 3 ของญาณ 16 โดยเฉพาะเมื่อผ่านสัมมสนญาณ คือญาณพิจารณาโดยไตรลักษณ์ได้ครบถ้วนแล้ว จึงส่งผล (ภาวนา) ให้เกิดปัญญาเครื่อง ตื่นรู้ (ชาคริยานุโยคะ) สูงขึ้นเป็นศรัทธา คือความเชื่อมั่นในปัญญาที่เห็นญาณที่ 4 ถัดไปคือ อุทฺทพฺพยานุปัสสนาญาณคือ ญาณตามเห็นความเกิด (ความตั้งอยู่) และความดับแห่งนามรูปของกิเลสหายได้อย่างชัดเจนนี้คือ ผลสัมฤทธิ์ขั้นต้นที่ได้ในการปฏิบัติจรณะชุดที่ 1 เรียกว่าวิปัสสนาภาวนารูปนามที่มีผลภาวนาในการพัฒนาจรณะชุดที่ 2 - 4 ตามลำดับ เกิดเป็นญาณที่ 4 - 12 ในญาณ 16 ต่อไปซึ่งก็คือ วิปัสสนาญาณ 9 ดังมีรายละเอียดในข้อถัดไป

2) หลักไตรสิกขาขั้นอธิกักับวิปัสสนาญาณ 9 คือ ญาณที่ 4 - 12 ของญาณ 16 (โศฬสญาณ) ที่สัมพันธ์กับสัทธรรมและฉานในจรณะ 15 วิชชา 8 ชุดที่ 2 ถึง 4 (คูตารางที่ 10)

ตารางที่ 5.4 หลักไตรสิกขาขั้นอธิกักับวิปัสสนาญาณ 9 คือ ญาณที่ 4 - 12 ของญาณ 16 (โศฬสญาณ) ที่สัมพันธ์กับสัทธรรมและฉานในจรณะ 15 วิชชา 8 ชุดที่ 2 ถึง 4

จรณะ 15	ความสัมพันธ์ระหว่างจรณะ 15 ชุดที่ 2 กับวิปัสสนาญาณ 9 (ญาณที่ 4-6 ในญาณ 16)
ศรัทธา (ความเชื่อ) หิริ (ความละอาย) โอตตปปะ (ความเกรงกลัวต่อ บาป) หาหุสังกะ (รู้ความจริงมาก)	ในสัทธรรม คือ สภาวะของจิตที่เกิดมีการสังเคราะห์ขั้นจริง มีผลเกิดเป็นความเชื่อที่มีปัญญาประกอบเสมอ มีปัญญินทรีย์ขึ้นเสมอแล้วเกิดความละอายต่อบาปว่าต้องมาจมอยู่กับการปรุงแต่งของสังขารหลงทุกข์หลงสุข อยู่ตลอดที่จะเกิดความเกรงกลัวต่อบาป เกิดญาณในวิปัสสนาญาณ จาก “อุทฺทพฺ พยานุปัสสนาญาณ” ที่เป็นญาณเห็นความหมุนเวียนเกิดขึ้นตั้งอยู่ดับไปที่ตัวเองหมุนเวียนวนอยู่ในโลกียะซึ่งไม่มีคุณค่าสาระ เกิด “กังคานุปัสสนาญาณ” ที่เห็นแต่ความพังไป สลายไปไร้แก่นสารเห็น “ภยตฺตูปัญฺฐานญาณ” เป็นญาณที่เห็นภัยในการแย่งชิงทำบาป ภัยทุจริต อย่างน่ากลัวมาก

ตารางที่ 5.4 หลักไตรสิกขาขั้นอธิกักับวิปัสสนาญาณ 9 คือ ญาณที่ 4 - 12 ของญาณ 16 (โสฬสญาณ) ที่สัมพันธ์กับสัทธรรมและฌานในจรณะ 15 วิชชา 8 ชุดที่ 2 ถึง 4 (ต่อ)

จรณะ 15	ความสัมพันธ์ระหว่างจรณะ 15 ชุดที่ 2 กับวิปัสสนาญาณ 9 (ญาณที่ 4-6 ในญาณ 16)
จรณะ 15	ความสัมพันธ์ระหว่างจรณะ 15 ชุดที่ 3 กับวิปัสสนาญาณ 9 (ญาณที่ 7-9 ในญาณ 16)
วิริยะ (ความเพียร) สติ (ระลึกรู้) ปัญญา (ความรอบรู้)	เกิด “อาทินวานุปัสสนาญาณ” เป็นญาณที่เห็นโทษของทุจริต จำต้องประกอบสุจริต 3 ทางกาย วาจา ใจ เกิด “นิพพิทาญาณ” เป็นญาณหน่ายคลายจากความมัวเมา เกิด “มูญจิตุกัมมตาญาณ” เป็นญาณปล่อยวาง ทิ้งไม่เอาแล้ว ฟันวิจิกิจฉา ไม่เอาเครื่องเศร้าหมองของจิต (นิเวรณธรรม) อีกต่อไป
จรณะ 15	ความสัมพันธ์ระหว่างจรณะ 15 ชุดที่ 4 กับวิปัสสนาญาณ 9 (ญาณที่ 10 - 12 ในญาณ 16)
ฌาน 1 (วิตก วิจารณ์) ฌาน 2 (ปีติ) ฌาน 3 (สุข) ฌาน 4 (อุเบกขา)	ฌานทั้ง 4 เป็นไปตาม “ปฏิสังขานุปัสสนาญาณ” คือ ญาณที่พิจารณาทบทวนเพื่อจะหาทางสู่โลกุตตระ โดยต้องกำจัดอุปทานในขั้น 5 ให้เล็กน้อยลง ๆ จนดับสนิท เกิดมี “สังขารุเปกขาญาณ” คือ ญาณอันเป็นไปโดยความเป็นกลางต่อสังขาร หรืออุเบกขาที่ประกอบด้วยอริปัญญาเกิด “สังขานุโลมิกญาณ” คือ ญาณที่เป็นไปโดยเหมาะสมแก่การจะหยั่งรู้เข้าถึงอริยสัง 4

การปฏิบัติในขั้นตอนที่ทำให้กัลยาณชนที่เข้าสู่โลกุตตระพัฒนาขึ้นเป็นโคตรภูชน 3 ชั้น คือ โคตรภูกาย โคตรภูจิต และกำลังยกระดับขึ้นสู่โคตรภูญาณ (ดูแผนภูมิในข้อ 5.1.3.1) เพื่อจะเปลี่ยนเข้าสู่โคตรอริยชนภูมิในข้อต่อไป

3) หลักอริยสัง 4 กับ ญาณที่ 13 -16 ของโสฬสญาณ และวิชชา 8 ที่เป็นการดำเนินเข้าสู่อริยสัง 4 ในขณะที่ญาณ 4 สุดท้ายของโสฬสญาณ คือ โคตรภูญาณ มัคคญาณ ผลญาณ ปัจจเวกขณญาณ ก็เป็นโครงสร้างที่สัมพันธ์และรองรับการเข้าถึงอริยสัง 4 โดยลำดับ เช่นกัน

<p>วิชา 8 ที่เกิดขึ้นในการดำเนินอริยมรรคมีองค์ 8</p>	<p>เกิด “โคตรภูญาณ” ที่จะเปลี่ยนผ่านข้ามพ้นโคตรของปुरुชน เข้าสู่โคตรของอริยธรรม เกิด “มัคคญาณ” คือ ญาณในอริยมรรคมีองค์แปด (อริยอัฏฐังคิกมรรค) มีสัมมาสมาธิของพระอริยะ หรือ อริโยสัมมาสมาธิได้แล้วเกิด “ผลญาณ” อันเป็นญาณในอริยผล ของอริยบุคคลระดับต่าง ๆ ดำเนิน “ปัจเจกขณญาณ” คือ ญาณที่พิจารณาทบทวน หมุนรอบให้สูงขึ้นของสัมมาญาณและสัมมาวิมุตติญาณทัสสนะ จากพระโศคาบันขึ้นสู่พระสกิทาคามี พระอนาคามี จนสมบูรณ์จบกิจตนเป็นพระอรหันต์</p>
--	--

5.1.5.2 ตรวจวัดอริยผลจิตด้วยโครงสร้างของเจโตปริยญาณ 16 ตามลำดับ ตั้งแต่ต้นจนถึงจิตหลุดพ้น (วิมุตตจิต) เพื่อนำไปสู่ความสมบูรณ์ของอริยผลสอง ได้แก่ สัมมาวิมุตติญาณทัสสนะที่มีเนื้อหาเป็นผลจากการปฏิบัติจริงของจรณะ 15 วิชา 8 อันมีรายละเอียดลึกซึ้งมาก และผู้ปฏิบัติต้องมีผลสถานะของจิตวิญญาณที่ลอยพ้นเหนือกิเลสที่เป็นผลประทุออกมาจากค้นหา โดยเริ่มจากการตัดกิเลสก่อน แล้วจึงมีผลให้สำรอกรากของต้นหาคือความอยาก ขจัดนิวรณ์คือเครื่องเศร้าหมองจิต และสลายอุปาทานคือการยึดติดถือมั่น กำจัดอนุสัยคือสิ่งที่ซ่อนเร้นนอนเนื่องอยู่ในจิต และถอนอาสวะคือสิ่งหมักคองในสันดานให้สิ้นไปด้วยวิชาได้ตามลำดับ จึงเป็นสภาพจิตที่เพิ่มพูนโลกุตตรมรรคจิตและโลกุตตรผลจิตที่เกิดขึ้นต่อเนื่องเป็นลำดับอย่าง ไม่มีการยับยั้งขวางกั้นได้ อันมีชื่อเรียกสภาพจิตขั้นอริคือเป็นสัมมาสมาธิชนิดนี้ในพระบาลีว่า “อานันตริกสมาธิ” (พระพรหมคุณาภรณ์, 2553 พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ น. 542) เป็นสมาธิอันสูงเลิศซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสว่าเป็นสมาธิยอดเยี่ยมไม่มีสมาธิใดเทียบเท่า (ช.ช. 25/75) ประเสริฐกว่าสมาธิในระดับรูปฌานและอรุฌาน เพราะทำกิเลสทุกระดับให้สิ้นไปได้จึงสามารถก้าวข้ามออกมาจาก (เนกขัมมะ) ภพทั้งสาม คือ กามภพ รูปภพและอรุภพ เปลี่ยนผ่านเข้าสู่อริยมุมิสูงขึ้นเป็นลำดับตามอินทรีย์พลจะจนถึงพระอรหันต์ในที่สุด

5.1.6 การตรัสรู้ตามพระพุทธเจ้าอย่างเป็นลำดับ

การถอดรหัสขั้นสุดท้ายของสัมมาวิมุตติญาณทัสสนะได้ เมื่อสามารถเข้าถึงความจริงสูงสุด (สัจจะอันติมะ) โดยนัยยะส่วนสองที่เป็นหนึ่งเดียวกัน (อุภโตภาค) ของสภาวะสุญญตา (ด้วยการเข้าถึงอริยสัจ 4 มีวิมุตเป็นที่สุด) และสภาวะตถตา (ด้วยการดำเนินปฏิจสมุปบาทมีวิชาเป็นที่ตั้งต้น) ได้แล้ว

หลักสำคัญของพุทธ ที่นำสู่อริยญาณ	ญาณ 16 (โศฬสญาณ)	จรรยา 15 (วิชา 8)	อตุลที่ถูกระงับ	เจโตปริย ญาณ 16
วิปัสสนาภาวนา รูปนาม 3 ขั้นตอน ในหลัก ไตรลักษณ์ (ดูเนื้อหาในข้อ 5.1)	นามรูปปริจเฉทญาณ (ญาณกำหนดแยก รูปนาม) ปัจจุยปริคคหญาณ (ญาณกำหนดปรับปัจจุย แห่งนามรูป) สัมมสนญาณ (ญาณพิจารณานามรูปโดย ไตรลักษณ์ครบถ้วน)	สังวรศีล (กำหนดพฤติกรรมที่ขัดเกลากิเลสได้จริง) สังฆมอจฉินทรีย์ (สังฆมทวาร 6) โภชนมัตตัญญูตา (ประมาณการบริโภค) ชาคริยานุโยคะ (ประกอบความเพียรเครื่องตื่นรู้)	ลดละกิเลสมูล 3 - ราคะ ความใคร่ - โทสะ ความโกรธ - โมหะ ความหลง	สราตะ สโทสะ สโมหะ
วิปัสสนาญาณ 9 ในหลักไตรสิกขา ขั้นอริ (ดูเนื้อหาใน ข้อ 5.2)	อริ ศีล ภาว นา	ศรัทธา (ความเชื่อ) หิริ (ความละอาย) โอตตปปะ (เกรงกลัวบาป) พหุสัจจะ (รู้ความจริงมาก)	ดับกิเลสมูล 3 มีผลให้ต้นหนาลดน้อยลง จนทำให้ดับทุกข์ 3 ทางกาย วาจา ใจ	วิตราคะ วิตโทสะ วิตโมหะ
	อริ จิตต ภาว นา	วิริยะ (ความพากเพียร) สติ (ความระลึกได้) ปัญญา (ความรู้)	เพิ่มสุขจิต 3 จึงละนิวรณ์ 5 กามฉันทะ พยาบาท ถีนมิต ทะ อุทธัจจะกุกกุจจะ วิฉิกิจฉา	สังขิตตัง วิกขิตตัง
	อริ ปัญ ญา ภาว นา	ฌาน 1 – วิตก วิจาร์ ฌาน 2 – ปีติ ฌาน 3 – สุข ฌาน 4 อุเบกขา (ความวางใจเป็นกลาง)	ละอุปาทาน 4 - กามุปาทาน - ทิฏฐูปาทาน - สีลัพพตูปาทาน - อัตตวาหูปาทาน	มหัคคตจิต อมหัคคตจิต สสุตตรจิต อนุตตรจิต
ญาณเข้าสู่วิชาและวิมุต ในหลักอริยสัจ 4 (ดูเนื้อหาในข้อ 5.3)	โคตรญาณ มัตตญาณ ผลญาณ ปัจจุเวกชนญาณ	วิปัสสนาญาณ มโนมยิทธิญาณ อิทธิวิธญาณ ทิพโสตญาณ เจโตปริยญาณ บุพเพนิวาสานุสสติญาณ จุตูปปาตญาณ อาสวักขยญาณ	ละอาสวะ 3 - กามาสวะ - ภวาสวะ - อวิชชาสวะ	สมาทหะจิต อสมาทหะจิต วิมุตติจิต อวิมุตติจิต
↓	↓	↓	↓	
ดำเนินหลักปัจจุสมุปบาท สายนิโรธวารมีวิชาเป็นตัวตั้ง ในการดำเนินครบสังฆวัฏสะ 10 คือ มรรคมีองค์ 8 ผล 2	สังสมหนึ่งเหตุปัจจุยให้เต็ม รอบอริยผลสองในสวน สังฆมาญาณ	จรรยา 15 วิชา 8 ขั้นอนาลวะที่ดำเนินในสังฆมา อริยมรรคมีองค์แปดที่มีสังฆมาทิฏฐิ 10 (อันอยู่เหนือ กิเลสได้แล้ว) เป็นประธาน โดยเต็มรอบตามฐาน ศีล 5 แล้วขึ้นฐานศีล 8 เป็นต้น เพื่อหมุนรอบสู่ อริยมุคคัลที่สูงขึ้นไปเรื่อยๆ	สังสมหนึ่งเหตุปัจจุยให้เต็มรอบอริยผลสอง ในสวนสังฆมาวิมุตติญาณทัสสนะ	

ภาพที่ 5.3 แผนภูมิ : ความสัมพันธ์ของหลักสำคัญของพุทธที่นำสู่อริยผลญาณกับโศฬสญาณและเจโตปริยญาณ 16 วิชา 8 ที่เกิดขึ้นในการดำเนิน
อริยมรรคมีองค์ 8

การเข้าใจอริยผลจิตสุดท้ายของอริโยสัมมาสมาธิซึ่งทั่วไปเข้าใจว่าจิตหลุดพ้น (วิมุตตจิต) นั้นยังไม่รอบถ้วนถึงที่สุด เพราะใจระเหิดโดยปริยายตัวสุดท้าย คือ อวิมุตตจิต ที่มาหลังวิมุตตจิต (ตัวที่ 15) ไม่ได้ เพราะในกระแสหลักทั่วไปจะแปลความอวิมุตตจิตว่าจิตยังไม่หลุดพ้นก็ในเมื่อจิต 14 ตัว ก่อนจิตตัวที่ 15 คือวิมุตตจิต ก็ล้วนเป็นจิตยังไม่ถึงขั้นวิมุตหลุดพ้นอยู่แล้ว ทำไมต้องบัญญัติคือวิมุตตจิตเป็นตัวสุดท้าย (แทนที่จะให้วิมุตตจิตเป็นตัวสุดท้าย) ขึ้นมาอีกเล่า เฉกเช่นเดียวกับปริศนาของความเข้าใจที่น่างงในญาณปัญญาของทิวฎฐิในธรรมชั้นอนาสวะ 20 อันมีธรรมฝ่ายกุศล (สัมมา) 10 และฝ่ายอกุศล (มิจฉา) 10 ในมหาจักรีตาริสกสูตรว่าทำไมเมื่อมีสัมมาทิวฎฐิชั้นอนาสวะอันพ้นอาสวะแล้ว จึงจะยังมีมิจฉาทิวฎฐิในชั้นอนาสวะได้เล่าเพราะโดยหลักตรรกะแล้วจะเห็นว่า ถ้ายังไม่พ้นมิจฉาทิวฎฐิ 10 ชั้นสาสวะก็ยังไม่ควรขึ้นถึงสัมมาทิวฎฐิชั้นอนาสวะอยู่แล้ว นี่เป็นคำถามของทั้งแนวเจโตและแนวปัญญาในโครงสร้างเดียวกันซึ่งจะตอบโดยแนวทางคำอธิบายศัพท์ประการเดียวมิได้ เพราะนี่เป็นเรื่องที่ไม่สามารถใช้เหตุผลคาดเดาได้ถึงสถานะเป็นจริงมีจริง (อตักกาวจรา) ที่เป็นการวัดหรือหัดในพระโศดาบันด้วยองค์คุณ 8 ที่มีโครงสร้างกระสวนและตัวแบบที่สัมพันธ์กับหมวดธรรมชั้นพ้นอวิชชาสวะ 8 ของพระอรหันต์ (ดังตารางที่ 11)

จะเห็นได้ว่าการปิดบทยุทธภูมิของพระโศดาบันเป็นตัวแบบที่เกิดวิชาในรูปของโครงสร้างเดียวกับพระอรหันต์ที่พ้นอวิชชาสวะใน 4 ข้อแรก คือ การพ้นสิ้น (จีณะ) ปิดบทยุทธทั้ง 4 สถานะก็เท่ากับพ้นความไม่รู้หรืออริยสัจ 4 ทำให้รู้จักสถานะจิตหลุดพ้น (วิมุตตจิต) ในระดับพ้นโลก อบายมุข 6 ได้แก่ การพ้นจากการเสพยาเสพติดสิ่งมีนเมา การพ้นจากกามหยาบชั้นเป็นเสื่อผู้หญิงหรือไม่สำส่อนในการเที่ยวกลางคืน (ซึ่งเมื่อปฏิบัติได้แล้วจะเป็นรากฐานที่แข็งแกร่งให้การไม่ประพฤตินิคมในกามของศีลข้อที่ 3) การพ้นจากการเป็นผีพนัน การพ้นจากอิทธิพลของมิตรชั่ว การพ้นจากความมัวเมาในแหล่งบันเทิงเรีงรมย์การละเล่น การพ้นจากความเกียจคร้านการงาน (ในทางตรงข้ามยิ่งต้องขยันทำงานในทางโลกุตตระที่เพิ่มการชวนชวนให้มีการเล่นภูมิสูงขึ้น ๆ เสมอ) ซึ่งพระโศดาบันมีจิตหลุดพ้นก้าวข้ามออกมา (เนกขัมมะ) ได้ทั้งหมด 6 ข้อนี้แล้ว และเมื่อพ้นโลกที่สูงขึ้นไปคือพ้นกามภพ พ้นรูปภพ พ้นอรุภพ ก็ยิ่งสั่งสมความเสถียรของวิมุตตจิตอันเป็นการสั่งสมภาคเสถียร (Static) ของสถานะสุญญตธรรม ในขณะที่ 4 ข้อหลังเป็นภาคความเจริญสืบต่อ (Dynamic) ของพระโศดาบันที่มีวิมุตตจิตแล้วในฐานเดิมคือ ฐานศีล 5 ชั้นอเสขะแล้วเลื่อนสูงขึ้นเป็นฐานศีล 8 ชั้นเสขะของพระสกิทาคามี อันยังเป็นอวิมุตตจิตอยู่ (ดูภาพที่ 30 ในข้อ 5.1.3) แล้วหมุนรอบเป็นเช่นนี้ไปจนสามารถตรัสรู้ตามพระพุทธเจ้าอย่างเป็นลำดับได้ถึงระดับสุดท้ายมีวิมุตตจิตของพระอรหันต์ที่พ้นอวิชชาสวะ 8 มีโลกุตตระเป็นวิมุตตจิตสมบูรณ์จบกิจตน มีสุญญตธรรมอาศัยได้แล้ว ดำเนินโลกวิทูอำนาจประโยชน์ผู้อื่นที่ตกทุกข์ได้ในโลกต่างๆ ที่ยัง อวิมุตให้วิมุตได้ด้วยหลักปฏิจจนุปบาทสายนิโรธวาร ที่มีวิชาเป็นตัวตั้งต้นอย่างมีสุญญตวิหารอาศัย (ภาค Static) เพื่อ

ดำเนินโพธิกิจอย่างมีพลังวิมุตขับเคลื่อนเป็นพลวัต (ภาค Dynamic) เผยแผ่พุทธธรรมให้เจริญอยู่เป็น เช่นนี้เองนี่ คือ “สภาวะตถตาที่มีสุญญตาเป็นแก่นวิมุตอยู่” จึงทำให้พ้นสภาพคู่ (Non Duality) ของ คติความเห็น (ทิล्ली) ว่าที่สุดของทุกสิ่งมีสภาวะเป็นสูญ (อจุเจททิล्ली) และสภาวะเป็น นีรันดร (สัส สตทิล्ली) กล่าวคือ พ้นอจุเจททิล्ली ที่มีคติว่างเปล่าจากทุกสิ่งเป็นสูญนิยม ยกเว้นยังไม่สูญกิเลสถึง อวิชาสวะด้วยการเข้าถึงสุญญตธรรมเพราะสูญจริงในกิเลสถึงอวิชาสวะได้หมดสิ้นจริง และ พ้นสัสตทิล्लीที่มีคติว่าทุกสิ่งเป็นไปอยู่แบบไม่สูญและมีโลกียธรรมดำรงอยู่ตลอดกาลเป็นสภาพนิ รันดร ด้วยการเจริญอย่างเป็นตถตาที่ดำเนินการปรุงแต่งอย่างมีวิชาและความพยายามให้คนพ้น โลภียะเข้าสู่โลกุตระอยู่เป็นเช่นนี้เองตลอดไป

ตารางที่ 5.5 การวัดอรหัตในพระโศดาบันด้วยองค์คุณ 8 ที่มีโครงสร้าง กระสวนและตัวแบบ ที่สัมพันธ์กับหมวดธรรมขั้นพ้นอวิชาสวะ 8 ของพระอรหันต์

องค์ความรู้ในขั้น อนาสวะ	องค์คุณของพระโศดาบัน 8	การพ้นอวิชาสวะ 8 ของพระอรหันต์
ภาคเสถียร (Static) การสั่งสมสภาวะ สุญญตา	พ้นสิ้นนรกแล้ว (จีณนิรยะ) พ้นสิ้นเปรตแล้ว (จีณปิตีวีสัย) พ้นสิ้นกำเนิดไตรจกานแล้ว (จีณติรัจกาน โยนิ) พ้นสิ้นอบายทุกคติวินิบาตแล้ว (จีณาปายทุกคติวินิปาตะ)	พ้นความรู้ในทุกข์ขอรียสัจ พ้นความรู้ในทุกข์ขสมุทัยขอรียสัจ พ้นความรู้ในทุกข์นิโรธขอรียสัจ พ้นไม่รู้ในทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา
ภาคพลวัต (Dynamic) การเจริญสู่สภาวะ ตถตา	เข้าถึงกระแสโลกุตระ (โศดาบันนะ) ไม่ตกต่ำเป็นธรรมดา (อวินิปาตะธัมโม) เป็นผู้ที่เที่ยงแท้ต่อนิพพาน (นียตะ) จึงตรัสรู้ในเบื้องหน้า (สัมโพธิปรายนะ)	พ้นความรู้ในส่วนอดีต พ้นความรู้ในส่วนอนาคต พ้นความรู้ในส่วนอดีตเนื่องกับ อนาคต พ้นความรู้เรื่องปัจจุสมุปบาท
อ้างอิง	พตฎ เล่ม 9 “เวรภัยสูตร” ข้อ 1574	พตฎ เล่ม 34 “อสวโคจจกะ” ข้อ 712

5.1.7 ผู้ตรัสรู้แท้จริงของพุทธย่อมเป็นไปได้ถึงอเสขศีลบุคคลตามลำดับ

การเรียนรู้พัฒนาจิตวิญญาณของมนุษย์อย่างเป็นวิทยาศาสตร์นั้น ไม่ได้อยู่ในมิติของจิตวิญญาณอันเป็นนามธรรมที่มองไม่เห็นเท่านั้น แต่ยังอยู่ในมิติที่เป็นรูปธรรมอันสามารถสัมผัสรับรู้เห็นได้ว่าเป็นวิทยาศาสตร์ทางพฤติกรรม (Behavioral Science) ที่สามารถไปถึงการพันทุกระดับโลกุตระได้ภายในกรอบของการศึกษาศีล (ศีลสิกขา) ที่พัฒนายกระดับขึ้นเป็นอริศีลด้วยความรู้ในจรณะ 15 วิชชา 8 จนจบกิจถึงขั้นได้อรหัตผลด้วยในชีวิตประจำวัน คือเป็นผู้มีศีลอันเป็นอเสขะ (อเสขศีลบุคคล) ซึ่งโดยทั่วไปแปลคำว่าอเสขศีลหมายถึงศีลอันไม่ต้องศึกษาแล้ว เพราะทำได้แล้วเป็นแล้ว จึงทำให้ดูเหมือนเป็นการพัฒนาแบบเส้นตรง คือมีจุดตั้งต้นเมื่อเริ่มฝึกฝนแล้วมีจุดจบเมื่อถึงเส้นชัยก็สำเร็จและไม่ต้องศึกษาอีกแล้ว แต่ผู้ตรัสรู้ของพุทธได้อย่างแท้จริงย่อมรู้จักการพัฒนาพฤติกรรมที่ลบละกเลสตัณหา อย่างเป็นกระบวนการไหลเลื่อนหมุนต่อเนื่องไม่ขาดสายเป็นวงวน (cyclic order) ที่มีวงรอบของความสำเร็จในแต่ละรอบของแต่ละพฤติกรรม แล้วสะสมจนเต็มครบเป็นฐานศีล ที่พระพุทธรองค์ทรงวางไว้เป็นขั้นตอนจากศีล 5 สู่ศีล 8 ศีล 10 และสูงกว่าศีล 10 เป็นจุดศีล มัชฌิมศีล มหาศีล จนถึงโอวาทปาติโมกข์ศีล โดยฐานศีลแต่ละฐานจะเป็นทั้งรากฐานและพื้นฐานของโครงสร้างที่รองรับการพัฒนาจิตวิญญาณมนุษย์ที่สูงขึ้นแต่ละขั้นไปตามลำดับ ซึ่งถ้าจะลัดขั้นตอนไปก็จะทำให้โครงสร้างการพัฒนาไม่แข็งแรงอันอาจนำไปสู่ความล้มเหลวหรือได้มีจลาผลคือผลที่ผิดทางทำให้ไม่สามารถไปสู่นิพพาน

ในผู้วิจัยได้ขยายชุดความรู้ (ดูภาพที่ 30 ในข้อ 5.1.3 โดยเน้นการพัฒนาพฤติกรรมด้วยศีลอันส่งผลให้เกิดการพัฒนาจิตวิญญาณของมนุษย์จากระดับผู้มีทุกข์หนักเพราะความเป็นปุถุชนผู้หนาแน่นด้วยกิเลสตัณหา แล้วทำให้เป็นผู้มีทุกข์น้อยลงเป็นลำดับ โดยเริ่มจากกัลยาณชนที่ จะต้องมีการพัฒนาพฤติกรรมอย่างไรจึงจะทำให้เกิดมรรคระดับจิตที่เข้าสู่โลกุตระได้ (แม้จะยังไม่ใช้มรรคจิตของอริยมรรคบุคคลก็ตาม) แล้วยกระดับขึ้นเป็นโคตรภูชนที่ตั้งใจศึกษาพฤติกรรมตามจรณะ 15 วิชชา 8 จนเรียนรู้ได้เกิดผลระดับจิตที่เป็นโลกุตระได้ (แม้จะยังไม่ใช้ผลญาณระดับอริยบุคคลก็ตาม) ทำให้เพิ่มกำลังใจมีฉันทะไม่ฝ่อคิ่ง ๆ ขึ้นในการพัฒนาต่อไปจนถึงระดับอริยชนที่มีหลักสำคัญคือมีการศึกษาศีล (ศีลสิกขา) ที่ทำได้มรรคจิตจนครบ (ดูหมายเหตุ: ข้อ 5 ของแผนภูมิหน้าต่อไป) ทุกพฤติกรรมในฐานศีลของตน แล้วเรียนรู้เพิ่มพูนผลสัมฤทธิ์ตามขั้นตอนของจรณะ 15 วิชชา 8 จนเกิดผลญาณสูงขึ้นจนสมบูรณ์เต็มรอบเป็นโลกุตระบุคคลคืออริยบุคคล 4 เหล่าได้ตามลำดับโดยมีรายละเอียดในแผนภูมิแสดงคุณสมบัติของบุคคลผู้มีศีลไปตามลำดับจนเป็นผู้มีวิชาจรณสัมปันโนได้จริง โดยนำเสนอผ่านกรอบของทฤษฎีระบบ (systems theory) ดังนี้

ประเภทบุคคล	ปัจจัยนำเข้า (INPUT)			กระบวนการพัฒนา (PROCESS) ในขั้นสาละวะ			ผลผลิต (OUTPUT)		
	ฐานศีล	เวรมณีทางกาย	จำนวนพฤติกรรม	ช่วงยาว-สั้นของปัจจัยการตัดกิเลสได้ (สังสมหน่วยกิตของผลจิต) ในผัสสะปัจจุบัน	จำนวนชุดพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับจรณะ 15 วิชา 8 ทั้ง 6 ชุด	โลกุตตรมรรค : มรรคระดับจิตและระดับบุคคล	เวรมณีฐานจิต	จำนวนชุดพฤติกรรมตามฐานศีล	โลกุตตรผล : ผลระดับจิตและผลระดับบุคคล
(1)กัลยาณชนที่เข้าสู่โลกุตตระ	ไม่กำหนด	กำลังฝึก	อย่างน้อย 1 พฤติกรรม	ให้ได้ช่วงขณะ (ขณิกะ)	กำลังฝึกจรณะชุดที่ 1-3 อย่างน้อย 1 พฤติกรรมในการดับกิเลสตัณหา	ได้มรรคระดับจิตในฐานกามภพ	ยังไม่มี	พ้นนิจระณ 5 จนได้เวรมณีทางกายอย่างน้อย 1 พฤติกรรม	ยังไม่มีผลระดับจิตแต่สามารถเชื่อมต่อไปเป็นฐานโคตรภูกาย
(2)โคตรภูชนที่เข้าสู่โลกุตตระ	(3) ต้องมีฐานศีล (กำหนดฐานศีลใดก็ได้)	มีแล้ว	มากกว่า 1 พฤติกรรมที่พึงประสงค์และสอดคล้องตามฐานศีล	ให้ได้ต่อเนื่อง (อุปจาระ)	ได้จรณะชุดที่ 1-3 แล้วมากกว่า 1 พฤติกรรม และกำลังฝึกจรณะชุดที่ 4 มากกว่า 1 ชุด พฤติกรรม	มรรคระดับจิตในฐานกามภพและเพิ่มฐานรูปภพ (ที่ซ้อนเชิงอุปภพ)	มีแล้ว	พ้นอุปาทานจนสิ้นอาสวะได้จรณะ 15 วิชา 8 ชุดที่ 1-6 เป็นตัวแบบอย่างน้อย 1 ชุดพฤติกรรม	(4)เข้าสู่ฐานโคตรภูจิตได้"ผลระดับจิต"ที่เป็นโลกุตตระเพื่อสามารถรองรับโคตรภูญาณ
อริยชน	ละ ยมข ถือศีล 5 ศีล 8 ศีล 10 และสูงกว่า ศีล 10 ขึ้นไป	มีแล้ว	(5) ครบทุกพฤติกรรมตามฐานศีล	ตั้งมั่นแนบแน่น ยืนหยัด (อัปปนา พยัปปนา เจตโส อภินิโรปนา)	(6)กำลังฝึกให้ครบจรณะชุดที่ 1-6 ของทุกชุดพฤติกรรมตามฐานศีล	มรรคบุคคลตามระดับฐานศีลที่ได้แล้ว	มีแล้ว	พ้นวิชาได้จรณะ 15 วิชา 8 ชุดที่ 1-6 ในทุกชุดพฤติกรรมครบตามระดับฐานศีล	(7)โคตรภูชนที่เข้าถึงฐาน โคตรภูญาณเพื่อเปลี่ยนเป็นโคตรใหม่ ของ อริยบุคคล 4 ตามระดับฐานศีลขั้นอเสขะที่ได้แล้ว

ภาพที่ 5.5 ข้อมูลย้อนกลับ : การพัฒนาเป็นวงจรย้อนกลับของสภาวะสังขจะย้อนสภาพ (ปฏินิสัคคะ)

หมายเหตุ

(1) กัลยาณชนที่เข้าสู่โลกุตตระ หมายถึง กัลยาณชนที่เรารู้ถึงสัมผัสปัจจุบันของหน่วยสังสมที่เป็นโลกุตตระชั่วขณะ (ขณิกะ) ของมรรคจิตด้วยการทำวิปัสสนาภาวนารูปนามครบ 3 ขั้นตอนใน 1 พฤติกรรมจนทำให้ได้ถึงขั้น เว้นขาดหรือเวรมณีทางกายด้วยการทำจรณะ 4 อันเป็นชุตที่ 1 ไปจนถึงชุตที่ 3 ของจรณะ 15 วิชชา 8

(2) โคตรกษณที่เข้าสู่โลกุตตระ หมายถึง โคตรกษณที่มีหน่วยสังสมที่เป็นโลกุตตระของมรรคจิตและผลจิตอย่างต่อเนื่อง (อุปจาระ) และพยายามให้ครบพฤติกรรมของฐานศีลและยังสามารถพัฒนาให้ถึงขั้นมั่นคง (อัปปนา) จนถึงขั้นได้ผลจิตขั้นอนาสวะอย่างน้อย 1 ชุตพฤติกรรมที่เป็นตัวแบบโลกุตตระได้

(3) โคตรกษณแบ่งเป็น 3 ระดับตามความก้าวหน้าของจรณะ 15 วิชชา 8 คือ (ก) โคตรกษณสัมพันธ์กับจรณะชุตที่ 1 - 3 (ข) โคตรกษณสัมพันธ์กับจรณะชุตที่ 1- 4 (ค) โคตรกษณสัมพันธ์กับจรณะชุตที่ 1 - 6

(4) การกำหนดข้อศีลให้ตรงกันกรรณฐาน (ฐานแห่งกรรม) ของแต่ละคนเช่น การถือศีลตามฐานศีล 5 ก็เริ่มได้ระดับจากฐานโคตรกษณสูงขึ้นไป จนเป็นพระโสดาบัน ตามฐานศีล 8 ก็เริ่มจากฐานโคตรกษณสูงขึ้นไป จนเป็นพระสกิทาคามี เป็นต้น

(5) “ครบ หมายถึงทั้งใน - นอก ส่วนในคือ พฤติกรรมที่รู้ตัวเองว่ายังติดกิเลสอยู่ซึ่งในฐานศีลของแต่ละคนจะมีจำนวนไม่มากและแตกต่างกันไปต่อเมื่อได้ฝึกฝนไปแล้ว จำนวนพฤติกรรมที่ติดกิเลสก็ลดน้อยลงไปอย่างต่อเนื่อง จนหมดได้ในฐานศีลนั้น แต่ส่วนนอกคือ พฤติกรรมภายนอกที่เข้ามา กระทบให้เกิดการกระตุ่นกิเลส แล้วสามารถฝึกปรือให้ไม่ก้าวล่วง เกิดเป็นสติและเป็นอธิศีลที่พัฒนาเข้าถึงจิตเป็นสัมปชัญญะจนแข็งแรงด้วยพลังปัญญาที่มั่นคงสามารถต้านทานความหลากหลายของการปรุงแต่งพฤติกรรมใหม่ ๆ ภายนอกที่มีเพิ่มมากขึ้นในสังคมอยู่ ตลอดเวลา ขณะที่ผู้ปฏิบัติก็ยังมีอริจิตที่แข็งแรงขึ้นตั้งมั่นไม่หวั่นไหว (อเนญชา) ได้ตามฐานศีลของตน”

(6) ผลจิตที่เป็นโลกุตตระของโคตรกษณใน 1 ชุตพฤติกรรม หมายถึง พฤติกรรมในจรณะ 15 วิชชา 8 ที่ทำจนได้ผลชัดเจนครบถ้วนตั้งแต่จรณะ 15 วิชชา 8 ชุตที่ 1 ถึงชุตที่ 6 แล้ว

(7) ฐานศีลขั้นอเสขะที่ทำให้ได้เป็นอเสขศีลบุคคลตามลำดับ ได้แก่ พระโสดาบันบนฐานศีล 5 ปิณฑโลกอบาย พระสกิทาคามีบนฐานศีล 8 ก้าวข้ามโลกกามคุณ พระอนาคามีบนฐานศีล 10 พันโลกธรรม พระอรหันต์บนฐาน โอวาทปาติโมกข์ศีลลยเหนือโลกอัตตา

5.1.8 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อ 5.1

บทวิเคราะห์นี้ต้องการแสดงว่าการทำสมาธิ กับสัมมาสมาธิมีความแตกต่างกัน

ตรงที่ว่า การทำสมาธิของพระพุทธเจ้าเป็น โลกุตตระไม่มีส่วนของโลกียะทั้งในเป้าหมายและวิธีการ เพราะในปัจจุบันนี้มีการผสมปนเปววิธีการทำสมาธิที่ไม่ได้เป็น โลกุตตระเข้ามา

5.1.8.1 การทำสมาธิของพระพุทธเจ้าด้วยการดำเนินจรณะ 15 วิชชา 8 เป็นทางดำเนินที่เป็น โลกุตตระตลอดสาย มีความสัมพันธ์ในการยกระดับจิตวิญญาณมนุษย์จากปุถุชนขึ้นมาเป็นปุถุชนชั้นดีมีฉันทะไฝธรรมที่เรียกว่ากัลยาณชนที่เข้าสู่โลกุตตระ จนกระทั่งถึงระดับโคตรภูชนที่จะเปลี่ยนโคตรของภูมิจิตที่เป็นโลกียะสู่โคตรภูมิจิตวิญญาณใหม่ของโลกุตตระ คือ อริยชนผู้ปฏิบัติอริโยสมาสมาธิ (noble right concentration) ของโลกุตตระบุคคล 4 ระดับ ก็ย่อมเป็น โลกุตตระตลอดสายแน่นอน (ดูข้อ 5.1.3 กับ 5.1.4)

5.1.8.2 การตรวจสอบผลอริยญาณเป็นโลกุตตระ โดยเทียบเคียงกับญาณ 16 ในโสฬสญาณซึ่งญาณเหล่านี้เป็นญาณที่รวบรวมมาจากพระไตรปิฎกฉบับหลวงเล่ม 31 ชุดต้นต.ขุททกนิกายปฏิสัมภิตามรรคจบจนถึงคัมภีร์รุ่นหลังคือ วิสุทธิมรรค โดยมีวัตถุประสงค์ว่าญาณที่จะเกิดขึ้นตั้งแต่ต้นไปจนถึงไปสู่มรรคผลนิพพานเป็นอย่างไร ซึ่งหมายความว่า เมื่อเป็นญาณขั้นต้นคือญาณที่มีวิปัสสนาภาวนารูปนามดำเนินตามหลักไตรลักษณ์แล้วก็เส้นทางสู่โลกุตตระแน่นอน ถัดมาญาณขั้นกลางคือ ไตรสิกขาขั้นอธิ ก็คือ วิปัสสนาญาณ 9 ที่เมื่อปฏิบัติธรรมลดละตัดกิเลสตัดตามคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว ญาณอันเป็น โลกุตตระเหล่านี้จะเกิดขึ้นตามลำดับและญาณขั้นปลาย 4 ข้อ (ดูข้อ 5.1.5) ก็อยู่ในโครงสร้างเข้าสู่อริยสัจ 4 อันเป็นโลกุตตระ

5.1.8.3 การตรัสรู้ตามพระพุทธเจ้าอย่างเป็นลำดับ (ดูข้อ 5.1.6) เกิดขึ้นได้เฉพาะในการทำอริโยสมาสมาธิได้เท่านั้น เพราะพระองค์กล่าวถึงคำสอนอื่นที่ไม่มีอริยอัญจกิมรรคแล้วย่อมว่างจาก (หรือไม่มี) อริยบุคคล 4 ระดับกล่าวคือ

1) ความเข้าใจว่าพระพุทธเจ้าเอาคำสอนการทำสมาธิของอาจารย์ทั้ง 2 ท่านที่ศึกษามาทั้ง 8 มาเป็นคำสอนของพระองค์แล้วเพิ่มเฉพาะสัญญาเวทิตนโรธเพื่อความ เป็นโลกุตระนั้นเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนและส่งผลให้ระบบการหมุนรอบเชิงซ้อน (คัมภีร์วาทาส) ให้เกิดอริยบุคคล 4 ระดับนั้นต้องติดขัดชะงักงัน หรือไม่ได้เกิดขึ้นจริงตามคำตรัสของพระพุทธองค์

2) ท่านพุทธทาสภิกขุ (2553 อตัมมยตาประยุกต์ น. 71 - 72) ได้เขียนไว้ ความว่าตถตาสูงสุดคือ ตถาคต แม้สาวกของพระองค์ที่เป็นพระอรหันต์ก็เพราะมีสภาวะตถตาได้ และท่านพุทธทาส (2552 พุทธประวัติจากพระโอบุษฐ์ น. 376) เขียนเน้นคำตรัสของพระพุทธเจ้าความ ว่าตถาคตทรงดำรงอยู่ในสุญญตาวินัย แม้ในขณะที่พระองค์ทรงแสดงธรรมกถาอันเป็นโลกุตระ ในมหาสุญญตสูตร (อุปริ. ม. 14/236/346) ตรัสแก่พระอนนท⁽¹⁰⁾ นี้ต่างหากคือสภาวะการตื่นที่เป็นนิโรธอย่างแจ่มแจ้ง (สัจฉิกัตวา) แม้ในขณะที่ทรงกระทำพุทธกิจอยู่ซึ่งเป็นคนละสภาวะกับที่ทั่วไป

กล่าวถึงพระองค์ว่าทรงเข้าสัญญาเวทิตนโรธสมาบัติที่เป็นสภาวะนิโรธดับสนิทสิ้นไม่รู้ทุกสิ่ง (ไสยะ) แบบเดียวกับการทำสมาธิของอาจารย์ทั้ง 2 ท่าน คือ อาฬารดาบสและอุทกดาบสรวมบุตรอันยังเป็นทางโลกียธรรมอยู่ เมื่อวิเคราะห์เห็นดังนี้แล้วก็ย่อมรู้ชัดว่าสภาวะของตถตาที่ประจักษ์แจ้งเป็นปัจจุบันธรรมอยู่ในสุญญตวิหานีถึงจะสอดคล้องกับจิตวิญญาณพุทธะที่เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานอยู่ตลอดเวลา

5.1.8.4 การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าที่หมุนรอบกลับมาพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์จนพ้นทุกข์สิ้นเชิงเป็นอเสขศีลบุคคลได้ตามลำดับ (ดูข้อ 5.1.7) เป็นการยืนยันว่าการบรรลุธรรมของเหล่าสาวกภูมินั้นมิได้ในวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันอันมิใช่อยู่ในมิติของอภิปรัชญา (Metaphysic) ที่เป็นสัจธรรมขั้นสูงสุด อันมนุษย์จะเข้าถึงได้เฉพาะผู้ถูกเลือกสรรเท่านั้น และเป็นอิทธิธรรมที่ไม่สามารถเข้าถึงความจริงทางปรมาตมธรรมโดยหลักคิดที่เป็นตรรกะของเหล่านักปราชญ์เมธีโบราณซึ่งต่างจากพระพุทธองค์ที่ทรงเน้นการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ในโลกตามความเป็นจริงสามารถเป็นไปได้ทุกยุคสมัยโดยหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ดังนั้นการดำเนินศีลไปจนถึงอรหัตตผล ดังปรากฏในคิริमानนทสูตรว่า ศีลชำระปัญญา และปัญญาก็ชำระศีลนั้นมีนัยยะลึกซึ้งของการยกระดับไตรสิกขาเป็นขั้นอธิในลักษณะวงวนที่ยกระดับขึ้นอย่างต่อเนื่องจึงจะสามารถบรรลุเป็นอเสขศีลบุคคลผู้พ้นทุกข์ตามลำดับได้ ดังนั้นผู้เจริญ อธิศีล อธิจิต อธิปัญญา จนถึงขั้นตรัสรู้ตามพระพุทธองค์ได้ตามลำดับ จนได้ถึงอเสขปัญญา และอเสขจิตแล้วก็ยิ่งต้องมีความกระจำงแห่งของพฤติกรรมมนุษย์ที่พัฒนาเป็นอเสขศีลด้วยเช่นกัน ตามครรลองของการดำเนินจรณะ 15 วิชชา 8 อันเป็นสามัญคุณผลได้สำหรับทุกคนที่ปฏิบัติจริง

การนำเสนอผลวิเคราะห์ทั้ง 4 ประเด็นนี้ เป็นการพยายามยืนยันว่าการเข้าหาความรู้ในการปฏิบัติสัมมาสมาธิของพระพุทธเจ้าต้องมีกระบวนการทัศน์ใหม่ที่ประกอบด้วยโครงสร้าง (Structure) กระสวน (Pattern) และตัวแบบ (Model) ที่ชัดเจนว่าเป็นเส้นทางโลกุตระตลอดสายในความรู้ของวิชาจรณสัมปันโนที่มีจรณะ 15 วิชชา 8 อย่างเป็นองค์รวมที่ยังลงในอริยสังและบูรณาการแก่กันและกัน ที่เป็นความเจริญในปัจจุสมุขบาทได้ จึงจะเป็นการดำเนินการพัฒนาจิตด้วยอริยสัมมาสมาธิในชีวิตประจำวันที่ดำเนินอยู่ด้วยอริยมรรคมมีองค์ 8 ที่สามารถนำเสนอในแนวทางวิทยาศาสตร์ของบูรณาการทางจิตวิญญาณของตะวันตก แต่สำหรับผู้ศึกษาปฏิบัติจรณะ 15 วิชชา 8 แล้วก็จะรู้ว่าพุทธวิชชาที่ยิ่งสูงล้ำกว่าระดับวิทยาศาสตร์ในปัจจุบันและยิ่งองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ก้าวหน้าขึ้นเท่าใด ก็ทำให้แก่นของพุทธศาสตร์ยิ่งโดดเด่นชัดเจนมากขึ้นในเส้นทางที่มีผลนำสู่นิพพานเป็นที่สุด (ปริโยสาน) ได้จริง

5.2 การศึกษาผลเชิงประจักษ์ของวิชามชฌนเศรษฐกิจพอเพียงระดับโลกุตตระ

ในข้อ 5.1 ที่ผ่านมา เป็นการค้นคว้าองค์ความรู้เชิงทฤษฎี (theoretical research) ที่จำเป็นต้องมีการค้นคว้าผลเชิงประจักษ์ที่เป็นรูปธรรมจับต้องได้ทางภาวะวิสัยที่สมควร มีการนำเสนอตามกรอบทฤษฎีระบบ อันสอดคล้องกับแนวทางบูรณาการญาณวิทยาบูรณาการ (integral epistemology) ที่นำเสนอการวิจัยที่เหมาะสมกับจตุรภาค คือ ทฤษฎีระบบในภาคกลางขวา (Q - “ITS”)

แต่เนื้อหาจากพัฒนาการของชาวอโศกและการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงดำเนินมากว่า 4 - 5 ทศวรรษ โดยไม่ได้รับรู้หรือเกี่ยวข้องกับแนวทางบูรณาการของกลุ่ม Ken Wilber เลย

ดังนั้นผลการค้นคว้าเชิงประจักษ์จึงต้องดำเนินมาด้วยหลักระเบียบวิธีวิจัยของทางพุทธธรรมเอง ซึ่งมีอยู่ในระบบ “ปริยัติ - ปฏิบัติ - ปฏิเวธ” และสิกขาสาม หรือศีล สมาธิ ปัญญา โดยมีการเลื่อนไหลสืบต่อไปเป็นพัฒนาการขั้นสูงถึงระดับไม่มีอาสวะหรืออนาสวะที่เรียกว่าสัมมาสังกัปปะชั้นอนาสวะ 7 การนำเสนอในข้อนี้มี 2 ส่วนคือ

5.2.1 การนำเสนอภาพของการจัดลำดับข้อมูลที่เป็นองค์ความรู้ ข้อมูลที่เป็นแนวทางการปฏิบัติตามองค์ความรู้ นั้น และข้อมูลที่แสดงถึงผลสัมฤทธิ์ของแนวทางการปฏิบัติ นั้นที่มี 2 ชั้น คือ ชั้นพื้นฐานตามระบบการศึกษา “ปริยัติ - ปฏิบัติ - ปฏิเวธ” (และข้อ 5.2.2)

5.2.2 การวิเคราะห์ขั้นสูงขึ้นตามแนวคิดตาราง Matrix ของคุณภาพขั้นอภิสิกขาสาม ซ้อนชั้นเพิ่มขึ้นจากชั้นพื้นฐานสาม หมายถึงระบบปริยัติมีองค์ความรู้ที่แสดงถึงการยกระดับเป็น “อริศีล - อริจิต - อริปัญญา” อย่างไรก็ตามปฏิบัติมีองค์ความรู้ที่แสดงการพัฒนาองค์ประกอบรวมภายนอก-ภายใน ให้เกิดสัพปาเยในการยกระดับเป็น “อริศีล - อริจิต - อริปัญญา” ได้อย่างไรระบบปฏิเวธมีองค์ความรู้ที่แสดงผลสัมฤทธิ์เป็นโลกุตตระตามลำดับของ “อริศีล - อริจิต - อริปัญญา” ในแต่ละขั้นตอนระหว่างการปฏิบัติสูงขึ้นมาได้อย่างไร ดังจะมีรายละเอียดเพิ่มเติมต่อไปแต่สรุปโดยย่อเป็น 2 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

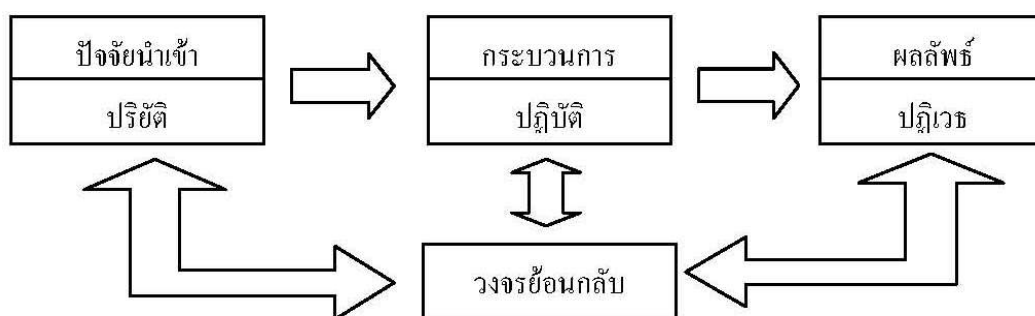
5.2.2.1 ขั้นตอนแรก เป็นกรอบระบบ “ปริยัติ - ปฏิบัติ - ปฏิเวธ” ที่มีระดับต้น และระดับกลาง (ส่วนระดับปลายอยู่นอกขอบเขตการวิจัย)

5.2.2.2 ขั้นตอนที่สอง เป็นการขยายไตรสิกขาขั้นอริเข้าไปในแต่ละรอบของกรอบระดับกลาง กล่าวคือ

รอบปริยัติ	มีอริศีล อริจิต อริปัญญา
รอบปฏิบัติ	มีอริศีล อริจิต อริปัญญา
รอบปฏิเวธ	มีอริศีล อริจิต อริปัญญา

5.2.3 การวิเคราะห์ในแนวทางตะวันออกตามหลักพุทธธรรม

การวิเคราะห์ที่ค้นหาองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นเป็นไปตามหลักปัจจัยการในสภาวะธรรมทั้ง โลกวัตถุและโลกจิตวิญญาณ ซึ่งรวมลงในทฤษฎีระบบการศึกษาของพุทธ ได้แก่ “ปรีชา – ปฏิบัติ - ปฏิเวธ” สามารถสังเคราะห์เข้ากันได้กับหลักทฤษฎีระบบของตะวันตกที่มีปัจจัยนำเข้า (input) คือปรีชา กระบวนการ (process) คือปฏิบัติ, และผลลัพธ์ (output) คือปฏิเวธ โดยมีวงจรย้อนกลับ หมุนรอบใหม่ คือความเจริญยิ่งขึ้น (ดังภาพแสดงข้างล่าง)

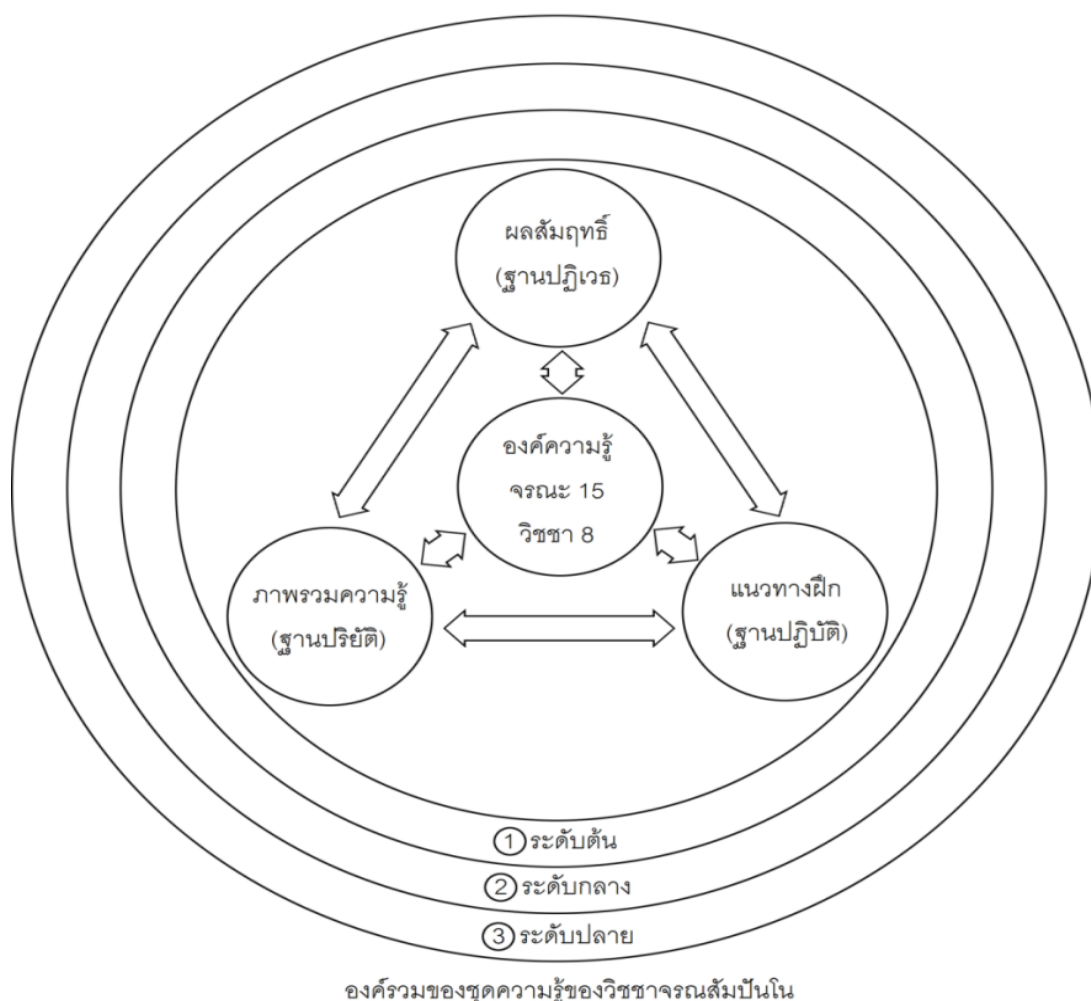
ซึ่งสามารถพัฒนามาเป็นกรอบ “ภาพรวมแนวคิดการวิเคราะห์” ดังนี้

ปรีชา (ปัจจัยนำเข้า) คือ ภาพรวมความรู้ (ในฐานปรีชา)

ปฏิบัติ (กระบวนการ) คือ แนวทางฝึก (ในฐานปฏิบัติ)

ปฏิเวธ (ผลลัพธ์) คือ ผลสัมฤทธิ์ (ในฐานปฏิเวธ)

ทำหน้าที่เติมเต็มรอบวงกลมของแต่ละข้อ และสนธิพลัง (Synergy) ทั้ง 3 วงกลม ให้เต็มรวมเป็นวงกลมใหญ่ นำมาซึ่งความสำเร็จที่เป็นองค์รวมที่เป็นผลสัมฤทธิ์ให้เกิดสภาวะโลกุตระยิ่งขึ้นไป อันเป็นความหมายลึกละเอียดของ “อริ” อีกทั้งยังมีพัฒนาการเป็นรอบใหญ่ ๆ 3 รอบ ได้แก่ ขั้นระดับต้น ขั้นระดับกลาง และขั้นระดับปลาย (ดูแผนภาพข้างล่างประกอบ) ที่เพิ่มทบทวีความสัมพันธ์ในฐานกายเป็นขั้นต้น และปฏิสัมพันธ์ต่อกันในฐานจิตระดับรูปธรรม (ขั้นจิตในจิต หรืออริจิต) เป็นขั้นกลางจนเกิดผลปฏิสัมพันธ์ขึ้นในฐานธรรมเป็นคุณภาพของวิญญาณ์ใหม่ระดับอรุปรธรรมที่ตรวจสอบผลโลกุตระตลอดสาย (ขั้นธรรมในธรรมหรืออริปัญญา) เป็นขั้นปลาย

ภาพที่ 5.6 กรอบภาพรวมแนวคิดการวิเคราะห์

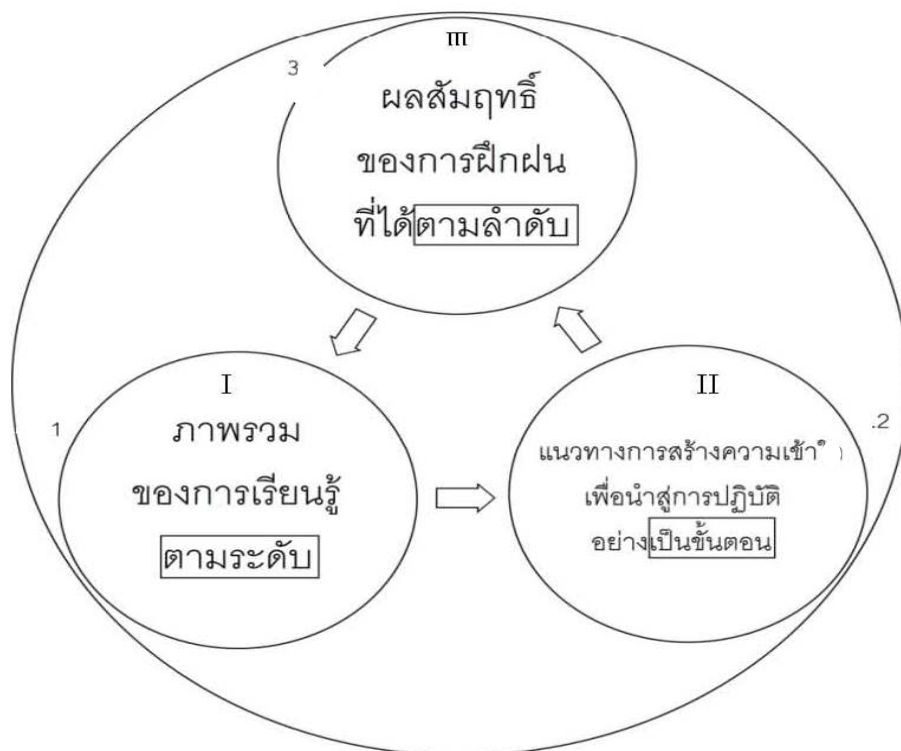
5.2.3.1 ขั้นต้น ซึ่งสามารถพัฒนามาเป็น “กรอบแนวคิดการวิเคราะห์ขั้นต้น : ปัญญาทัศน์”

ปริยัติ (ปัจจัยนำเข้า) คือ ภาพรวมของการเรียนรู้ “ตามลำดับ”

ปฏิบัติ (กระบวนการ) คือ แนวทางสร้างความเข้าใจเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่าง” เป็นขั้นตอน”

ปฏิบัติ (ผลลัพธ์) คือ ผลสัมฤทธิ์ของการฝึกฝนที่ได้ “ตามลำดับ”

โดยขอขำว่าวงจรย้อนกลับ คือ วงจรสัจจะย้อนสภาพหรือปฏินิสัยสักจะทำหน้าที่ให้แต่ละข้อเติมเต็มรอบวงกลมของมัน และปฏิสัมพันธ์ทั้ง 3 ข้อหรือ 3 วงกลมให้เต็มรอบวงใหญ่ที่ครอบคลุม 3 วงกลมย่อยเอาไว้ เป็นความสำเร็จขององค์รวมทำให้เกิดสภาวะโลกุตระขั้นได้ (ดูภาพที่ 35 ข้างล่างประกอบ)

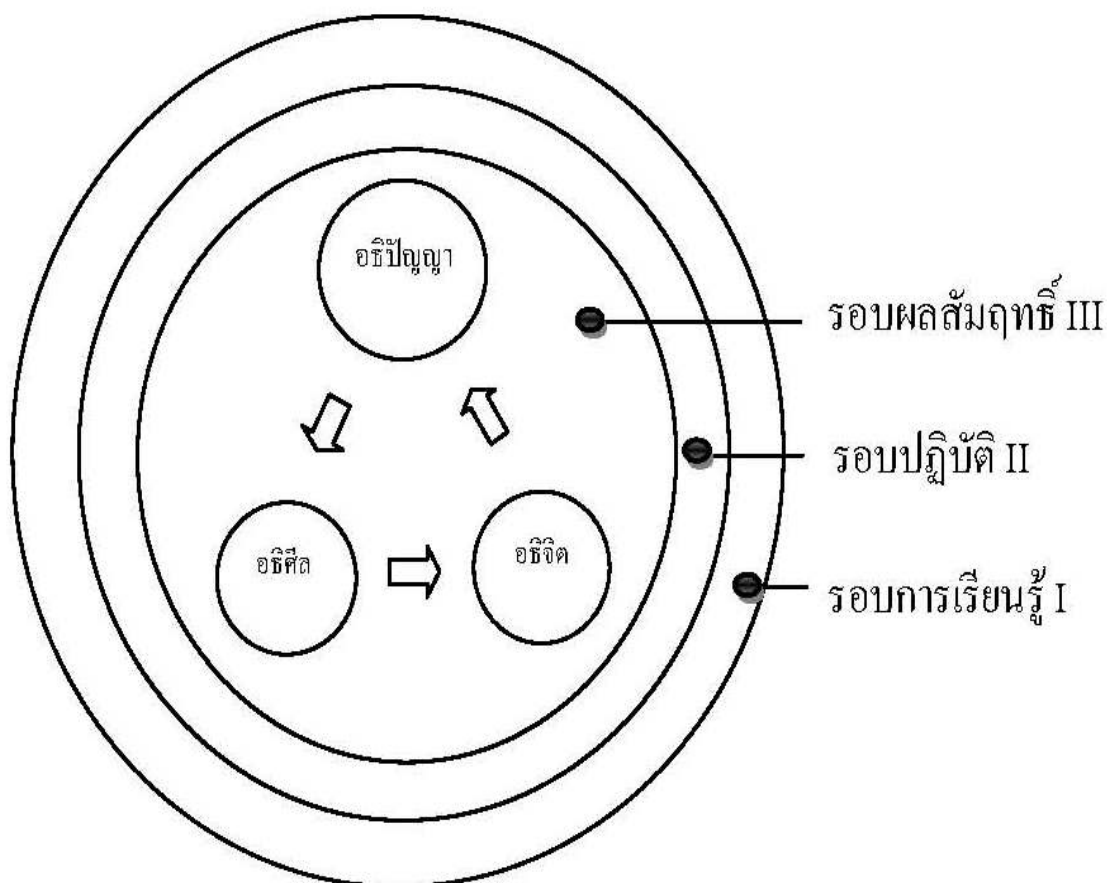
ภาพที่ 5.7 กรอบแนวคิดการวิเคราะห์ระดับต้น : ‘ปัญหาทัศน’

1) ภาพรวมความรู้ ขยายเพิ่มเป็นภาพรวมของการเรียนรู้ตามระดับ แปลว่า การเรียนรู้จะต้องรู้เรื่องของระดับการเข้าหาความรู้ดังนั้นจะต้องหาเส้นแบ่งระหว่างชุดความรู้ต่าง ๆ ที่มีมากมายให้สอดคล้องกับระดับของการเรียนรู้จากระดับง่ายในขั้นต้นและค่อยเพิ่มความเข้มข้นในขั้นกลางจนถึงระดับลึกซึ่งยากขึ้นในขั้นปลาย

2) แนวทางฝึก ก็ขยายเพิ่มเป็นแนวทางการสร้างความเข้าใจเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอนซึ่งเป็นเรื่องสำคัญมากเพราะถ้าเข้าใจคนละแนวทางก็ต้องแตกต่างกัน การปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอนของแต่ละแนวทางก็จะไม่เหมือนกัน จึงเป็นเรื่องชัดเจนว่า ทำไมเราจึงต่างไปจากที่ทั่ว ๆ ไปมี หรือในทั่ว ๆ ไปที่มีเขาก็แตกต่างกัน แต่ไม่มีผู้ใดวิเคราะห์ว่าอะไรคือแนวทางของการสร้างความเข้าใจในเบื้องต้นก่อน ส่วนใหญ่มีแนวทางปฏิบัติก็จะมุ่งลง ไปสู่ตัวเทคนิคของการปฏิบัติของแต่ละสำนักไปเลย

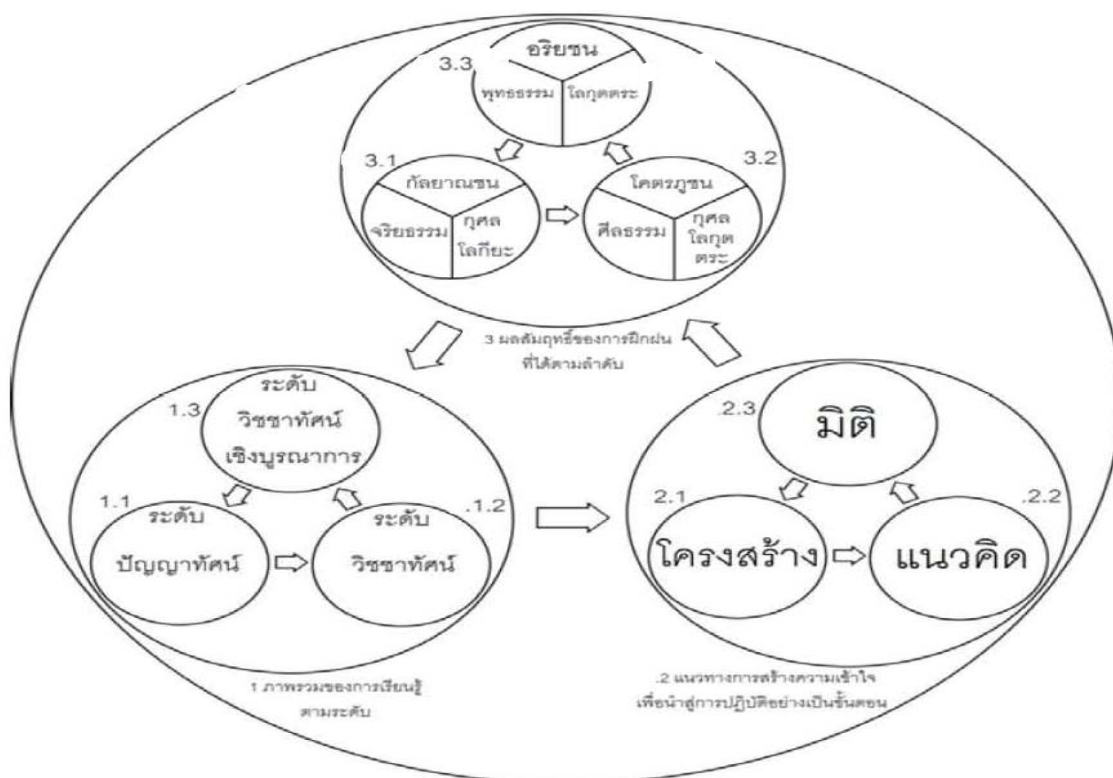
3) ผลสัมฤทธิ์ ก็จะขยายเพิ่มเป็นผลสัมฤทธิ์ของการฝึกฝนที่ได้ตามลำดับ ที่ผ่านมามีผลสัมฤทธิ์จะเอาตัวปลายสุดของผลขั้นสุดท้ายแล้วก็ยังเป็นขั้นเดียวคือนิโรถึงนิพพานหรือวิมุต ซึ่งเป็นเรื่องสภาวะเดียวแต่ส่วนผลสัมฤทธิ์ย่อย ๆ ที่จะเกิดขึ้นตามลำดับ ในระหว่างนั้นจะเป็นอย่างไรบ้าง ไม่มีการกล่าวถึง ซึ่งสามารถเรียนรู้ได้ด้วยการสืบค้นอย่างลึกซึ้งในงานวิจัยนี้เอง (ดูแผนภาพกรอบการวิเคราะห์ระดับต้น)

5.2.3.2 ชั้นกลาง เป็นการเพิ่มพัฒนาการที่สอดคล้องและยกระดับขึ้นเป็นการพัฒนาจิตวิญญาณเข้าสู่โลกุตระด้วยระบบไตรสิกขาชั้นอธิเข้าไปในทั้ง 3 รอบ คือ รอบการเรียนรู้ หรือปริยัติ รอบปฏิบัติ รอบผลสัมฤทธิ์หรือปฏิเวธ ตัวอย่าง เช่น รอบการเรียนรู้ปริยัติ จะมีอริศในปริยัติ อริจิตในปริยัติ อธิปัญญาในปริยัติ (ดังภาพข้างล่าง)

ภาพที่ 5.8 แผนภาพแสดงสามวงกลมของไตรสิกขาชั้นอธิบายที่เพิ่มวงรอบซ้อน 3 ชั้นของรอบปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ

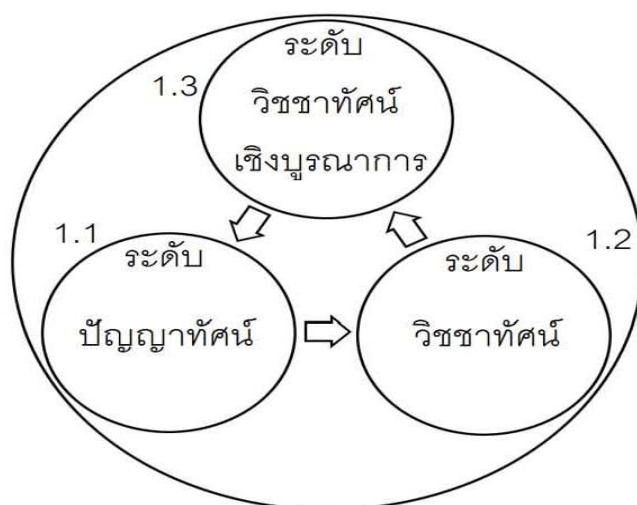
แผนภาพข้างต้นแสดงสถานะเสถียร (static) ของทั้ง 3 รอบ ได้แก่ รอบการเรียนรู้ (I) รอบปฏิบัติ (II) และรอบผลสัมฤทธิ์ (III) แต่เมื่อมีการพัฒนาขับเคลื่อนตัวเองในสถานะจรณะ (dynamic) ร่วมพร้อมกันของทั้ง 3 รอบในระดับชั้นกลางจึงสามารถพัฒนาเป็น “กรอบแนวคิดการวิเคราะห์ชั้นกลาง: วิชาทัศน์” (ดูแผนภาพที่ 37 ข้างล่างประกอบ) ดังนี้

ภาพที่ 5.9 กรอบแนวคิดการวิเคราะห์ระดับกลาง : ‘วิชาทัศน์’

5.2.4 รายละเอียดการวิเคราะห์ขั้นวิชาทัศน์

5.2.4.1 ภาพรวมของการเรียนรู้ตามระดับ เมื่อเอาภาพนี้มาขยายก็จะเห็นได้ว่าเราสร้างได้เป็น 3 ระดับคือ เป็นระดับปัญหาทัศน์ (ขั้นต้น) เป็นระดับวิชาทัศน์ (ขั้นกลาง) เป็นระดับวิชาทัศน์เชิงบูรณาการ (ขั้นปลาย) ซึ่งมีรายละเอียดโดยสังเขปดังต่อไปนี้ คือ

ภาพที่ 5.10 ภาพรวมของการเรียนรู้ตามระดับ

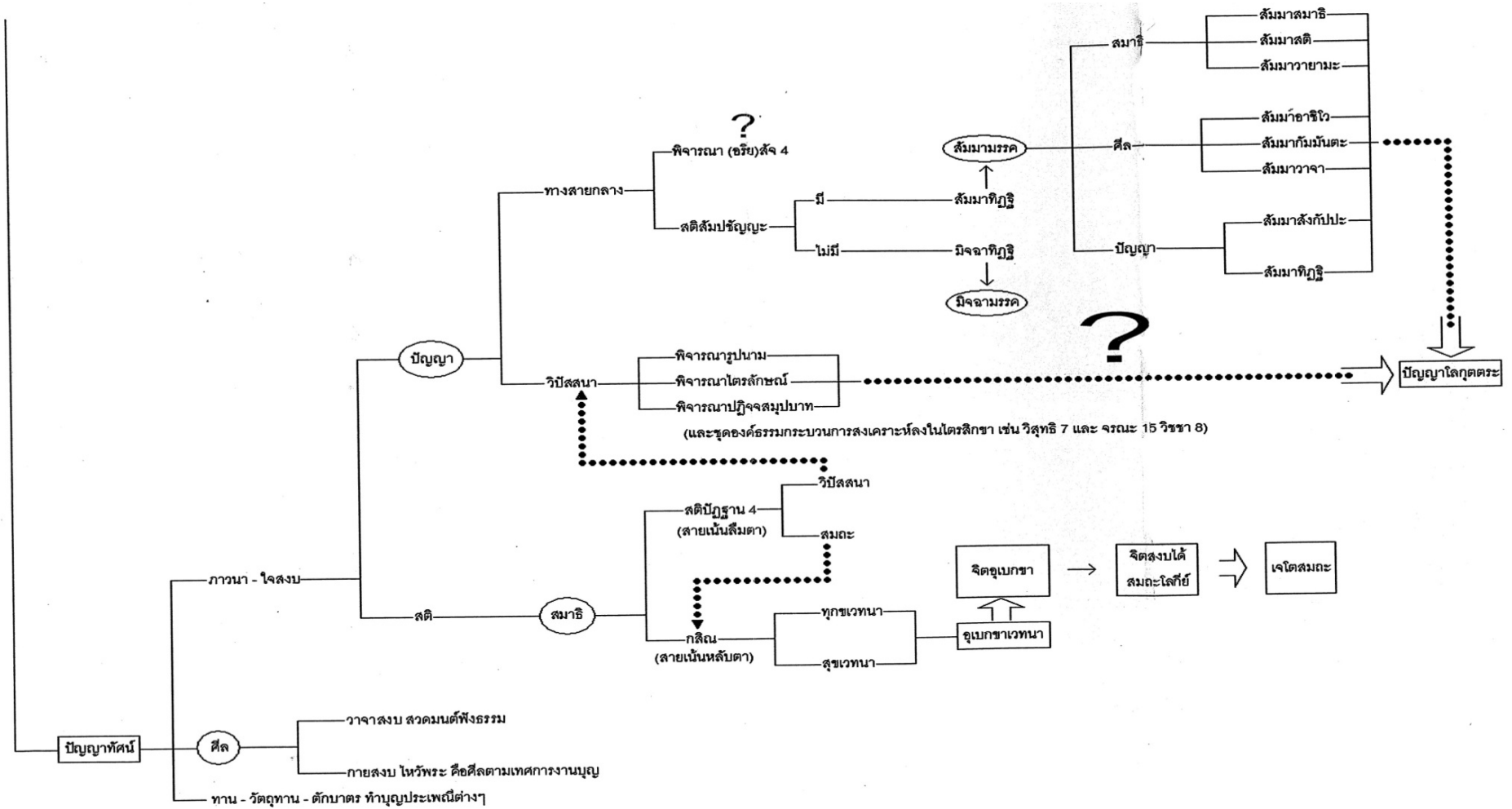
1) ระดับปัญญาทัศน์ เป็นชุดความรู้ซึ่งมีอยู่ในกระแสหลัก เช่น

จรรยา 15 คือ ศีล สมาธิ

วิชา คือปัญญา

แต่ไม่สามารถแสดงความสัมพันธ์ของวิชาจรณสัมปันโนที่ถึงระดับเป็นไตรสิกขาขั้นอธิ และไม่ได้แสดงความสัมพันธ์ของการดำเนินสติปัญญา 4 ให้เป็นความเจริญของวิชาจรณสัมปันโนได้ว่าต้องทำอะไร ทำให้ผู้ศึกษาปฏิบัติธรรมได้แก่ในระดับ “ทาน ศีล ภาวนา” ทั่ว ๆ ไป อาทิเช่น ไหว้พระ ใส่บาตร สวดมนต์ ฟังสมาธิ เดินจงกรม เป็นต้น

ผู้มีความรู้วิชาจรณสัมปันโนในระดับปัญญาทัศน์ จะส่งผลให้เป็นผู้ที่ยังไม่สามารถเข้าถึงอริยสัจ 4 จึงทำให้เป็นผู้ที่ยังไม่สามารถเข้าถึงวิชาจรณสัมปันโนไปด้วย อันส่งผลให้เป็นบุคคลประเภทที่ 1 คือบุคคลที่มีแต่ความสงบสุขในเจโตสมณะ แต่ไม่มีปัญญาโลกุตตระ

ภาพที่ 5.11 วิชาจรณสัมปันโน ระดับปัญญาคัมภีร์

2) ระดับวิชาทัศน์ เป็นชุดองค์ความรู้ที่มีการดำเนินสติปัญญา 4 ชั้นเดียว แล้ว
มีผลความเจริญเป็นวิชาจรณสัมปันโน เป็น 4 หมวดใหญ่ตามลำดับคือ

ตารางที่ 5.6 ความสัมพันธ์ของวิชาจรณสัมปันโน 4 หมวดใหญ่กับสติปัญญา 4

วิชาจรณสัมปันโน 4 หมวดใหญ่	สัมพันธ์กับ	สติปัญญา 4
หมวดสังวรศีลและอปัมกกรรม	สัมพันธ์กับ	ฐานกาย
หมวดสัทธรรม	สัมพันธ์กับ	ฐานเวทนา
หมวดฌาน	สัมพันธ์กับ	ฐานจิต
หมวดวิชา	สัมพันธ์กับ	ฐานธรรม

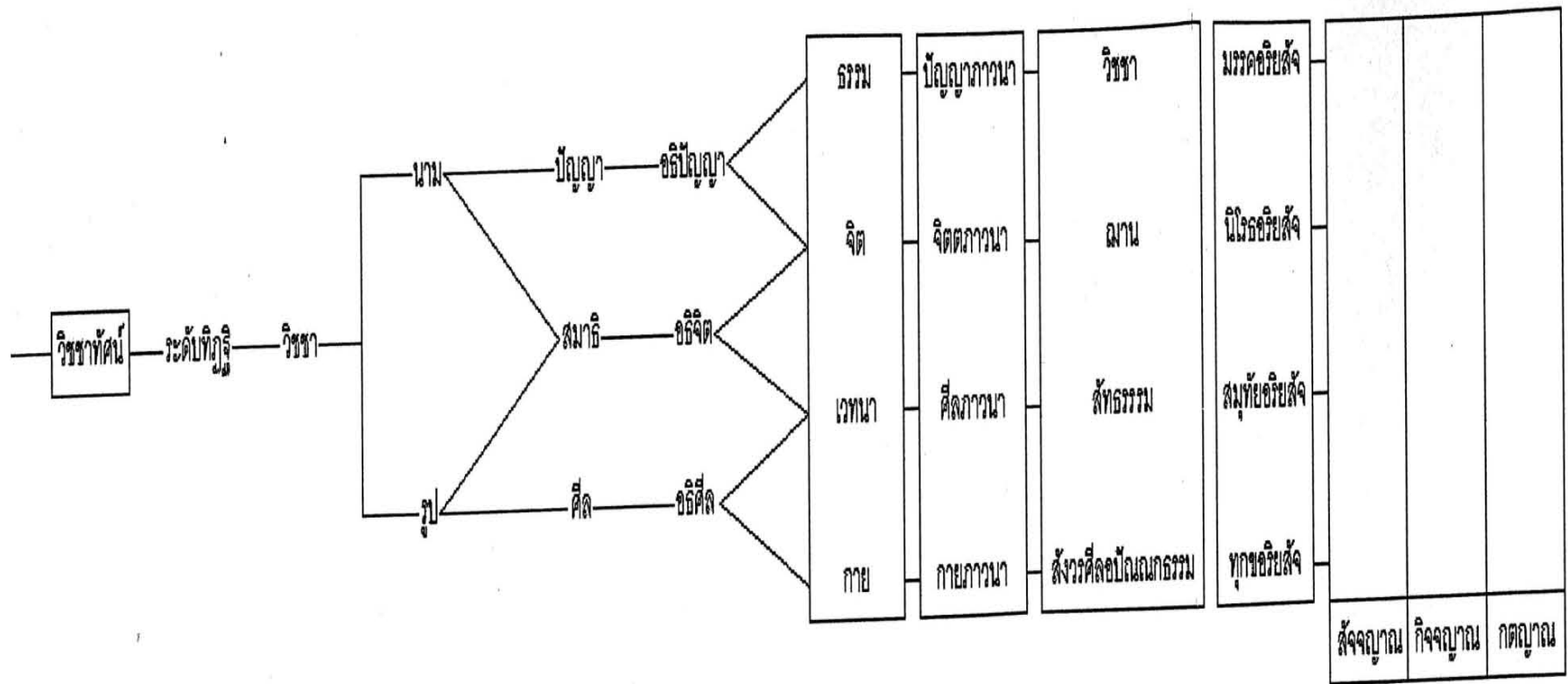
การปฏิบัติสติปัญญา 4 ชั้นเดียว ที่เกิดผลความเจริญของกายและใจขึ้นตาม
ความเจริญของวิชาจรณสัมปันโน 4 หมวดใหญ่ข้างต้น คือ เส้นทางการปฏิบัติให้ถึงอริยสัจ 4 ครบ
3 รอบคือปริวัฏฏ์ 3 อากาโร 12 ดังนี้

รอบที่ 1 รอบสังจญาณ คือ รอบหยั่งรู้สังจจะ คือความหยั่งรู้สังจ 4 แต่ละ
อย่างตามสภาวธรรมที่เป็นจริงว่านี่ทุกข์ นี่สมุทัย นี่นิโรธ นี่มรรค

รอบที่ 2 รอบกิจจญาณ คือ รอบหยั่งรู้กิจ คือความหยั่งรู้กิจอันจะต้องทำใน
อริยสัจ 4 แต่ละอย่างว่า ทุกข์ควรกำหนดรู้ สมุทัยควรละเสีย นิโรธควรทำให้แจ้ง มรรคควรทำให้เจริญ

รอบที่ 3 รอบกตญาณ คือ รอบหยั่งรู้การมีผลสัมฤทธิ์อันทำได้แล้วจริง ๆ คือ
ความหยั่งรู้ว่ากิจอันจะต้องทำในอริยสัจ 4 แต่ละอย่างนั้น ได้ทำเสร็จแล้วคือ นี่ทุกข์ญาณ
นี่สมุทัยญาณ นี่นิโรธญาณ นี่มรรคญาณอันเป็นญาณในลำดับที่ 56 - 59 ในญาณ 73 ของพระสารีบุตร

ผู้มีความรู้วิชาจรณสัมปันโนในระดับวิชาทัศน์จะส่งผลให้เป็นผู้เข้าถึง
อริยสัจ 4 ปริวัฏฏ์ 3 อากาโร 12 เป็นผู้มีวิชาจรณสัมปันโนใน 4 หมวดใหญ่ ส่งผลให้บุคคล
ประเภทที่ 2 คือบุคคลที่ได้ปัญญา โลกุตตระแต่ไม่มีเจโตสมณะแบบบุคคลประเภทที่ 1 (ที่ได้แค่
ความสงบที่ยังไม่พ้นโลกียะ) เพราะเป็นวิชาจรณสัมปันโนที่เป็นองค์รวมแต่ไม่มีบูรณาการ จึงทำ
ให้ยังไม่มีความลึกซึ้งถึงระดับวิชาทัศน์เชิงบูรณาการ สังเกตได้ว่าจะไม่สามารถอธิบายของค์ธรรม
เชิงซ้อนของสติปัญญา 4 คือชุดความรู้ที่เป็น “ใน - ใน” ทั้งหลายในสติปัญญา 4 เช่น กายในกาย
เวทนาในเวทนา จิตในจิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ธรรมในธรรม จะไม่สามารถแสดงอธิบายโดยนัยยะ
ละเอียดลึกซึ้งพิสดารได้ จึงส่งผลให้บุคคลประเภทที่ 2 นี้ไม่สามารถเชื่อมต่่องค์ความรู้ของหินยาน

วิปัสสนาภาวนา

ไตรสิกขาตั้งขั้นอธิ

สติปัฏฐาน 4

ภาวนา 4

วิชาจรณสัมปันโน

อธิยสังข์ 4

ปรีวัฏฏ์ 3 อากาโร 12

ภาพที่ 5.12 วิชาจรณสัมปันโน ระดับวิชาทัศน์

ไปถึงมหายานได้ จึงไม่สามารถคลี่คลายแก้ไขปัญหาสังฆเภทที่เกิดขึ้นมายาวนานนับพันปีระหว่าง หินยานและมหายานได้ อันก่อเกิดและสั่งสมทิวฏฐที่ยังไม่สัมมารอบด้านพอโดยยกเอาตัวอย่างของ พระพุทธเจ้าที่เมื่อจบกิจการสร้างพุทธศาสนาแล้ว ก็กระทำปรินิพพานในวาระสุดท้ายของชีวิตมาเป็นหลักเกณฑ์ให้กับอรหันต์ของหินยานว่าต้องสามารถกระทำปรินิพพานได้ ในยามที่จะสิ้นชีวิตด้วยเช่นกัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือการที่สามารถกระทำปรินิพพานได้นี้แหละจึงถูกถือเป็นเกณฑ์ วัดสูงสุดของการเป็นอรหันต์ของหินยานว่ามีได้เท่านี้เอง เพราะว่าไม่เห็นความจำเป็นที่ต้องดำเนินตามปณิธานโพธิกิจของมหายานว่าจะต้องช่วยเหลือมนุษยชาติสืบต่อไปอย่างไร อันจะเป็นเหตุปัจจัยของการบำเพ็ญโพธิสัตว์บารมีเพื่ออุดมการณ์สูงสุดในการบรรลุเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตกาล

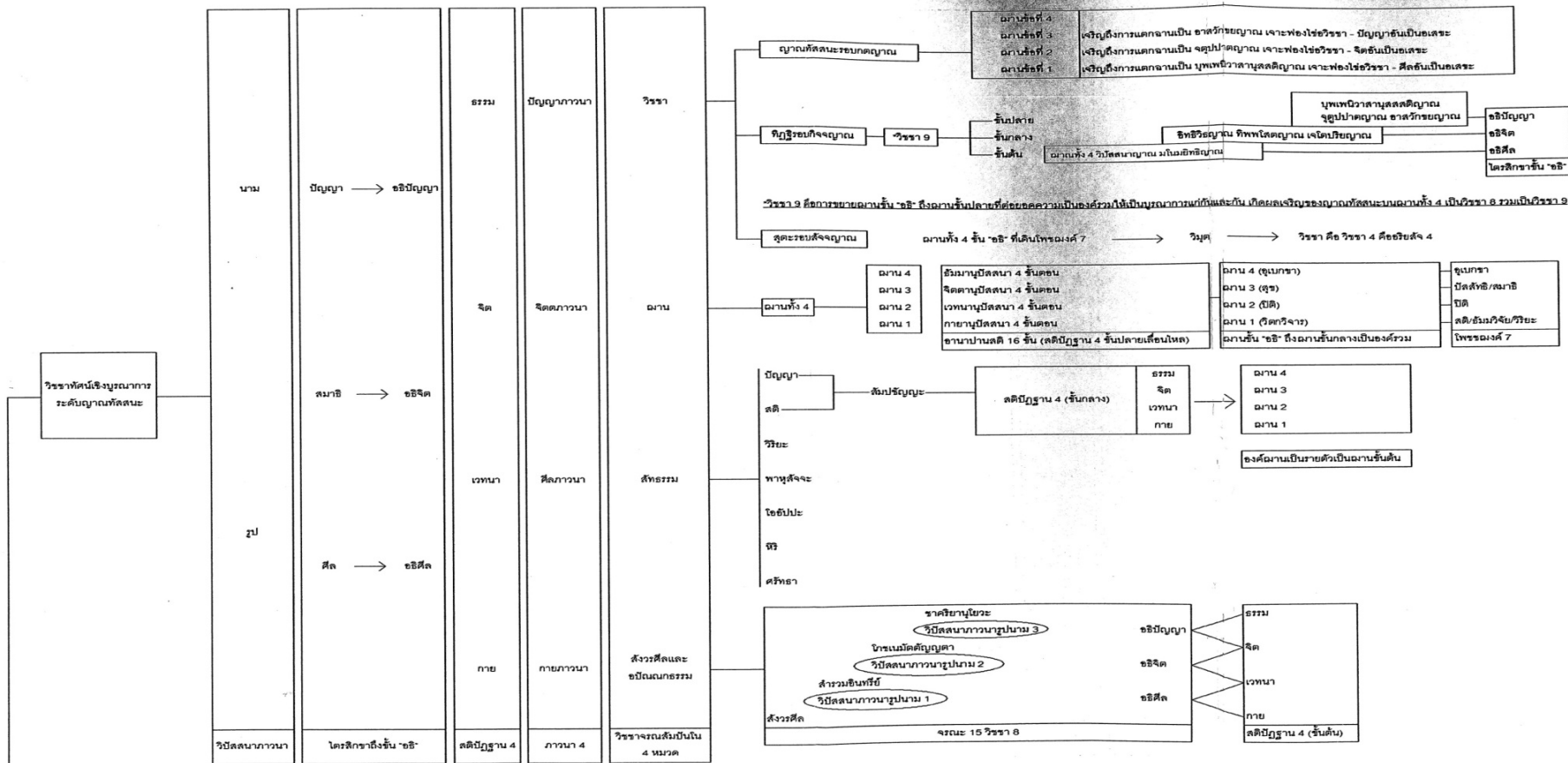
3) ระดับวิชาทัศน์เชิงบูรณาการ (ซึ่งอยู่นอกขอบเขตงานวิจัยนี้) คือ ชุดความรู้ของผู้ศึกษาพุทธธรรมซึ่งมีทั้งองค์รวมและความเป็นบูรณาการของหลักการเรียนรู้และฝึกฝนพุทธธรรมทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นวิปัสสนากถาหรูปนาม ไตรสิกขาขั้นอธิได้แก่ อธิศีล อธิจิต อธิปัญญา วิมุต และแปดปีฎฐาน 4 ก็เป็น ทวิชั้น จึงสามารถศึกษาและเรียนรู้วิชาจรณสัมปันโน ในรายละเอียดสมบูรณ์ถึงขั้นที่เรียกว่าจรณะ 15 วิชา 8 ที่ส่งผลให้เข้าถึงอริยสัจ 4 ได้ถึงระดับตรัสรู้ด้วยองค์ 16

กล่าวคือต้องเป็นทั้งองค์รวมและเป็นทั้งบูรณาการ ไม่ว่าจะวิปัสสนากถาหรูปนาม ไตรสิกขาขั้นอธิคืออธิศีล อธิจิต อธิปัญญา ถึงขั้นวิมุต และแปดปีฎฐาน 4 ก็ต้องถึงระดับทวิชั้น

จึงเป็นการเรียนรู้วิชาจรณสัมปันโนสมบูรณ์เป็นจรณะ 15 วิชา 8 ทำให้ได้ อริยสัจ 4 ที่เข้าถึงระดับที่เรียกว่า ตรัสรู้ อริยสัจ 4 ด้วยองค์ 16 เป็นบุคคลประเภทที่ 3 คือ ได้ทั้งเจโตสมณะแบบปัสสัทธิกับปัญญาโลกุตตระ

4) ผู้ศึกษาวิชาจรณสัมปันโน จึงสมควรจับประเด็นรอยเชื่อมต่อบันบันใด ในการยกระดับของปัญญาทัศน์สู่วิชาทัศน์ และวิชาทัศน์เชิงบูรณาการในที่สุดโดยย่อดังนี้คือ

รอยเชื่อมต่อการยกระดับบันบันใดจากปัญญาทัศน์สู่วิชาทัศน์ ด้วยการศึกษา วิปัสสนากถาหรูปนามให้ครบ 3 ขั้นตอน คือผัสสะปัจจุบัน กระบวนการไตรลักษณ์ และจากเหตุลิตะไปสู่เนกขัมมสิตะเข้าสู่วิปัสสนากถาหรูปนามครบญาณ 3 ขั้นต้นของญาณ 16 คือนามรูปปริเฉท ญาณ ปัจจัยปริคคหญาณและสัมมสนญาณ ซึ่งเป็นทางแยกเข้าสู่โลกุตตระอันคือเขตแดนของวิชา ทัศน์ (คูตารางที่ 13)

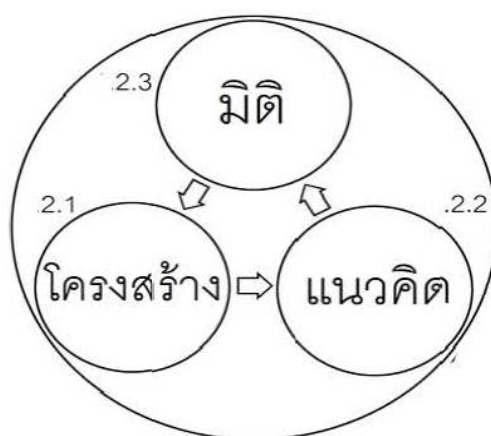
ภาพที่ 5.13 วิชาการสัมปโน ระดับวิชาที่ค้นเชิงบูรณาการ

ตารางที่ 5.7 การเคลื่อนจากปัญหาทัศน์เข้าสู่วิชาทัศน์

การเคลื่อนจากปัญหาทัศน์ เข้าสู่วิชาทัศน์	
วิปัสสนาภาวนารูปนาม 3 ขั้นตอน	วิปัสสนาภาวนารูปนามครบญาณ 3 ขั้นต้นของญาณ 16 (โสฬสญาณ)
1. ผัสสะปัจจุบันเห็นรูปคือกิเลสได้ 2. กระบวนการไตรลักษณ์ที่เกิดกับ กิเลส 3. จากเคหสิตะไปสู่เนถขัมมสิตะคือ กิเลสดับ	1. นามรูปปริจเฉทญาณ (เห็นอนิจจังของกิเลส) 2. ปัจจัยปริคคญาณ (เห็นอนิจจังและทุกขัง) 3. สัมมสนญาณ (เห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ของกิเลส เป็นครั้ง ๆ)

รอยเชื่อมต่อการยกระดับของขั้นบันไดจากวิชาทัศน์สู่วิชาทัศน์เชิงบูรณาการ ด้วยการยกระดับจากสติปัฏฐาน 4 ขั้นเดียว ทำให้ได้วิชาจรณสัมปันโน 4 หมวดใหญ่พัฒนาขึ้นเป็น สติปัฏฐาน 4 ทวิชั้น ส่งผลให้ได้วิชาจรณสัมปันโนขั้นสมบูรณ์ ประกอบด้วยจรณะ 15 วิชา 8 (ดูภาพรวมวิชาจรณสัมปันโน)

5.2.4.2 แนวทางการสร้างความเข้าใจเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอน แบ่งเป็น โครงสร้าง แนวคิด และมิตติ

ภาพที่ 5.14 แนวทางการสร้างความเข้าใจ เพื่อนำสู่การปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอน

จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันซึ่งมีความสลับซับซ้อนเป็นสภาพภาวะวิสัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้และการทำความเข้าใจแม้สิ่งนั้นจะเป็นความรู้ที่มีมายาวนานดั้งเดิม อย่างเช่นชุดความรู้ องค์กรรมต่าง ๆ ในพระไตรปิฎก ซึ่งสามารถใช้อธิบายและอาศัยเป็นแนวทางหรือตัวกลางที่จะเป็น

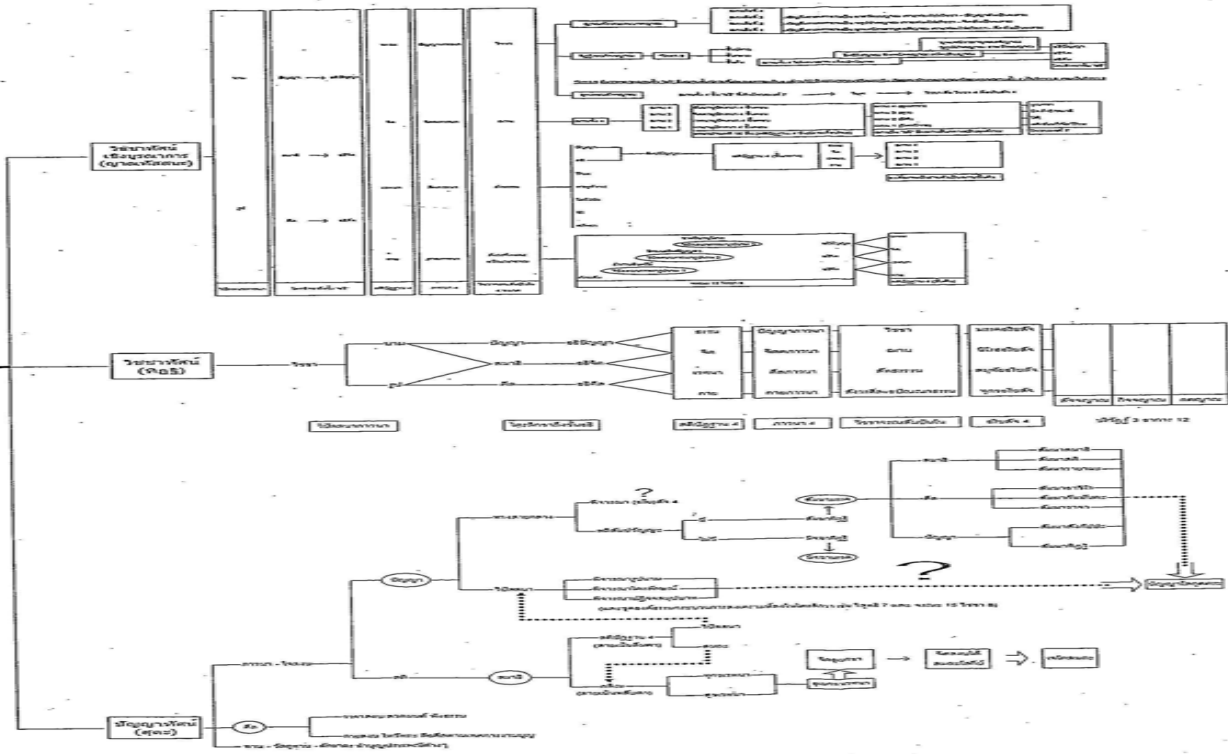
สะพานเข้าสู่ความรู้อันเป็นปรารถนาคงจะ หรือเนื้อหาของบรมธรรมนั่นเอง แต่ดูเหมือนว่า ทุกวันนี้ การเรียนรู้เนื้อหาเกิดการตีความเข้าใจเองได้มากมาย ไม่ว่าจะในระดับความรู้ทั่วไปที่มีในกระแสหลัก หรือแม้แต่ในแนวทางการปฏิบัติที่ลงสู่เทคนิคการปฏิบัติเป็นสายสำนักต่างๆทุกคนล้วนประสบกับปัญหาว่า แม้จะรักษาวิธีการและความรู้ไว้อย่างเหนียวแน่น สมกับความหिनยานสายเถรวาท แต่เมื่อออกจากสำนักหรือชั้นเรียนแล้วกลับมาสู่วิถีการดำเนินชีวิตปกติทั่วไป มักจะเกิดการไม่ต่อเนื่องหรือไม่สามารถจะไปประยุกต์ใช้เข้ากับวิถีการปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างกลมกลืน และต่อเนื่อง เพราะการรับรู้ของมนุษย์มีการเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงของมิติต่าง ๆ ขึ้นมาอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นมิติการศึกษา มิติการปกครอง มิติคุณค่าจริยธรรมคุณธรรมในสังคมก็ถูกปรับให้เข้ากับการดำเนินวิถีชีวิตการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ซึ่งอยู่ภายใต้กรอบกระบวนทัศน์ใหญ่ของกระแสทุนนิยม จวบจนมาถึงศตวรรษที่ 20 ดังนั้นการศึกษาหรือเข้าใจและเรียนรู้องค์ความรู้ของหลักวิชาจรณสัมปันโน จำเป็นต้องศึกษาไปถึงสิ่งที่เป็นพื้นฐานองค์ประกอบที่จะนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเพียงพอและประยุกต์ใช้ได้อย่างต่อเนื่องไม่ใช่ปฏิบัติเพียงแค่ช่วงวันนักขัตฤกษ์หรือวันสำคัญทางศาสนา หรือเพียงแค่ทำบุญวันพระ วันโกน เป็นต้น ด้วยเหตุนี้เองแนวทางการสร้างความเข้าใจเพื่อนำเสนอสู่การปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอน จึงต้องประกอบด้วยชุดความรู้ในเรื่องของโครงสร้าง แนวคิด และมิติ คือ

1) โครงสร้าง เป็นสิ่งที่ต้องอาศัย สำหรับผู้ศึกษาที่สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างแท้จริง จะต้องมีความรู้พื้นฐานของโครงสร้างที่แข็งแรง อาทิเช่น เสาเข็ม ต้องแข็งแรงมาก ลึกมาก ใหญ่มากพอจึงจะสามารถรองรับอาคารที่สูงใหญ่ ทบทวีขึ้นไปได้ฉนั้น ซึ่งแบ่งออกเป็นแนวทาง กรอบแนวคิด ระดับปลาย อีก 3 ส่วน คือโครงสร้างต้น โครงสร้างลึก และโครงสร้างบูรณาการ

2) แนวคิดในการเรียนรู้และนำความรู้ที่ผ่านประสบการณ์ของการปฏิบัติ ด้วยการนำไปใช้ในวิถีของการดำเนินชีวิตอย่างแท้จริง จึงเป็นมิติใหม่ที่ทำให้ความพหุนิยมของความหลากหลายของการดำเนินชีวิตของมนุษยชาติสามารถได้รับประโยชน์จากการใฝ่รู้ใฝ่เรียนจากความรู้ในพุทธธรรมในระดับขั้นหายาบ กลางและละเอียด

3) มิติ ชุดองค์ความรู้ที่จะอยู่ในญาณวิทยาแนวบูรณาการศาสตร์ได้ ต้องมีพื้นฐานของจุดยืนและทำที่ที่สามารถรองรับและครอบคลุมมิติต่าง ๆ ในชีวิตและสังคมมนุษย์ และสิ่งสำคัญยิ่งยวดคือการตระหนักถึงความสัมพันธ์เกี่ยวข้องระหว่างมิติต่างๆที่มีต่อกันมากมายซับซ้อนได้อย่างชัดเจน 3 ประการ คือมุมมองของมิติ ซึ่งก็คือมิติของการพัฒนาจิตวิญญาณ การเปลี่ยนผ่านยกระดับมิติของจิตวิญญาณ

วิชาจรรยาบรรณ

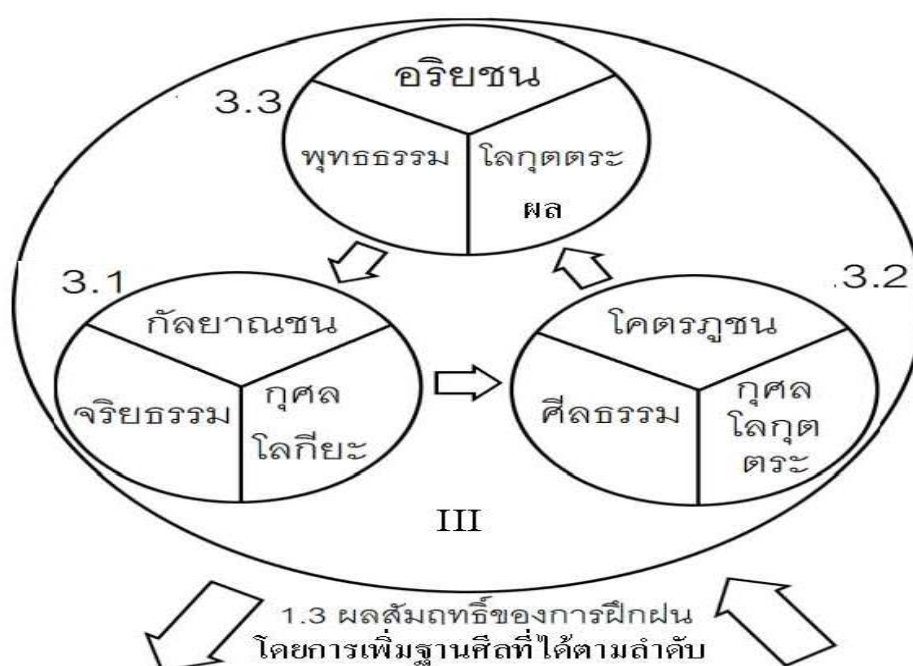

ภาพที่ 5.15 วิชาจรรยาบรรณ 3 ระดับ

5.2.4.3 ผลสัมฤทธิ์ของการฝึกฝนที่ได้ตามลำดับต้องเป็นเรื่องความสำเร็จของกลุ่มชนประเภทใดก็ได้แก่

1) กัลยาณชน ที่มีคุณธรรมอยู่ในระดับจริยธรรม จะรู้เรื่องความเป็นกุศล โลกียะซึ่งเป็นฝ่ายด้านบวกหรือเน้นด้านดีของปุถุชน ไม่เช่นนั้นปุถุชนส่วนใหญ่ ก็มักตกอยู่ใต้ กระแสโหมกระหน่ำของอกุศล โลกียะคือความโลภ ราคะ ความโกรธ ความหลง

2) โคตรภูชน ก็เป็นเรื่องระดับศีลธรรมต้องรู้จักการสร้างกุศลโลกุตตระ ซึ่งก็คือกุศลที่เกิดจากการตัดกิเลส

ภาพที่ 5.16 ผลสัมฤทธิ์ของการฝึกฝนที่ได้ตามลำดับ

3) อริยชน ก็เป็นเรื่องระดับพุทธธรรมที่จะต้องเน้นเข้าไปสู่โลกุตตระ โดยตรงเพราะฉะนั้นผลสัมฤทธิ์ของการฝึกฝนตามลำดับจึงเกิดขึ้นอย่างมีความสัมพันธ์ต่อกันและกันเช่น ถ้าพูดเรื่องคุณธรรม 3 ระดับ คือ จริยธรรมศีลธรรม พุทธธรรม ก็ย่อมมีความสัมพันธ์กับความ เป็นกุศลก็เป็นเรื่องของกุศลโลกีย กุศลโลกุตตระและโลกุตตรผลหรือมรรคผลนิพพาน แต่ถ้ากล่าวถึงความเป็นคน สามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเภทคือ กัลยาณชน โคตรภูชน อริยชน ที่ความเข้าใจเดิมทั่วไปมีแต่ ปุถุชน อริยชน ส่วนกัลยาณชน จะเป็นอย่างไรก็ไม่ชัด โคตรภูชนเป็นอย่างไรก็ไม่รู้แน่ ทั้งหมดนี้เป็นเรื่องของระดับกลาง แล้วก็ส่งผลไปถึงระดับปลาย ต้องมีการขยับหมุนรอบให้สูงขึ้นไปด้วยโดยที่ไม่ใช่การขยายตัวเชิงปริมาณตรง ๆ ซึ่งจะเป็นลักษณะพิเศษของการเปลี่ยนระดับจากระดับกลางเป็นการขยับฐานให้สูงขึ้นไปเป็นระดับปลาย

5.2.5 การประมวลผลวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดวิจัย 2

จากการวิเคราะห์ในข้อ 5.2.1 ถึง 5.2.4 ทำให้รู้ถึงความสัมพันธ์ขององค์กรรม ต่าง ๆ ในวิชาจรณสัมปโน: จรณะ 15 วิชา 8 และเห็นได้ถึงคุณสมบัติของควมมีเอกภาพ สัมพันธภาพ และสารัตถภาพ ในหลักพุทธธรรมได้เป็นอย่างดี

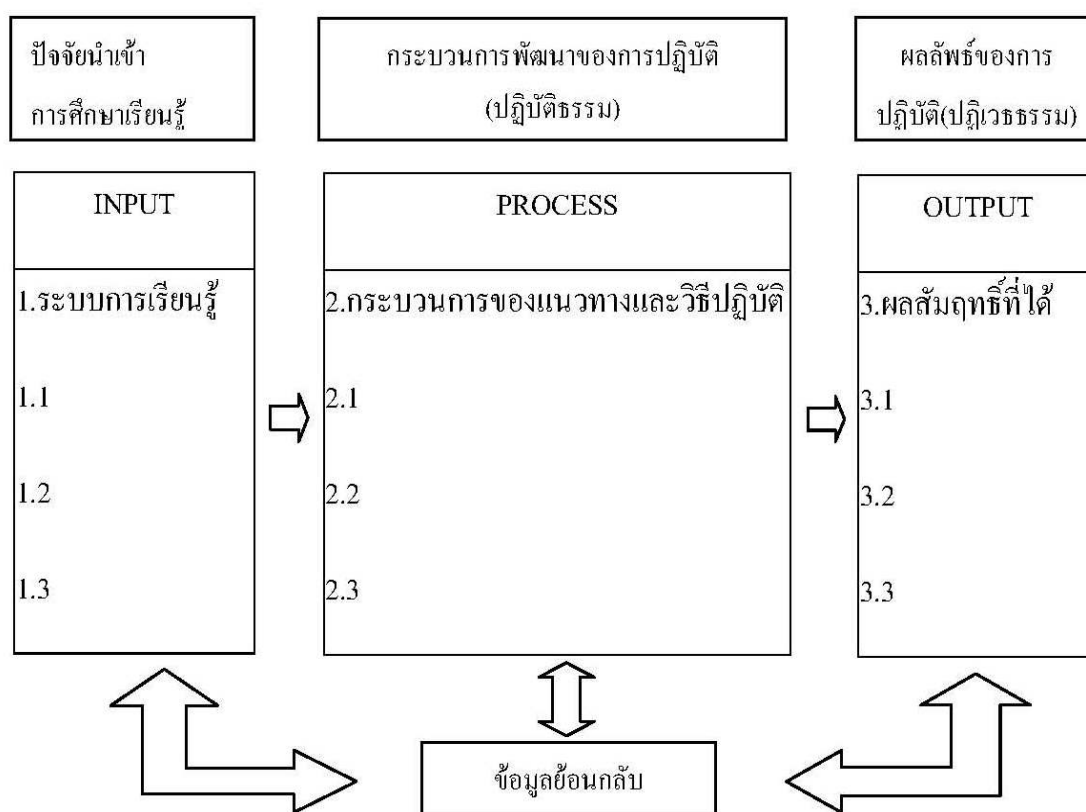
5.2.5.1 การพิจารณาการวิเคราะห์เป็น 3 ประเภท ตามลักษณะข้อมูล แล้วสังเคราะห์ประกอบเข้าด้วยกัน คือ

1) ระดับเหตุผล ในขอบข่ายความรู้ที่เรียกว่าตรรกศาสตร์ ดังกรณีการอ้างอิงข้อมูลองค์กรรมจากพระไตรปิฎก เช่น ถ้อยศีล 5 ให้ถึงธรรม 5

2) ระดับเหตุปัจจัยนำไปสู่ผลปัจจัย เป็นการนำเสนอปัจจัยตัวแปรที่เกี่ยวข้องอยู่ด้วยกัน เริ่มจากเหตุปัจจัยที่เรียกว่าตัวแปรต้น นำไปสู่ผลปัจจัยที่เรียกว่าตัวแปรตาม เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพภาวะวิสัยที่ซับซ้อนของโลกปัจจุบันทำให้จำเป็นต้องมีชุดความรู้ของหลักธรรมที่ละเอียดลึกซึ้งสุขุมคัมภีราวภาคด้วย

3) ระดับเหตุปัจจัยขยายการที่แสดงการพัฒนาอย่างเป็นวงจร ตามหลักทฤษฎีระบบเริ่มด้วยการมีปัจจัยนำเข้า (Input) แล้วเกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงพัฒนา (process) อย่างเป็นลำดับขั้นตอนแล้ว อันนำไปสู่ผลลัพธ์ (output) ที่มีผลต่อเนื่องแล้วย้อนกลับมาทำให้เกิดผลลัพธ์รอบใหม่ไปได้อีกอย่างต่อเนื่อง อันเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจภาพรวมของวงจรและกระบวนการพัฒนาระดับคุณภาพคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง ในลักษณะเช่นเดียวกับการพัฒนาจิตวิญญาณตามหลักปฏิจสมุบาทที่มีวิชาเป็นตัวแปรต้นได้ในที่สุด

การนำเสนอผลการพิจารณาวิเคราะห์ทั้ง 3 ประเภท แล้วสังเคราะห์รวมลงใน Template ของแผนภูมิทฤษฎีระบบ (systems theory) ดังภาพต่อไปนี้

งานวิจัยนี้นำเสนอผลของการวิเคราะห์ชุดองค์ความรู้ของวิชาจรณสัมปันโน ใน 3 หัวข้อ ตามกรอบแนวคิดการวิจัยในบทที่ 1 ข้อ 1.5 ดังนี้ คือ

- (1) ผลของวิธีการเรียนรู้ที่เกิดจากกระบวนการทัศน์ใหม่คือวิชาทัศน์ที่เป็นองค์รวม
- (2) ผลการเปลี่ยนแปลงอันเป็นวิถีชีวิตใหม่
- (3) ผลอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงวิถีดำเนินชีวิตไปสู่ระดับของการหลุดพ้น

ตามลำดับ

5.2.5.2 ผลการวิเคราะห์ทั้ง 3 ข้อผ่านในการนำเสนอโครงสร้างเดียวกันของ ทฤษฎีระบบ (systems theory) จำนวน 9 แผ่น เพื่อให้เกิดการเชื่อมต่อของรายละเอียดของผลการ วิเคราะห์ในทุกแผ่นของแต่ละส่วนเข้าด้วยกันได้ มีผลให้การเห็นภาพรวมของทั้งหมด 9 แผ่น ที่ เปรียบดังตัวการประกอบชิ้นส่วนขึ้นเป็นภาพข้างทั้งตัวของวิชาจรณสัมปันโนกล่าวคือ

1) ผลของวิธีการเรียนรู้ที่เกิดจากกระบวนการทัศน์ใหม่ คือ วิชาทัศน์ที่เป็น องค์รวมแสดงในแผนภูมิจำนวน 1 แผ่น

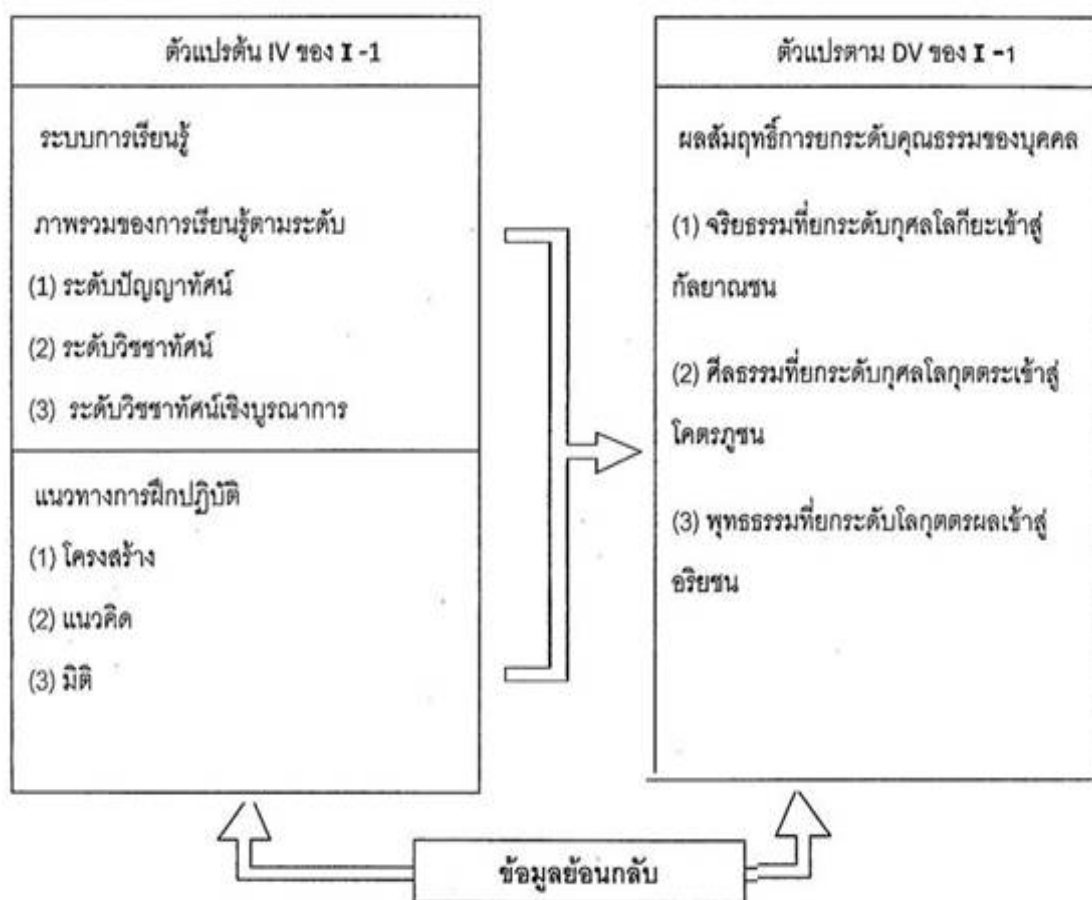
2) ผลของการเปลี่ยนแปลงอันเป็นวิถีชีวิตใหม่ มี 3 แผ่น ได้แก่

- (2.1) วิถีชีวิตของกัลยาณชนที่เป็นโลกุตตระ
- (2.2) วิถีชีวิตของโครตภูชนที่เป็นโลกุตตระ

- (2.3) วิถีชีวิตของอริยชน
- 3) ผลของการพัฒนาวิถีชุมชนฝึกฝนเศรษฐกิจพอเพียง มี 3 แผน ได้แก่
- (3.1) วิถีชุมชนผู้ปฏิบัติธรรมชาวอโศก
- (3.2) วิถีชุมชนบุญนิยมของชาวอโศก
- (3.3) วิถีชุมชนสาธารณโภคีของชาวอโศก
- 4) ผลของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตสู่ระดับของการหลุดพ้นมี 2 แผน
- ได้แก่
- (4.1) ขั้นต้นระดับปัญญาทัศน์
- (4.2) ขั้นกลางระดับวิชาทัศน์ที่เป็นองค์รวม

5.2.5.3 รายละเอียดของแต่ละแผนภูมิมี 9 แผน เรียงลำดับ ดังต่อไปนี้

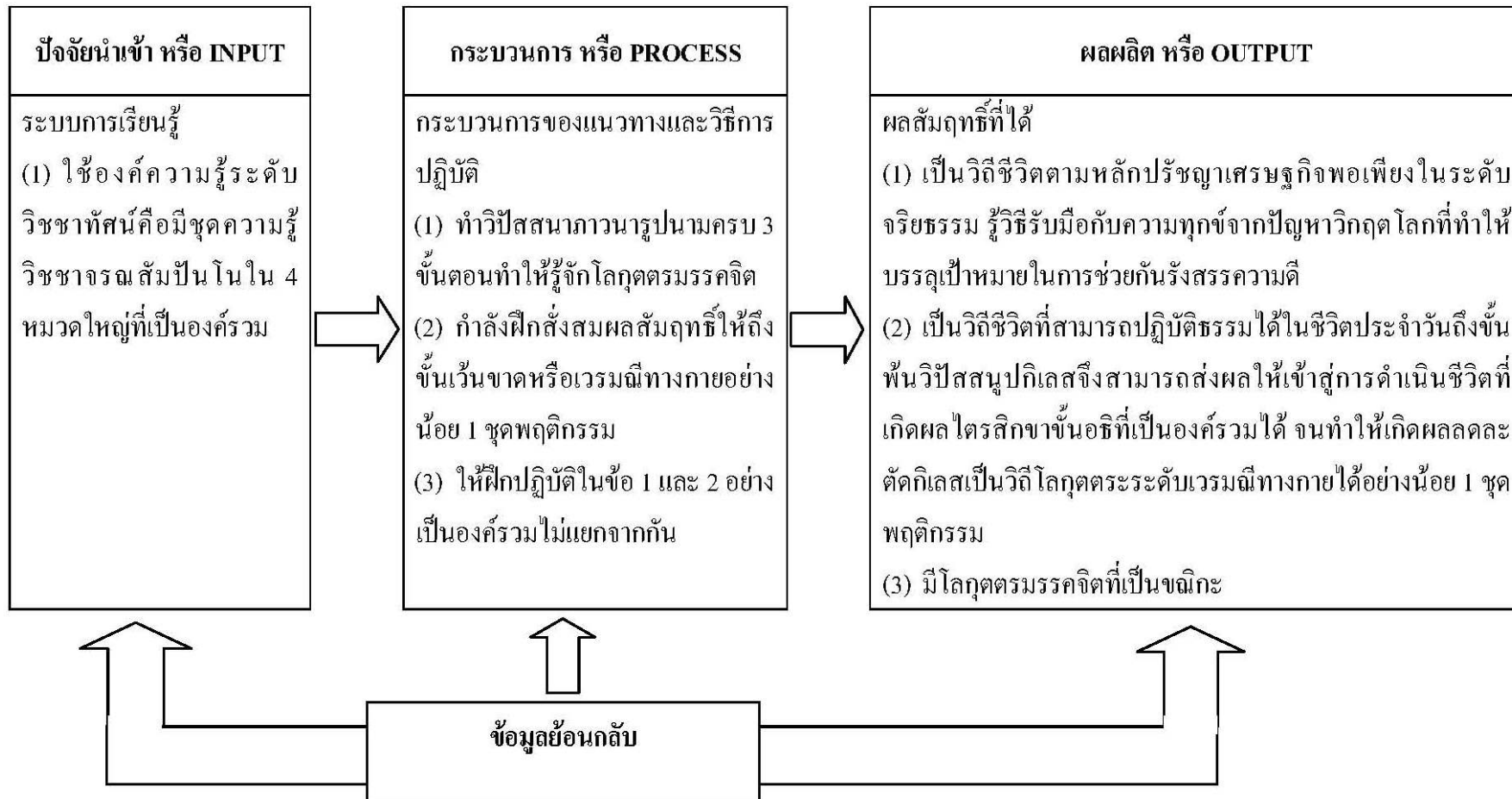
- (1) ผลของวิธีการเรียนรู้ที่เกิดจากกระบวนการทัศน์ใหม่คือวิชาทัศน์ที่เป็นองค์รวมแผนภูมิ ขั้นพื้นฐาน ที่แสดงถึงผลของวิธีการเรียนรู้วิชาจรณสัมปันโนที่เป็นองค์รวมใน 4 หมวดใหญ่

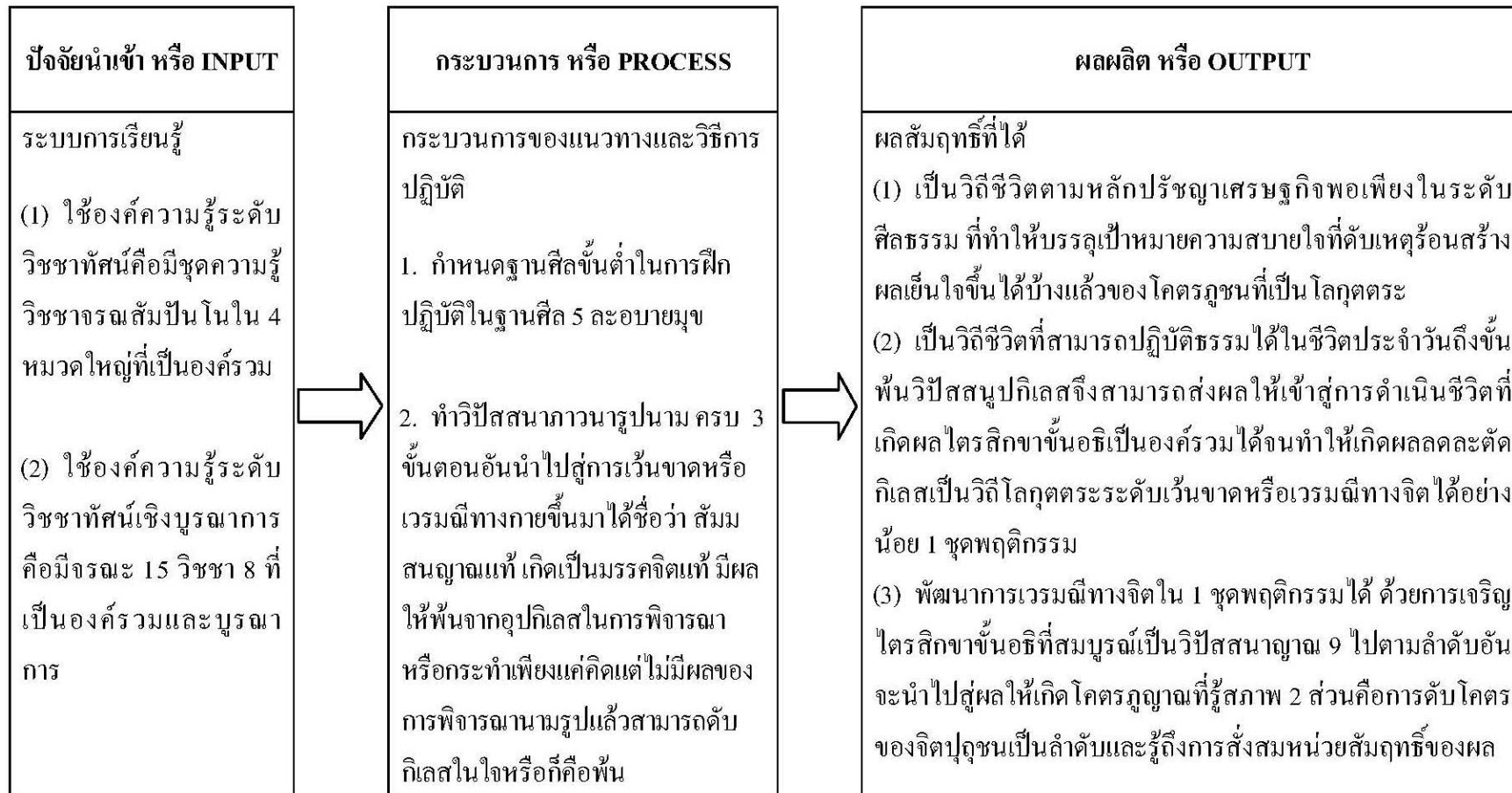
ภาพที่ 5.17 ผลของวิธีการเรียนรู้ที่เกิดจากกระบวนการทัศน์ใหม่คือ วิชาทัศน์

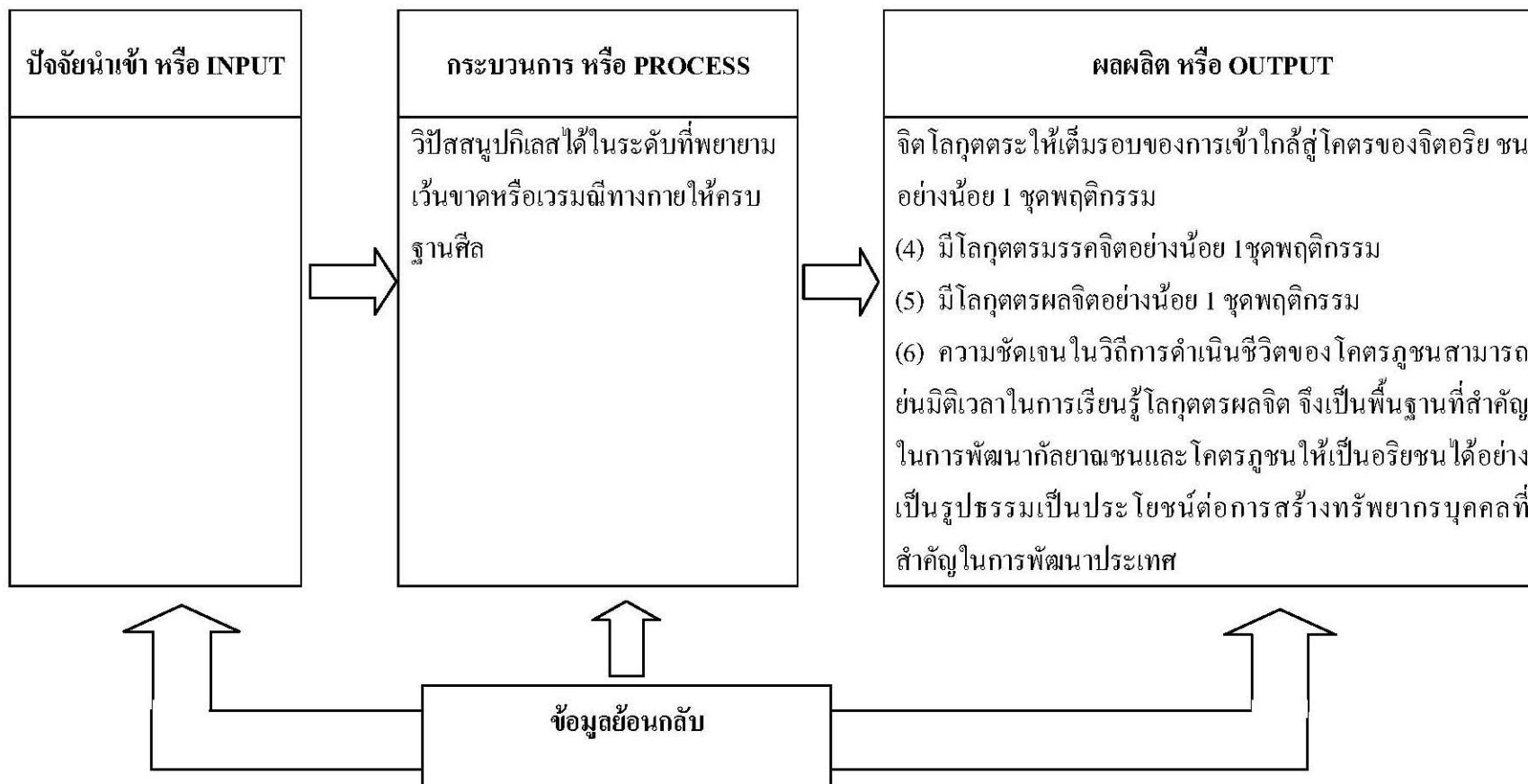
2. ผลการเปลี่ยนแปลงอันเป็นวิถีชีวิตใหม่

2.1 วิถีชีวิตของกัลยาณชนที่เป็นโลกุตตระ

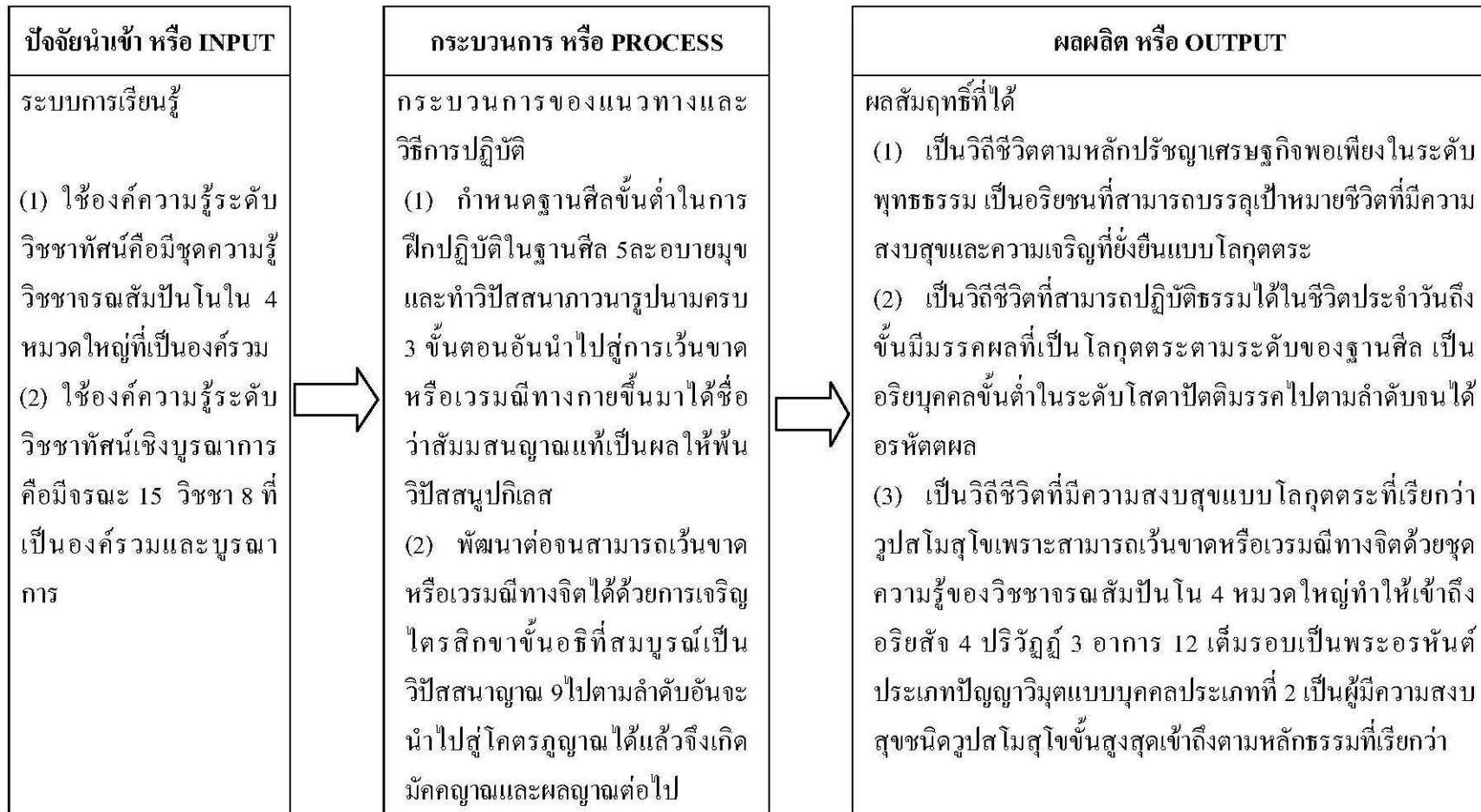
2. ผลการเปลี่ยนแปลงอันเป็นวิถีชีวิตใหม่
 2.2 วิถีชีวิตของโคตรภูชนที่เป็นโลกุตตระ

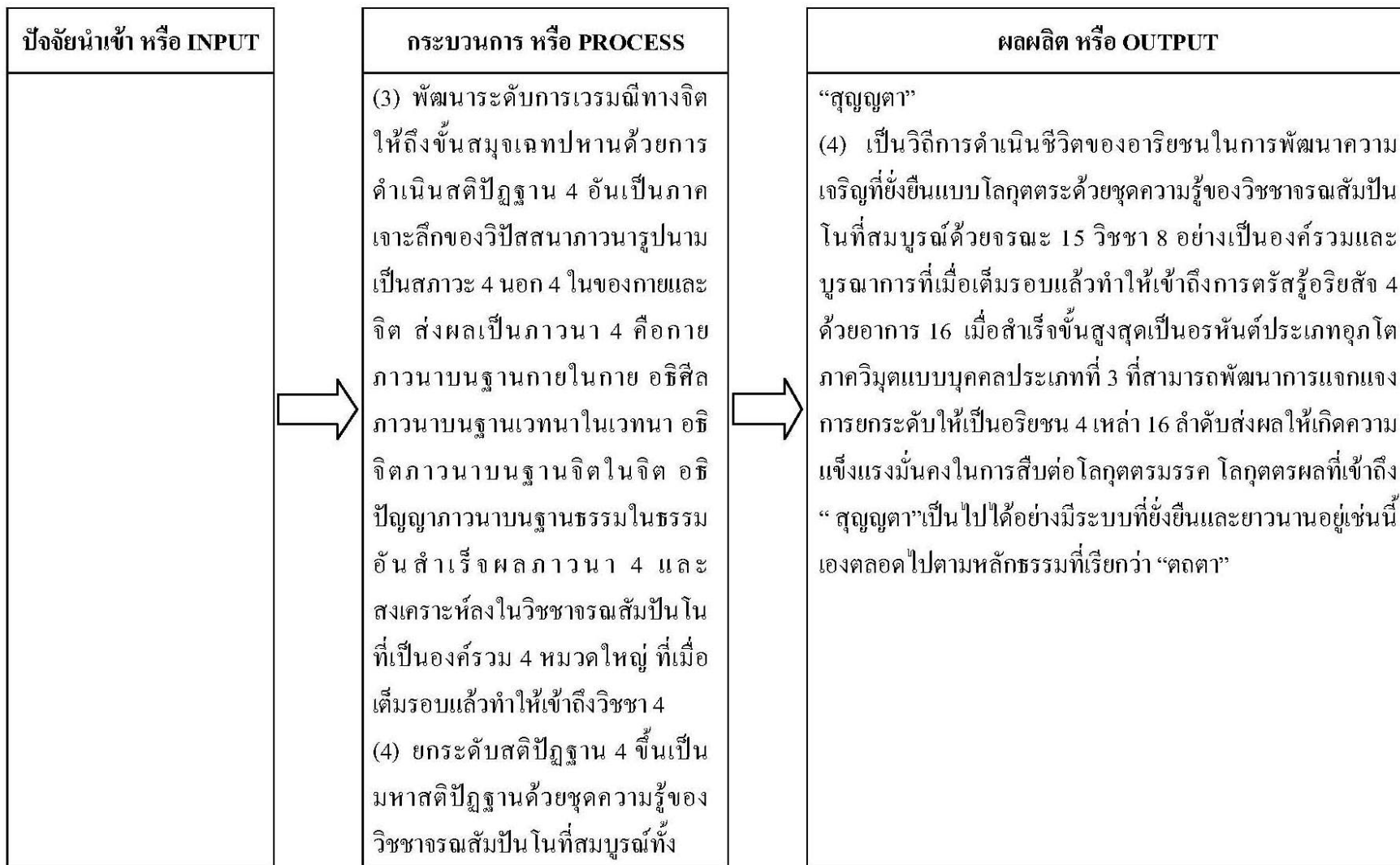

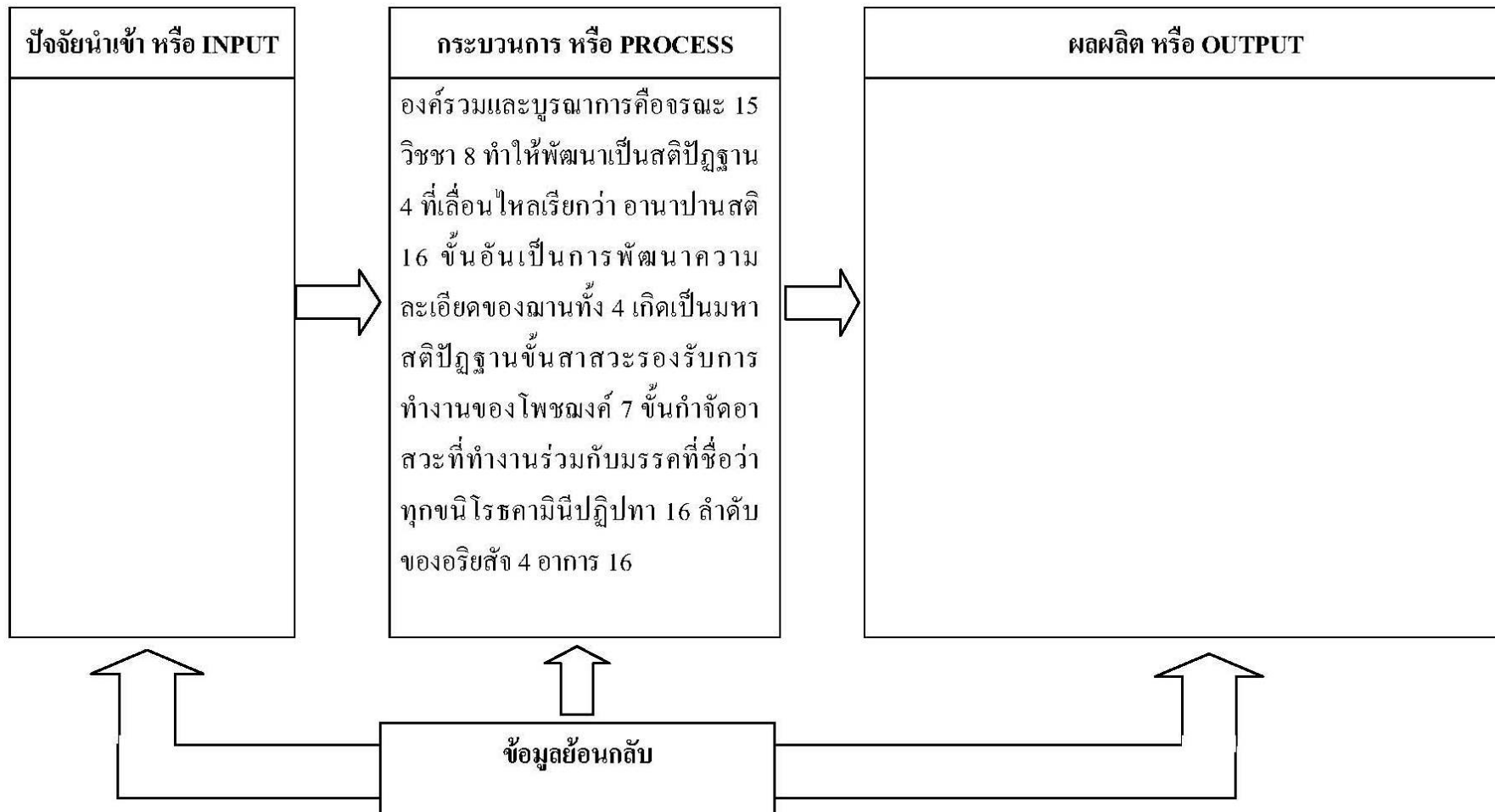

2. ผลการเปลี่ยนแปลงอันเป็นวิถีชีวิตใหม่

2.3 วิถีชีวิตของอริยชน

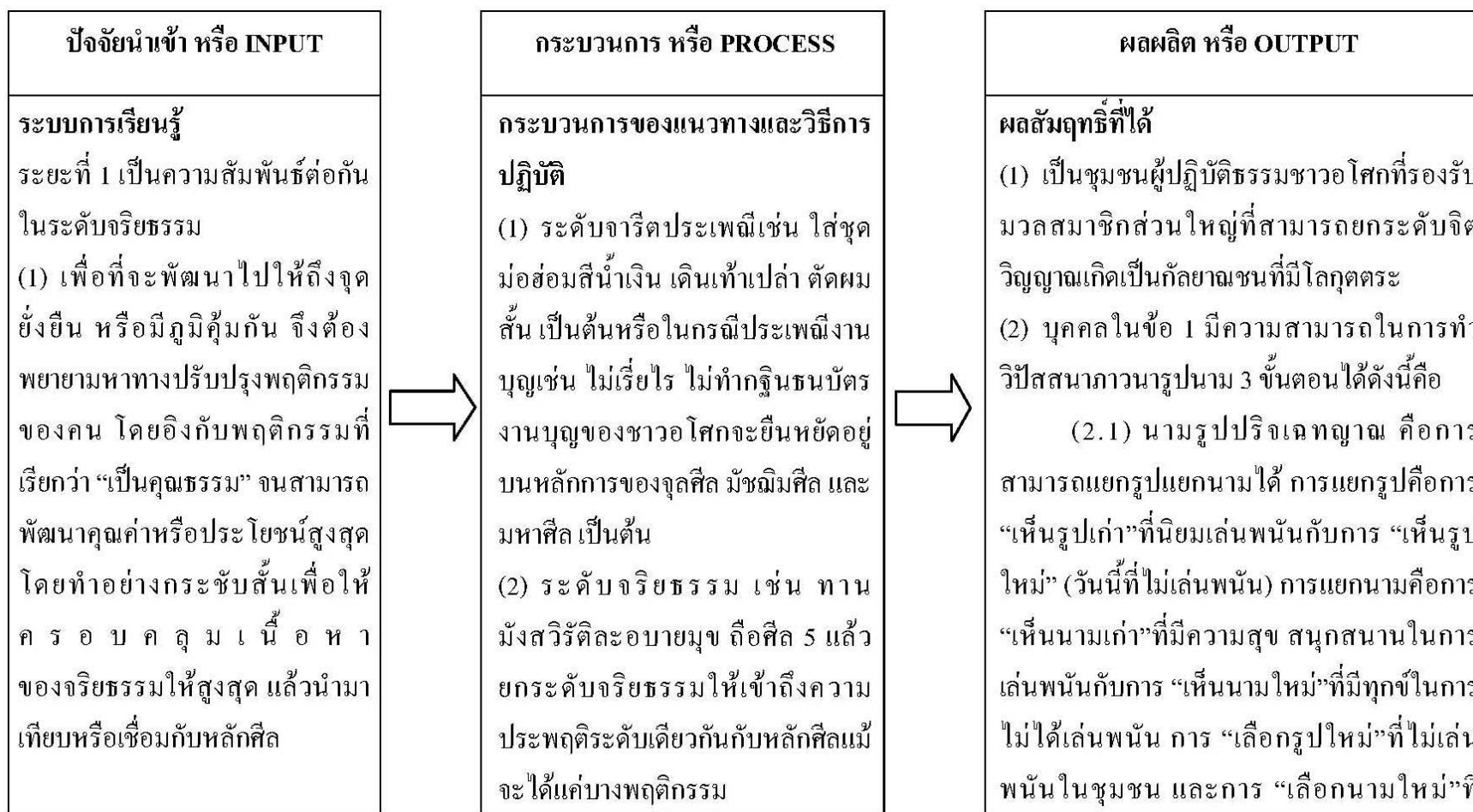

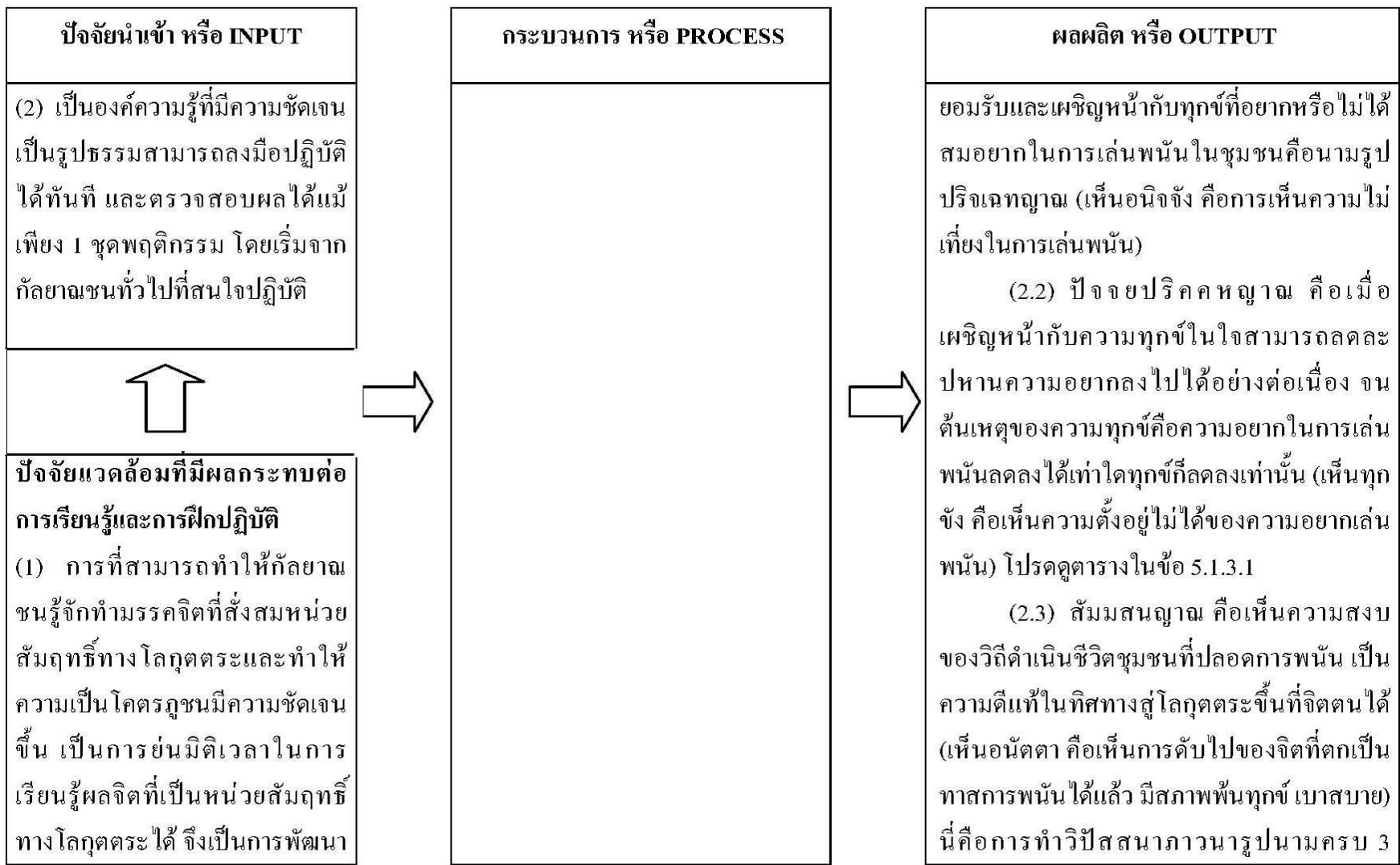

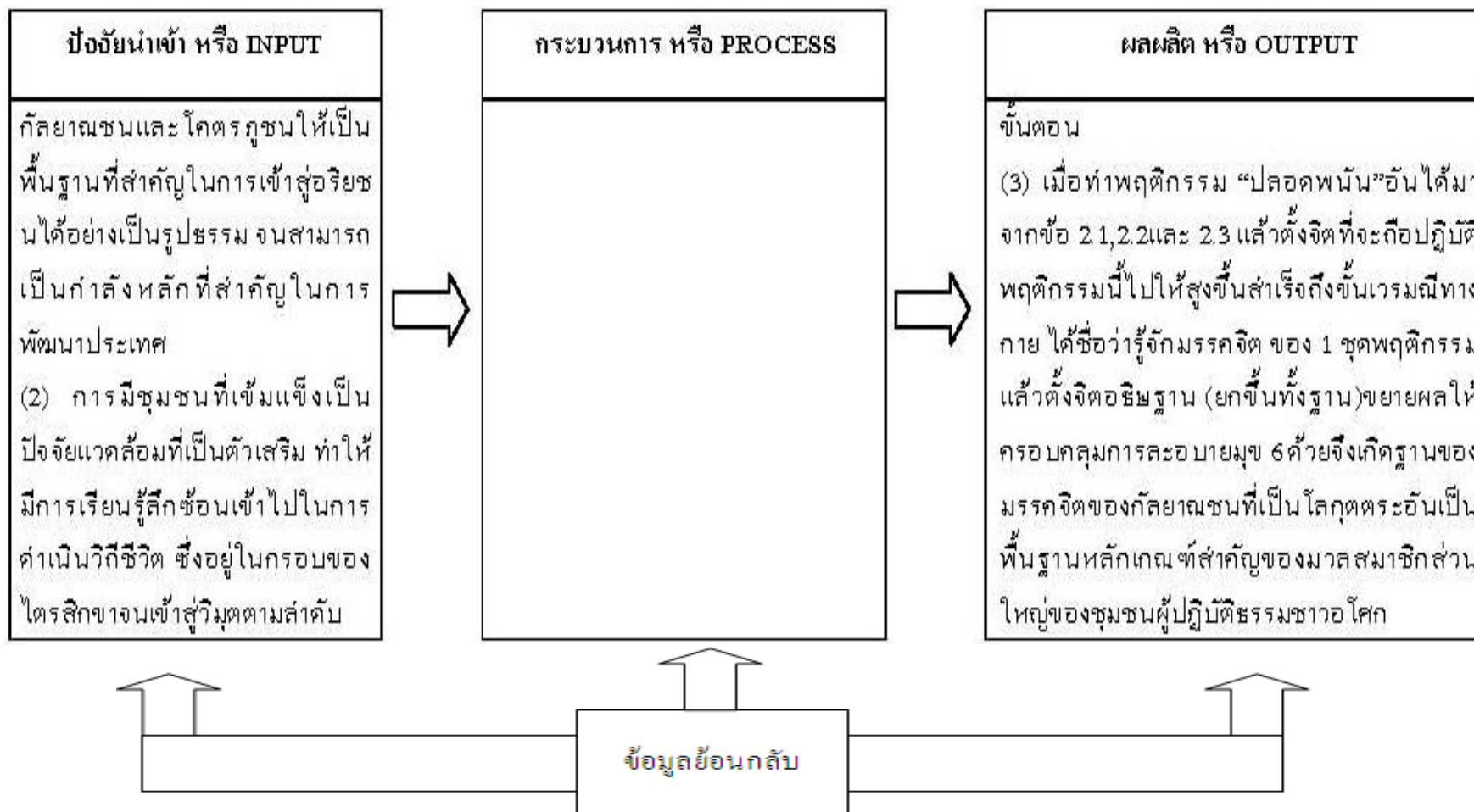
หมายเหตุ * การย้อนกลับในกรณีนี้ คือ การเพิ่มฐานสติของตนจากสติ 5 จนถึงระดับสติ 10

3. ผลการเปลี่ยนแปลงอันเป็นวิถีชุมชนใหม่

3.1 ชุมชนผู้ปฏิบัติธรรมชาวโศกมีมาตรฐานขั้นต่ำถึงระดับเป็นพื้นฐานรองรับกัลยาณชนที่เป็นโลกุตตระ

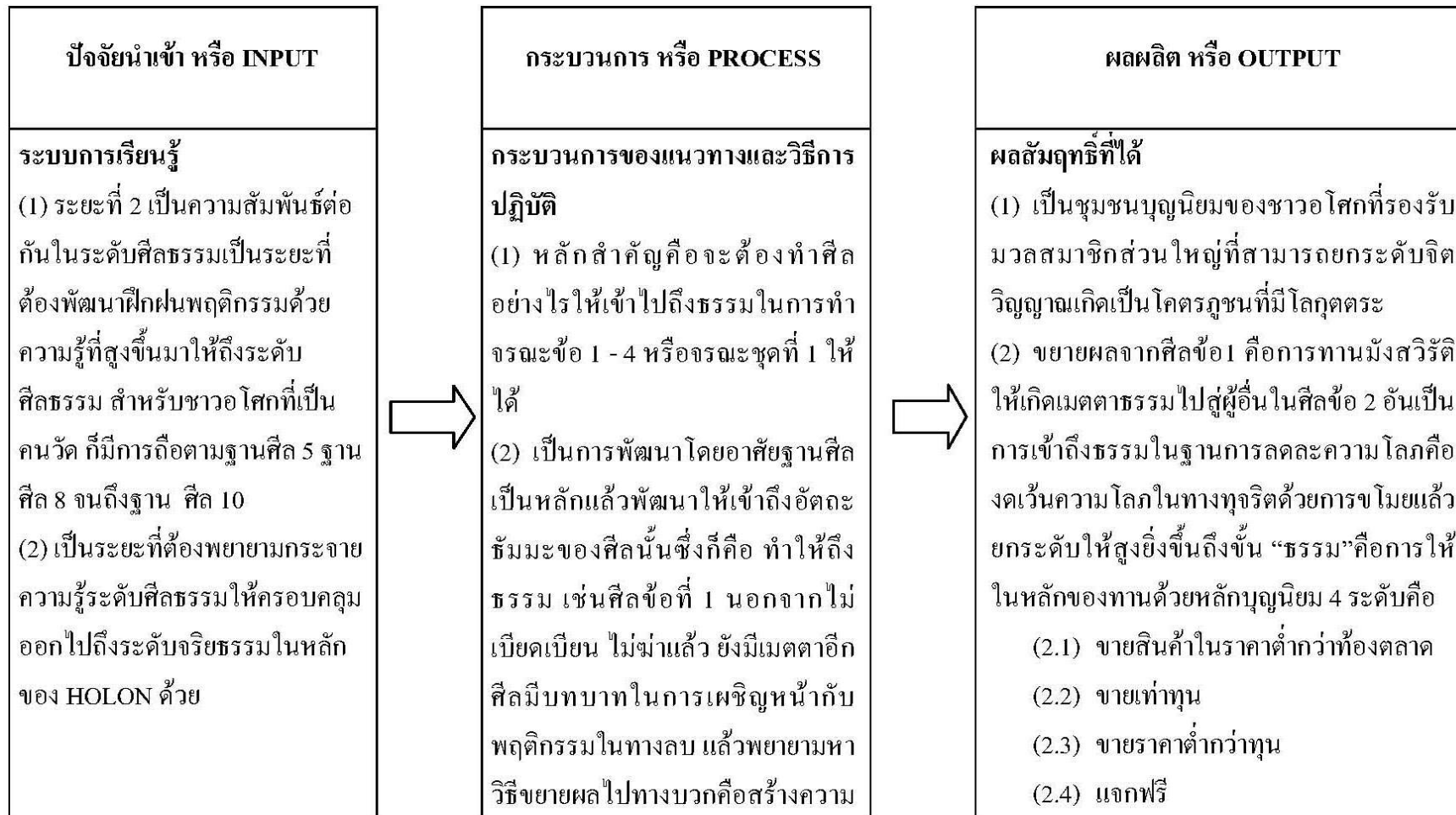

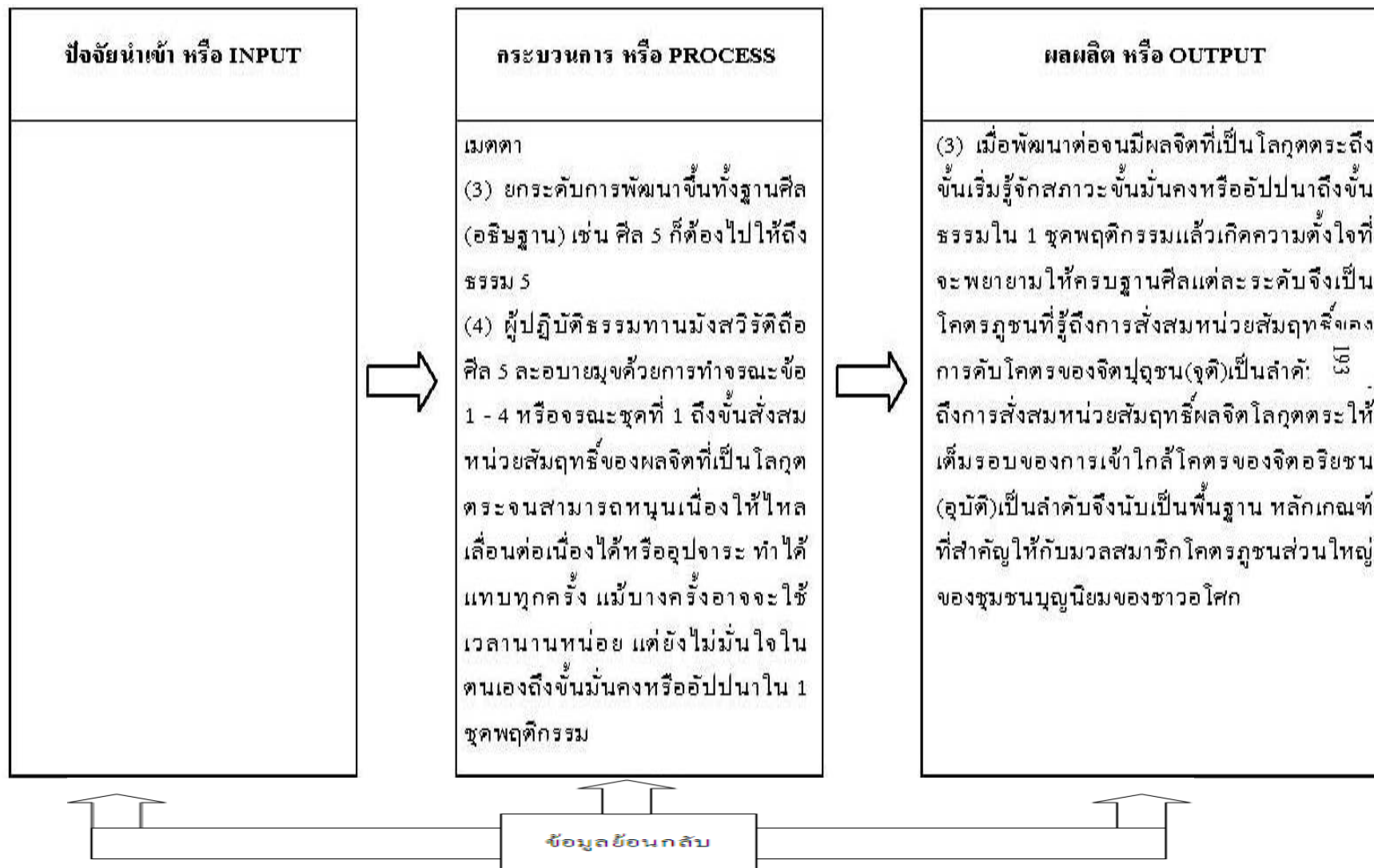

3. ผลการเปลี่ยนแปลงอันเป็นวิถีชุมชนใหม่

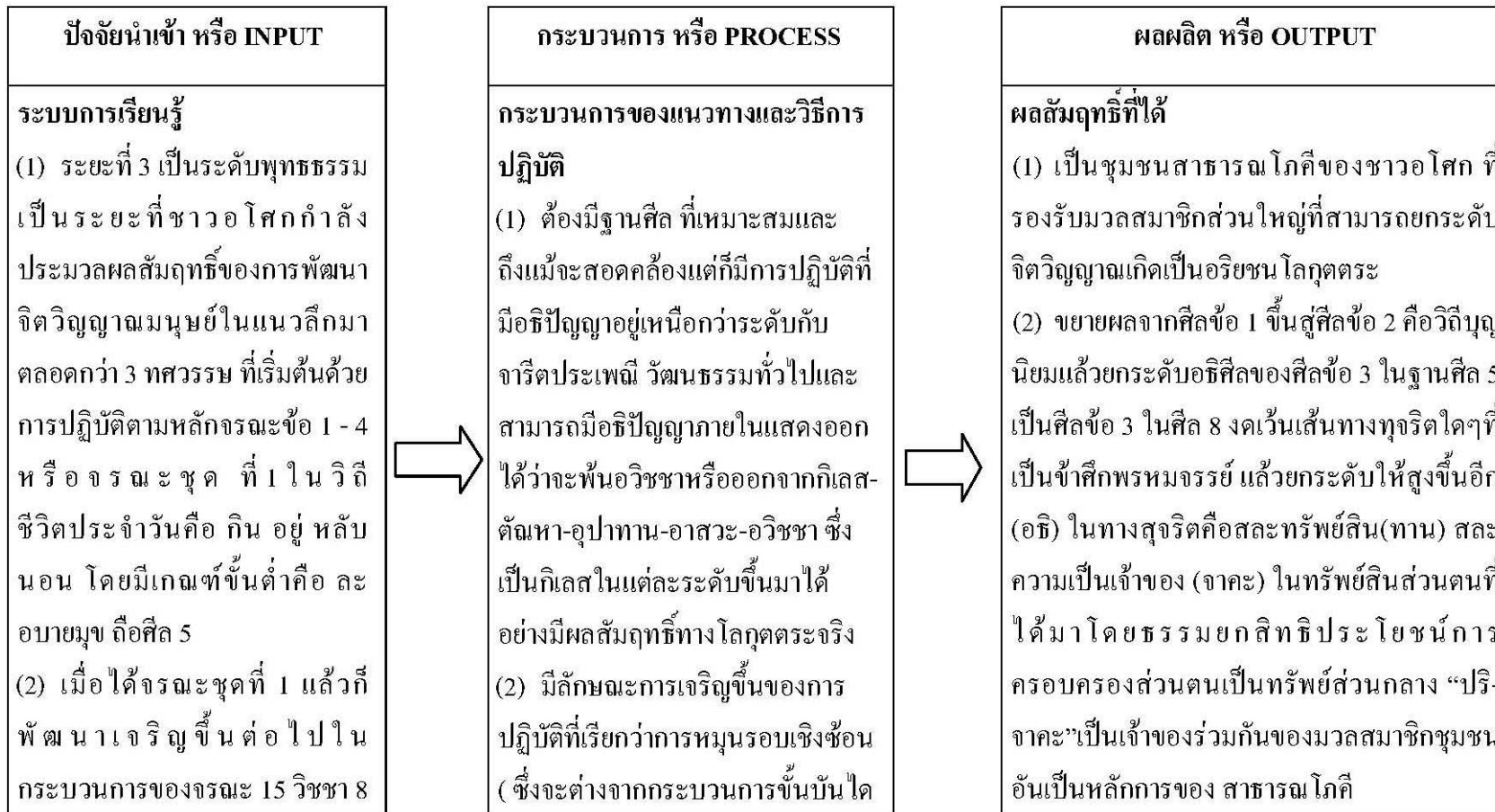
3.2 ชุมชนบุญนิยมของชาวโศกมีมาตรฐานชั้นกลางถึงระดับเป็นพื้นฐานรองรับโครงถุขที่มีโลกุตตระ

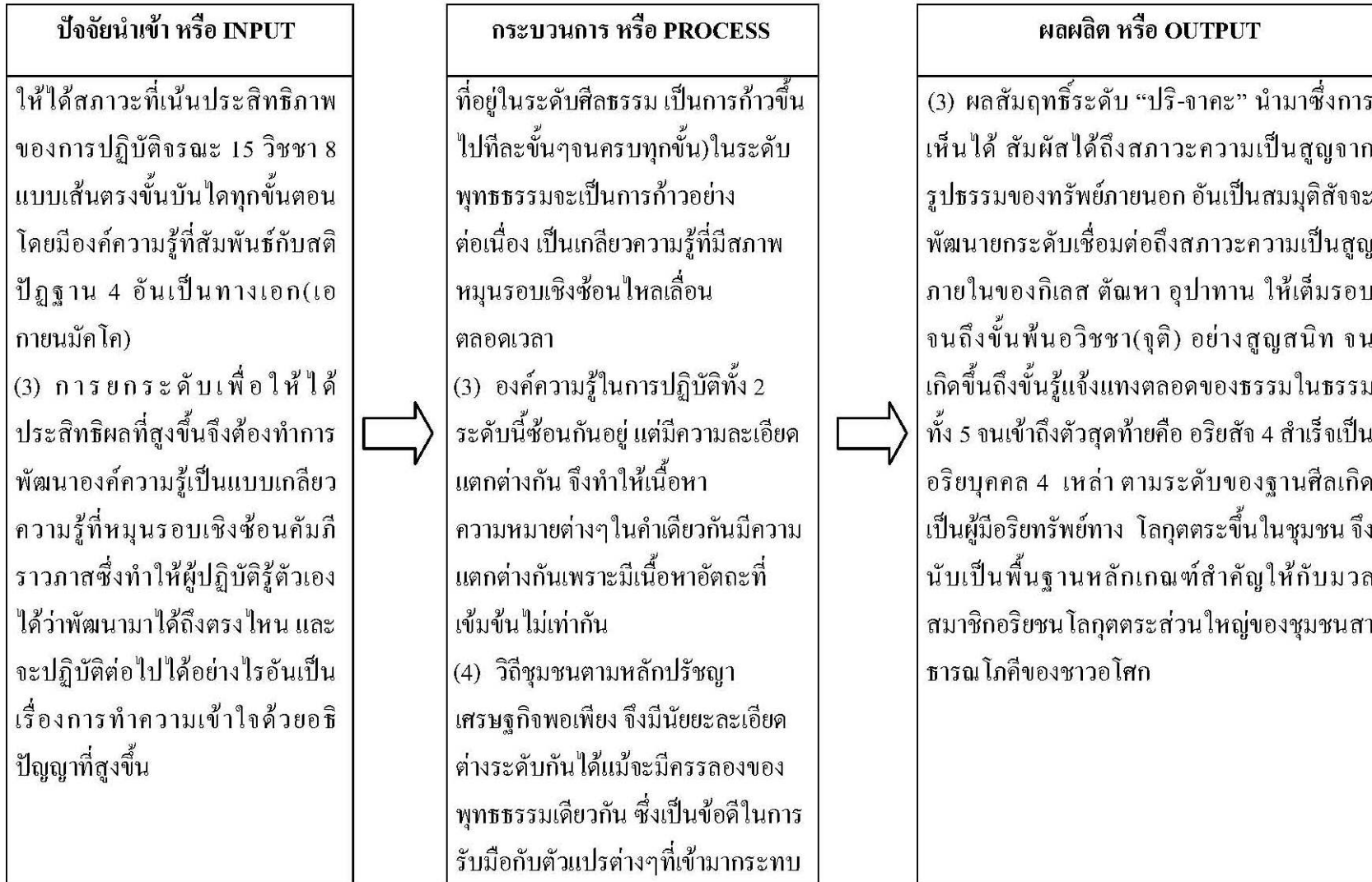

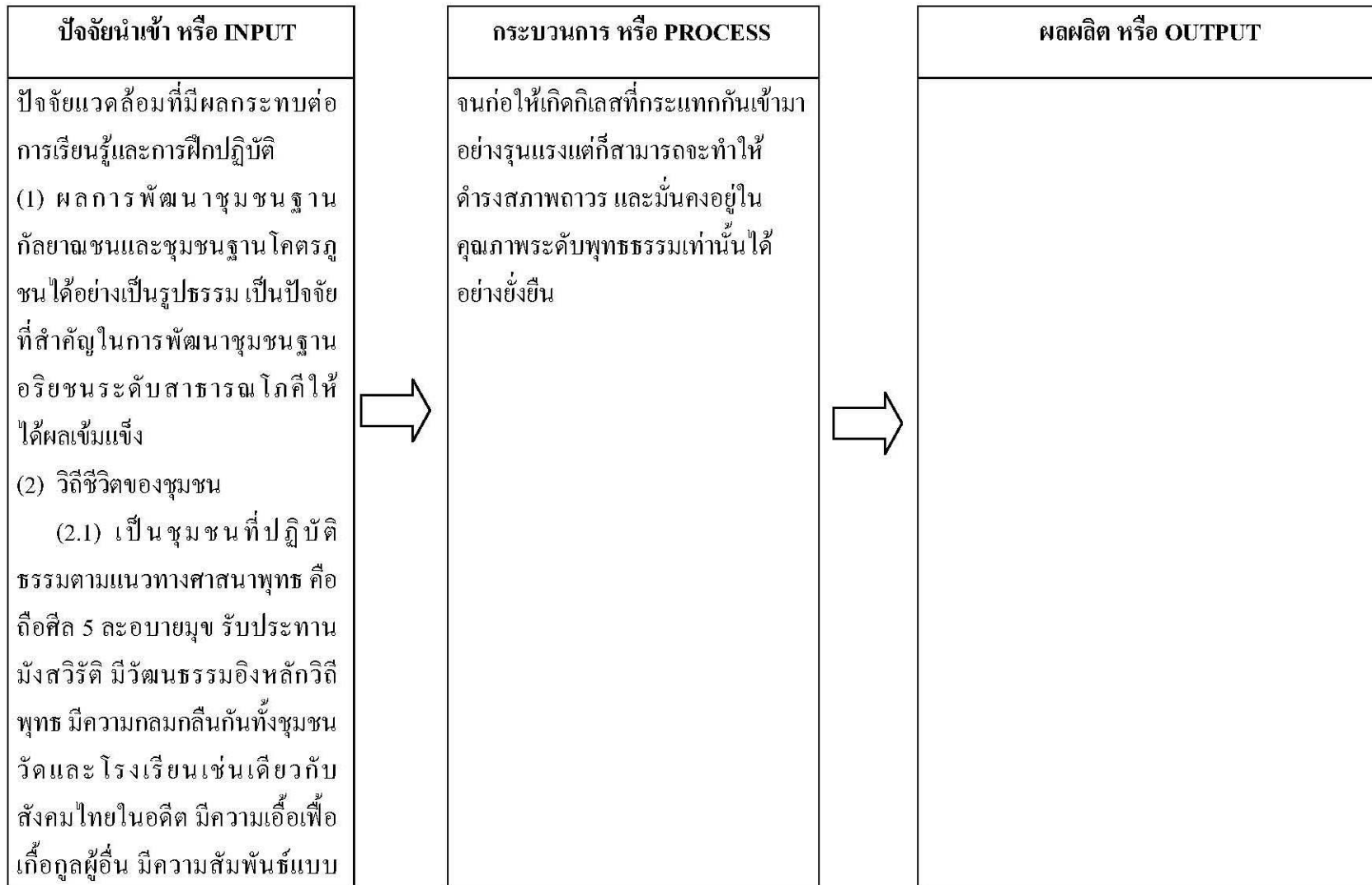

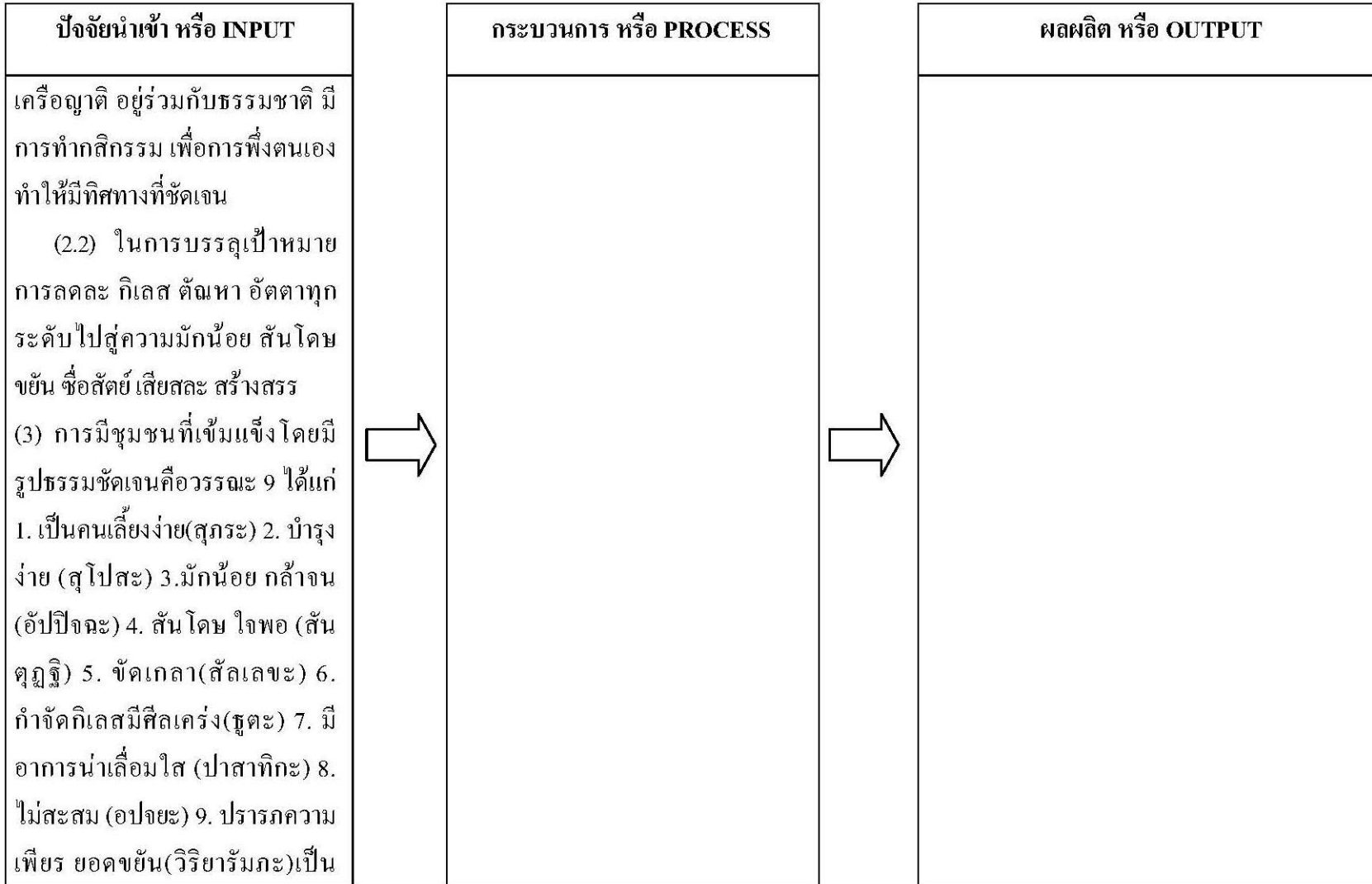
3. ผลการเปลี่ยนแปลงอันเป็นวิถีชุมชนใหม่

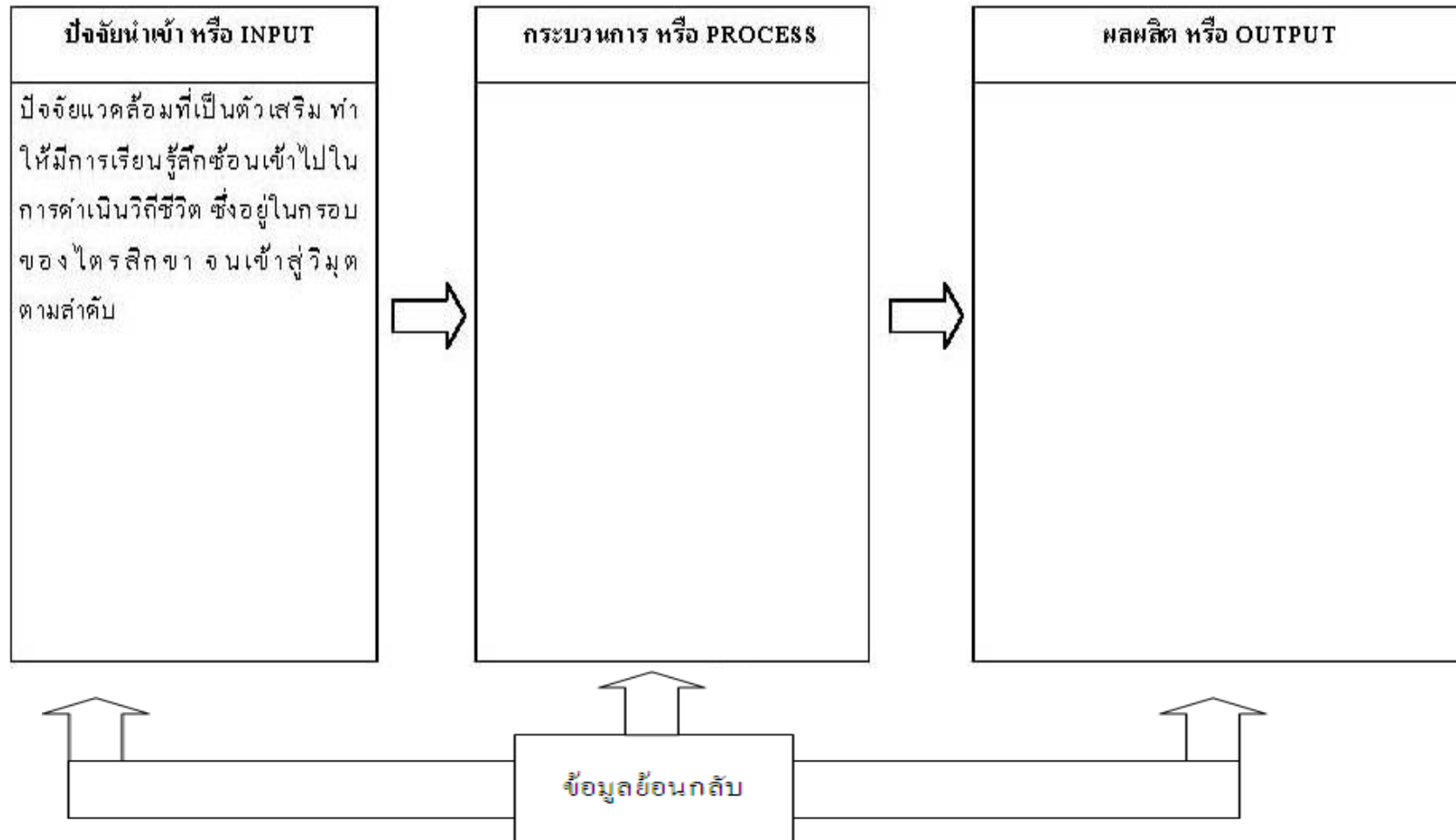
3.3 ชุมชนสาธารณโลกีของชาวโศกมีมาตรฐานขั้นสูงถึงระดับเป็นพื้นฐานรองรับอริยชนโลกุตตระ

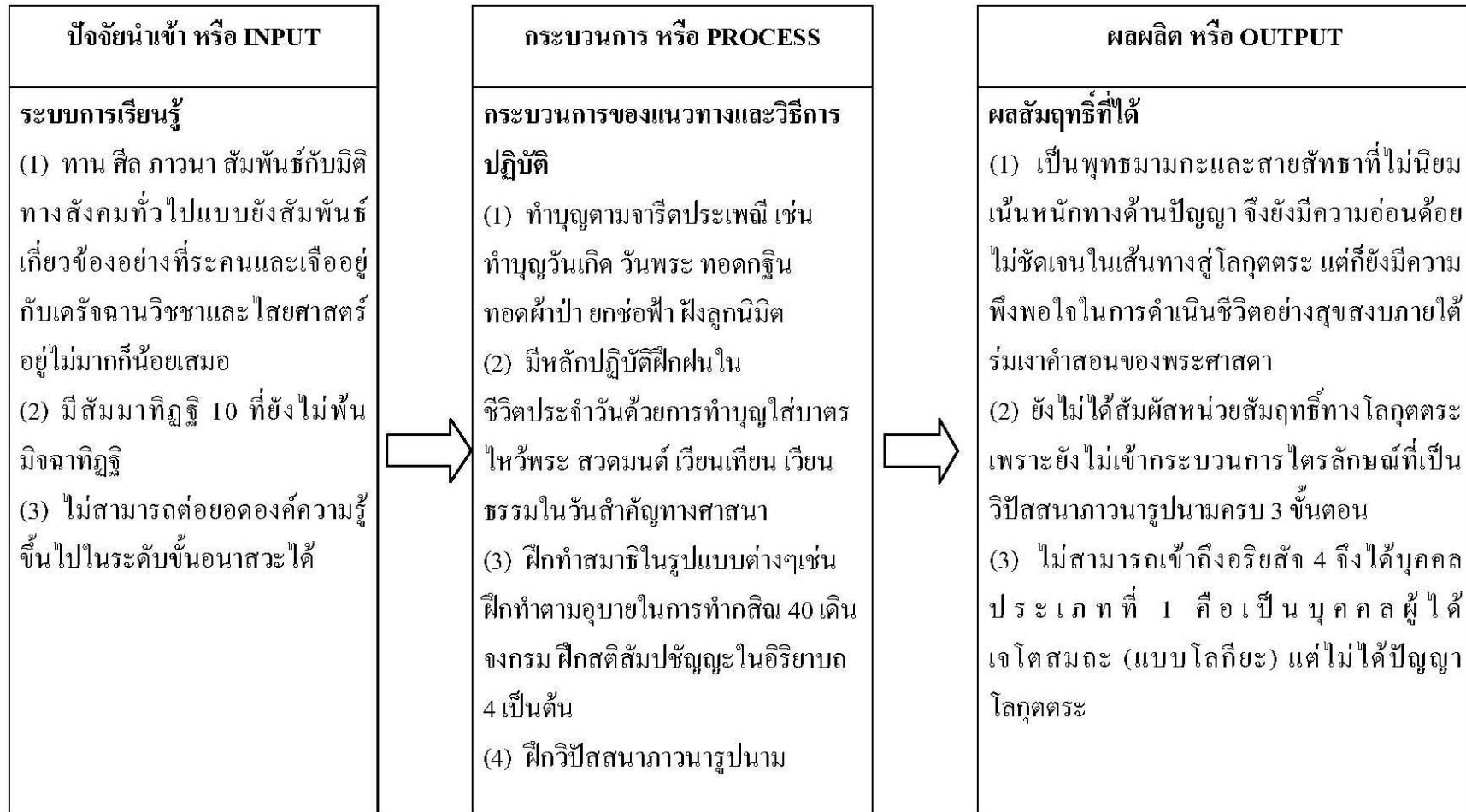

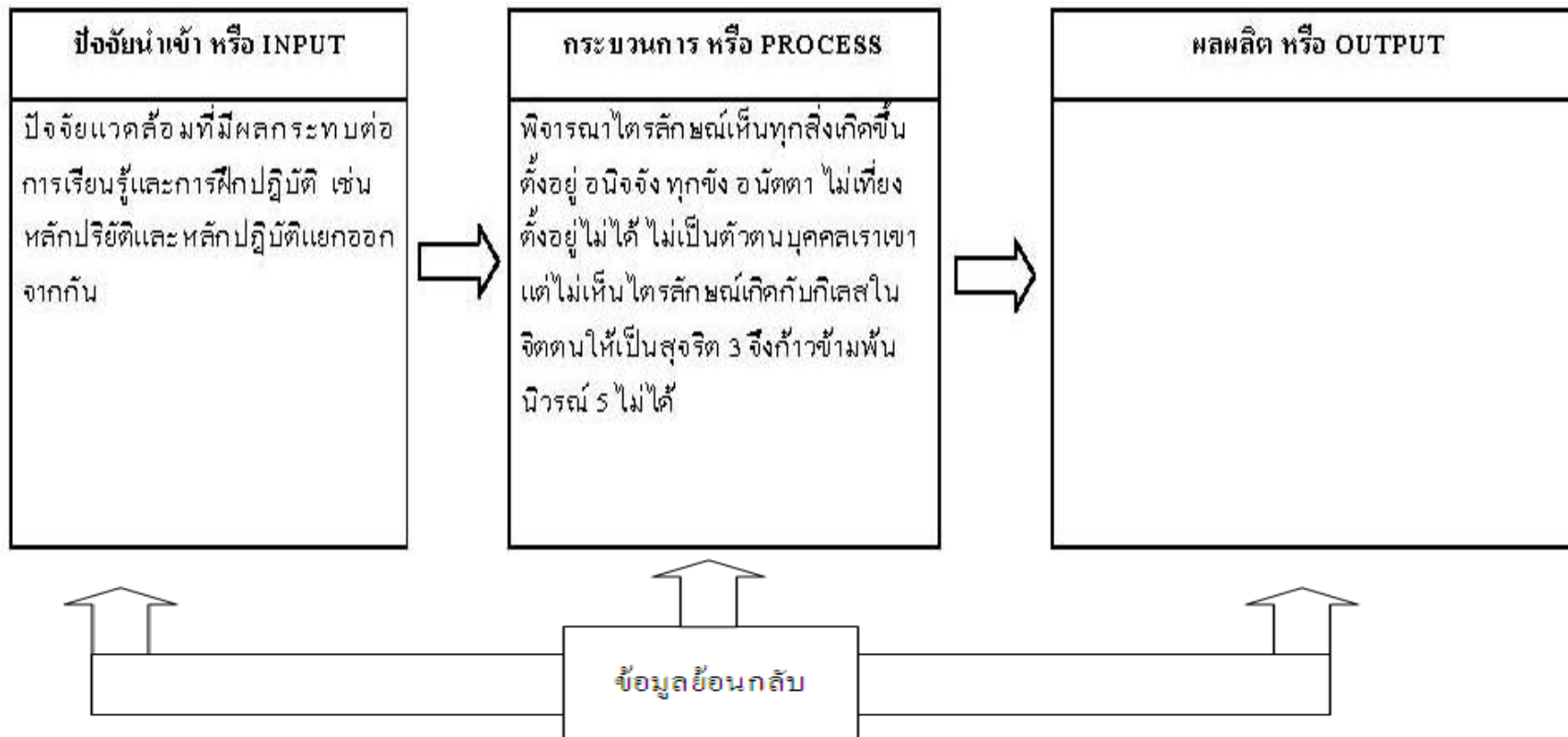

หมายเหตุ * การย้อนกลับในกรณีนี้คือ การเพิ่มฐานศีล 5 จนถึงระดับศีล 10 และสูงกว่าจนถึง โอภทปาฏิโมกข์ศีล

4. ระดับของความหลุดพ้น

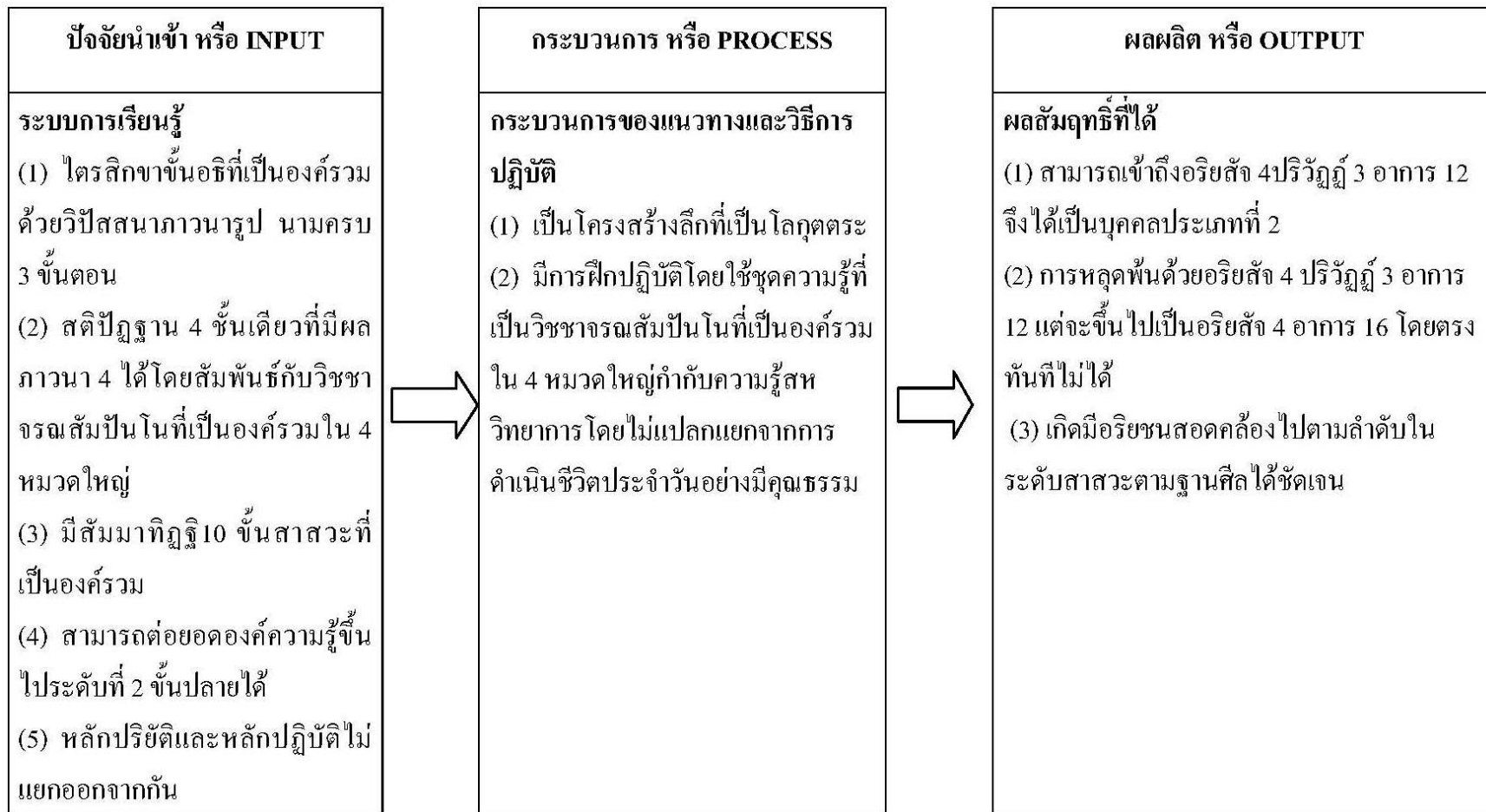
4.1 ขั้นต้นระดับปัญญาทัศน์

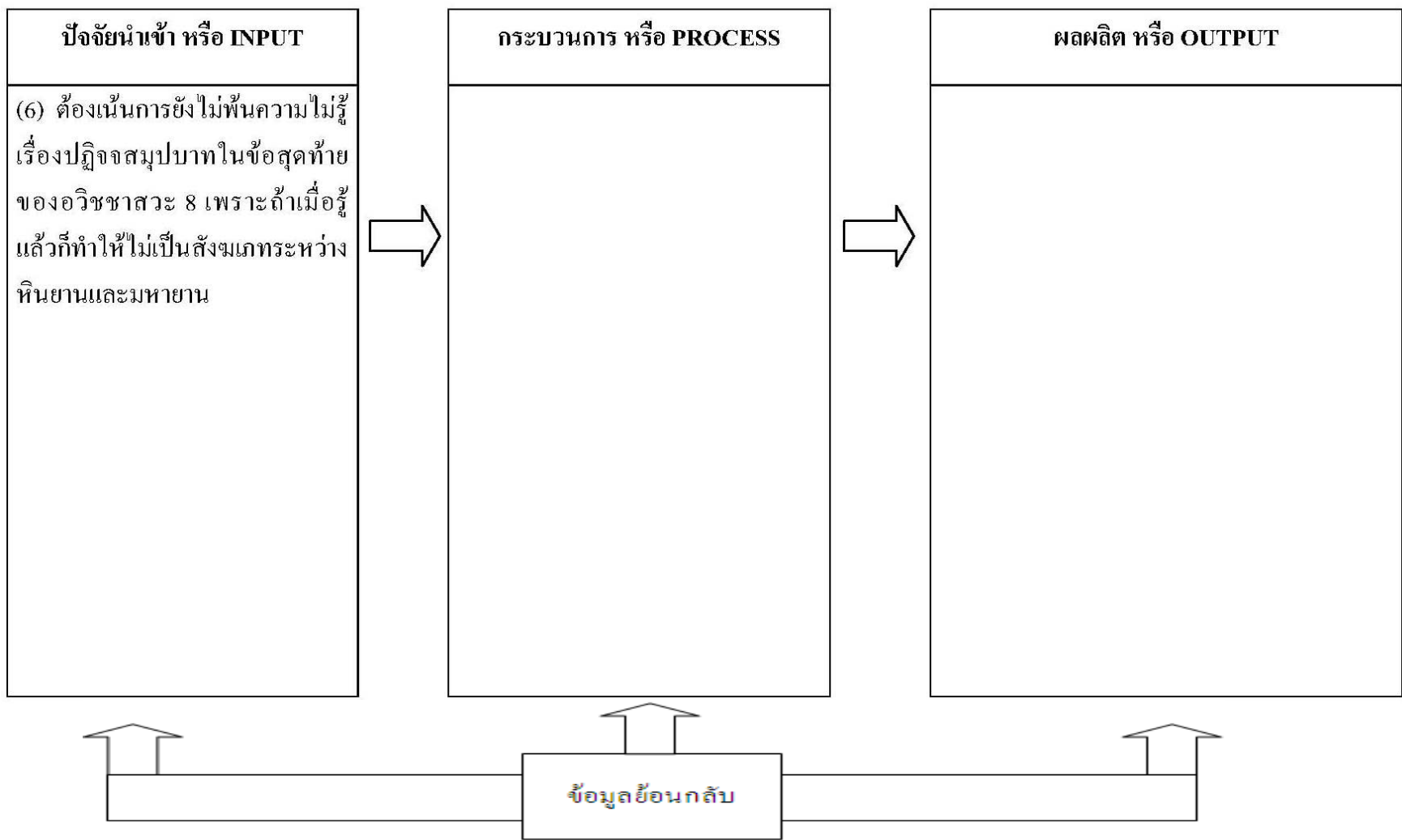

4. ระดับของความหลุดพ้น

4.2 ชั้นกลางระดับวิชาที่สนั้ที่เป็นองค์รวม 4 หมวดใหญ่

ผู้วิจัยเห็นว่าการนำเสนอผลการศึกษาวเคราะห์ทั้ง 9 แผ่นนี้ ได้แสดงชัดเจนว่าองค์ความรู้วิชาจรณสัมปโน; จรณะ 15 วิชา 8 สามารถส่งผลเกิดขึ้น 3 ประการ ตามกรอบแนวคิดการวิจัย 2 คือ ผลของวิธีการเรียนรู้ ผลของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตใหม่ ทั้งปัจเจกและชุมชน รวมถึงผลแสดงระดับการหลุดพ้นของระดับปัญญาทัศน์และวิชาทัศน์ได้จริง

อย่างไรก็ดีด้วยข้อจำกัดของตัวทฤษฎีระบบที่ไม่สามารถแสดงความละเอียดในการเจริญขึ้นทางจิตวิญญาณที่ไหลเลื่อนแบบพลวัตได้ชัดเจนมากนัก จึงสมควรประกอบกันกับข้อ 5.1 ที่ทำการวิเคราะห์เจาะลึกลงไปอีกถึงการยกระดับจิตวิญญาณมนุษย์จากปุถุชนสู่อริยชน โดยมีพัฒนาการที่ไหลเลื่อนช่วงระหว่างกลางของสองสถานภาพดังกล่าว จึงเกิดเป็นองค์ความรู้ของกัลยาณชนที่เข้าสู่โลกุตตระ โคตรภูชนที่เข้าสู่โลกุตตระและอาริยชนโดยเน้นที่ฐานโศคาบัน ปิดอบายภูมิเป็นสำคัญก็จะทำให้เห็นภาพสมบูรณ์ที่มีทั้งการเลื่อนไหลในข้อ 5.1 และผลสำเร็จเป็นลำดับขั้นในข้อ 5.2 แยกเป็น 3 ประเภท คือองค์ความรู้ แนวทางปฏิบัติและผลสัมฤทธิ์ได้ตามกรอบแนวคิดวิจัย 2 เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัยสืบเนื่องต่อไป